

İSMAYİL SADIQOV, NAİDƏ İSAYEVA

İNFORMATİKA

1-ci sinif

MÜƏLLİM
ÜÇÜN
VƏSAİT

Azərbaycan Respublikası
Təhsil Nazirliyinin
21.07.2008-ci il tarixli
937 nömrəli əmri ilə
təsdiq olunmuşdur.

B

A

K

I

N

Ə

Ş

R

Bakı — 2009

Milli kurikulumuna əsasən hazırlanmışdır.

Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci sinfi üçün "İnformatika" – dərslik komplektinə daxildir:

1. Dərslik
- 2. Müəllim üçün vəsait
3. İş dəftəri

İnformatika – 1-ci sinif. Müəllim üçün vəsait. İ.C.Sadıqov, N.R.İsayeva. Bakı, "Bakınəşr", 2008, 80 səh.

ISBN 978-9952-430-06-6

© "Bakı" nəşriyyatı, "TM" group, 2008.

Mündəricat

GİRİŞ	4-6
TƏDRİS VAHİDİ – 1. ƏŞYALAR VƏ ONLAR ARASINDAKI MÜNASİBƏTLƏR	
Bölmə 1. ƏŞYALARIN ƏLAMƏTLƏRİ VƏ TƏSVİRİ	
ƏŞYALARIN RƏNGİ	28
ƏŞYANIN FORMASI	30
ƏŞYALARIN TƏRKİB HİSSƏLƏRİ	32
ƏLAMƏTLƏRİNƏ GÖRƏ ƏŞYANIN TANINMASI	34
FƏRQLƏNDİRİCİ ƏLAMƏTLƏR	35
Bölmə 2. ƏŞYALAR ARASINDA MÜNASİBƏTLƏR	
EYNİDİR – FƏRQLİDİR	37
BÖYÜKDÜR – KİÇİKDİR	39
UZUNDUR – QISADIR	40
YUXARI, AŞAĞI, SAĞ, SOL	42
UZAQDIR – YAXINDIR	43
AĞIRDIR – YÜNGÜLDÜR	44
AZDIR – ÇOXDUR	45
TƏDRİS VAHİDİ – 2. HADİSƏLƏR VƏ HƏRƏKƏTLƏR ARDICILLIĞI	
Bölmə 1. HƏRƏKƏTLƏR ARDICILLIĞI	
HƏRƏKƏT ANLAYIŞI	48
VƏZİYYƏT ANLAYIŞI	49
HADİSƏLƏR VƏ HƏRƏKƏTLƏR ARDICILLIĞI	50
Bölmə 2. MÜHAKİMƏLƏR	
DOĞRU VƏ YALAN. İNKAR	53
MÜMKÜN OLAN VƏ MÜMKÜN OLMAYAN HƏRƏKƏTLƏR	55
TƏDRİS VAHİDİ – 3. İNFORMASIYA VƏ ONDAN İSTİFADƏ	
Bölmə 1. İNFORMASIYA	
İNSAN VƏ İNFORMASIYA	58
İNFORMASIYANIN TƏQDİMOLUNMA FORMALARI	59
Bölmə 2. İNFORMASIYADAN İSTİFADƏ	
İNFORMASIYADAN İSTİFADƏ ÜSULLARI	62
İNFORMASIYANIN MƏNBƏ VƏ VASİTƏLƏRİ	63
TƏDRİS VAHİDİ – 4. KOMPÜTER	
Bölmə 1. KOMPÜTERLƏ TANIŞLIQ	
KOMPÜTERİN TƏRKİB HİSSƏLƏRİ	66
KOMPÜTERLƏ DAVRANIŞ QAYDALARI	67
KOMPÜTERDƏ ƏMƏLİYYATLAR	68
Bölmə 2. KOMPÜTERİN İMKANLARI	
KOMPÜTERDƏ MƏTNİN YİĞİLMƏSİ	70
KOMPÜTERDƏ HESABLAMALAR	71
KOMPÜTERDƏ ŞƏKİL ÇƏKİLMƏSİ	72
KOMPÜTERDƏ OYUN	73
Əlavələr	74
Mənbələr	80

GİRİŞ

Hörmətli müəllimlər!

2008-ci ildən tətbiq olunan "Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilin Konsepsiyası (Milli Kurrikulum)" üzrə ilk dəfə hazırlanmış İnformatika fənnindən 1-ci siniflər üçün dərslik, iş dəftəri və müəllimlər üçün vəsaitdən ibarət dərslik komplekti sizə təqdim olunur. Digər fənlərdən fərqli olaraq, İnformatika fənninin tədrisində kompüter texnologiyalarından geniş istifadə etmək məqsədilə bu komplektə "Bakı" nəşriyyatının öz təşəbbüsü ilə hazırladığı "İnfo-ko 1" diskini də əlavə olunur. Bu disk dərslik və iş dəftərinin elektron versiyası deyil, müəllimlər üçün dərslik komplektini tamamlayan və təlim prosesində dərslik və iş dəftəri ilə paralel istifadə olunan köməkçi vəsaitdir.

Bu vəsaitlər "İnformatika" fənni üzrə şagird və müəllimlərə öyrənilib-öyrətmə prosesində yardımçı olacaqdır.

Vəsaitin əvvəlində Milli Kurrikulumun fəlsəfəsi, məqsəd və vəzifələri barədə konseptual xarakterli qısa məlumat verilir.

Sonra müəllimlər üçün dərsin planlaşdırılmasında yardımçı olacaq bəzi interaktiv təlim metodlarından bəhs edilir.

Təlim prosesinin çox mühüm hissəsi olan fəndaxili və fənlərarası integrasiyanın bəzi cəhətləri və mövzular üzrə digər fənlərlə integrasiya imkanları xüsusi integrasiya cədvəlində verilmişdir.

Fənn üzrə məzmun standartlarının reallaşma cədvəli tədris vahidləri, bölmə və mövzuların təşkilinin fəndaxili integrasiyası prinsipini açıqlayır. Elə buradaca dərsliyin strukturu verilmişdir.

Kurrikulum sənədinə əsasən şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi konsepsiyasının bəzi elementləri və informatika fənni üzrə qiymətləndirmə standartları verilmişdir.

Dərslik müəllim və şagirdlərin ümumi istifadəsi üçündürsə, iş dəftəri şagirdlərin fərdi istifadələri üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu məqsədlə dərslikdə müəllimin sinifdə mövzunu izah etməsi üçün kifayət qədər şəkil və misallar verilmişdir. Dərslik və iş dəftərindəki çalışma və tapşırıqların yerinə yetirilmə ardıcılığı metodik vəsaitdə verilmişdir. Təvsiyə olunan ardıcılıq sadədən mürəkkəbə doğru mövzunun addım-addım mənimsənilməsi strategiyasına uyğundur.

Dərslik və iş dəftərində diferensial təlim xüsusiyyətləri nəzərə alınmışdır. Mövzular üzrə çalışma və tapşırıqlar qiymətləndirmə standartları əsasında hazırlanmışdır. İş dəftərində təlim nəticələri zəif və yüksək olan şagirdlər üçün xüsusi çalışmalar seçilə bilən şəkildə verilmişdir.

Təlim nəticələri müxtəlif olan şagirdlər üçün nəzərdə tutulan çalışmalarını işarələmək üçün rənglər:

Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər üçün

Təlim nəticələri orta olan şagirdlər üçün (nisbətən mürəkkəb)

Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər üçün

İş dəftəri aşağıdakı quruluşa malikdir:

- Çalışma və tapşırıqlar
- Hər tədris vahidinin sonunda summativ (yekun) qiymətləndirmə testləri

Ümumi məlumatlardan sonra müəllim üçün vəsaitdə hər bir mövzu üzrə dərsin planlaşdırılması nümunəsi verilmişdir və təbii ki, hər bir müəllim bu tövsiyələrdən məqsədəuyğun surətdə istifadə edə bilər. Metodik tövsiyələr məktəbə ilk dəfə qədəm qoyan uşaqların məktəb həyatına alışmalarının real psixoloji aspektləri nəzərə alınmaqla işlənmişdir.

Metodik vəsaitdə verilən hər bir dərsin planlaşdırılması nümunələri aşağıdakı hissələrdən ibarətdir:

- Tədris olunan mövzunun adı və dərsin konkret məqsədi
- Hər bir mövzu üzrə integrasiya imkanları
- Dərsin tipinə aid göstərişlər: öyrətmə-öyrənmə prosesinin tövsiyə edilən təkrar, praktik və ya tətbiqi, öyrədici və ya yeni bilik verən dərslərinin müəyyən edilməsi
- Öyrətmə-öyrənmə prosesinin maksimum effektivliyi üçün dərsin tövsiyə edilən forması: dərslər-diskussiya, konfrans dərsləri forması, debat-dərslər, müzakirə-dərslər, integrativ dərslər, kompüterdə iş və s.
- Diferensial təlim (təlim nəticələri zəif və yüksək olan şagirdlər üçün)
- İstifadə olunan təlim üsulları
- Dərsin mərhələləri: motivasiya, ümumi müzakirə üçün qoyulmuş sual, müxtəlif oyun və interaktiv üsullardan istifadə olunmaqla mövzunun mənimsənilməsi prosesi, çalışma və tapşırıqların həlli ilə biliyin möhkəmləndirilməsi və mövzunun ümumiləşdirilməsi.

Hər bir dərsin sonunda dərslərdə fəal iştirak edən şagirdlərin adları çəkilməklə şəfahi qiymətləndirmə aparıla bilər.

Respublika Prezidentinin imzaladığı və artıq başa çatmış **"Azərbaycan Respublikasında ümumtəhsil məktəblərinin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə təminatı Proqramı (2005–2007-ci illər)"** çərçivəsində görülmüş işlər informatika dərslərinin kompüter texnikasından istifadə etməklə daha səmərəli keçirilməsinə əlverişli şərait yaradır.

Təqdim olunan dərslərlik komplektində ibtidai siniflərdə informatika dərslərinin bəzi praktik saatlarının kompüterlər vasitəsilə və xüsusi metodika ilə hazırlanmış kompüter proqramından istifadə etməklə keçirilməsi imkanı nəzərə alınmışdır. Kompüter texnikasından sərbəst istifadə etmək imkanı olan müəllimlər 4-cü tədris vahidinin bəzi bacarıqlarını ilboyu tədricən praktik işlər zamanı "İnfo-ko 1" diskindən istifadə etməklə şagirdlərə mənimsədə bilərlər. Bu halda "Kompüter" adlanan sonuncu tədris vahidinin uyğun bacarıqlar üçün nəzərdə tutulan saatlarını azaldaraq, ilboyu keçirilən praktik işlərə paylamaq olar.

Kompüter texnikasından istifadə imkanları məhdud olan müəllimlər öz dərslərini dərslərlik və şagirdlərin iş dəftərlərində verilmiş tapşırıqlar əsasında planlaşdırmaqla bilərlər.

Şagird iş dəftərindəki çalışmaları yerinə yetirməyə müəllim, valideyn və ya özündən böyük bacı-qardaşının köməyi ilə başlayır. Şagirdin tapşırığın mətnini oxuyub başa düşməsində, onu kompüter və ya iş dəftərində yerinə yetirməsində böyüklərin köməyinə ehtiyacı ola bilər. Bu zaman uşağın inkişaf və özünüdərk etmə prosesi gedir. Kompüterdə oynamaqla yeni biliklərin əldə edilməsi uşağın xoşuna gəlir və informatika dərsi onun nəzərində mənalı və faydalı xarakter alır.

İş dəftərində şagirdin bacarıq və inkişaf səviyyəsindən asılı olmayaraq, diferensial təlim nəzərə alınmaqla həmişə onun (şagirdin) həll edə biləcəyi tapşırıqlar var: – kimsə tez hesablamağı bacarır, kimsə gözəl rəsm çəkir, kiminsə möhkəm yaddaşı və iti hafizəsi var, kimsə kompüter proqramlarında yaxşı işləməyi bacarır. Təlim konkret rəqəmlərlə qiymətləndirilmədiyindən pis oxuyan və uğursuz şagirdlər olmur.

Hər tədris vahidinin sonunda müəllimlərə iş dəftərində verilmiş summativ qiymətləndirmə vasitələri (testlər) əsasında bacarıqların mənimsənilməsinə əks etdirən xüsusi qiymətləndirmə cədvəli təqdim olunur. Bu testlər yalnız müəllimlərin öz işlərini tənzim-

ləmək üçün nəzərdə tutulsa da, uşaqların da xoşuna gəlir. Onlar müstəqil surətdə öz nailiyyətlərini görür və uğurlarına sevinirlər. Onlarda şəxsi qürur hissi formalaşır. Müəllim bu cədvəli doldurmaqla hansı şagirdə necə yanaşmasını müəyyənləşdirə bilər.

Metodik tövsiyələrdən valideynlər də istifadə edə bilərlər.

Vəsaitin sonunda göstərilən mövzular üzrə müəllimlər üçün şəkillər verilmişdir. Bu şəkillərdən istifadə olunmasına dair tövsiyələr də müvafiq dərsin planlaşdırıldığı səhifədə yerləşdirilmişdir.

Kitabda istifadə olunan işarələr və onların qısa yazılışları:

iş dəftəri	– İ.D.
dərslik	– D.
oyun	– O.
CD-ROM	– “İnfo-ko” multimedia tədris vəsaiti.

“İnfo-ko 1” disk

DİQQƏT! “İnfo-ko 1” disk dərslərin və iş dəftərinin kompüter texnologiyasına uyğunlaşdırılmış versiyası deyil. Bu disk xüsusi metodika ilə hazırlanmışdır və müəllimlər üçün dərslərin komplektini tamamlayan və təlim prosesində dərslərin və iş dəftəri ilə paralel istifadə olunan köməkçi vəsaitdir. Diskdən təkcə informatika dərslərində deyil, digər dərslərdə, məsələn, riyaziyyat, ana dili, musiqi, texnologiya, təsviri incəsənət, həyat bilgisi dərslərində də istifadə oluna bilər. Kompüterdən istifadə etmək imkanı olan müəllimlər bu diskin köməyi ilə keçdikləri mövzunun mənimsənilməsinə dərslərin, iş dəftəri və “İnfo-ko” disk vasitəsilə mühəmməkləndirə və təlim prosesini daha maraqlı və məzmunlu edə bilərlər.

Diskdə aşağıdakı mövzular üzrə çalışma və oyunlar var:

- **Əşyalar və onlar arasındakı münasibətlər (müxtəlif çalışmaları)**
- **Alqoritmlər (məntiqi çalışmaları)**
- **Hesab (toplama və çıxmaya aid çalışmaları)**
- **Klaviatura trenajoru (mətn yığmaq üçün çalışmaları)**
- **Tanqram (məntiqi tərəkəkkürü inkişaf etdirən çalışmaları)**
- **Pazl (müxtəlif çalışmaları)**
- **Özün rənglə (müxtəlif şəkillər)**
- **İlk dəfə Azərbaycan dilində uşaqlar üçün qrafik redaktor**
- **Konstruktor (verilmiş həndəsə fiqurlardan müxtəlif əşyaların yığılması)**
- **Nəğmə dərsləri**
- **Məntiqi oyunlar (müxtəlif çalışmaları)**

KURRİKULUM NƏDİR?

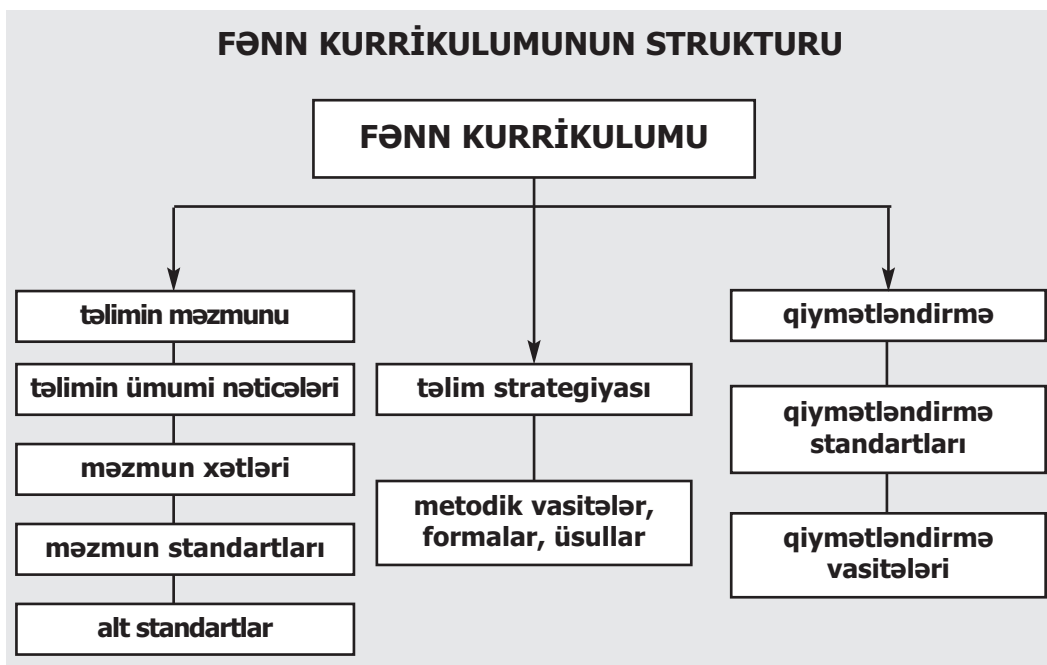
1997-ci ildən başlanan təhsil islahatının mühüm hissəsi olan "Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilin Konsepsiyası – Milli Kurrikulum"un tətbiqi Azərbaycanda təhsilin keyfiyyətə yeni mərhələyə keçməsinə təmin edir.

Yaxın keçmişdə şagirdlər heç bir standartla malik olmayan sistem üzrə təhsil alırdılar. Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsinin dəqiq meyarları yox idi. Kurrikulum isə şagirdin hansı mərhələdə hansı akademik bilik və praktik bacarıqlara yiyələnməsini dəqiq müəyyən edir: şagird həyatda tətbiq edə biləcəyi ən sadə bacarıqlara yiyələnməlidir.

Kurrikulum, sadəcə, tədris proqramı deyil. O, bütöv bir prosesdir – təhsil prosesi. İndiyədək bu və ya digər fənn sistemli yanaşma olmadan, subyektiv amillərə əsasən tədris olunurdu. Kurrikulum isə, məsələn, informatikanın niyə məhz ibtidai siniflərdən tədris olunmasına dəqiq cavab verir: bu, zamanın müasir reallıqlardan doğan tələbidir. Bu o deməkdir ki, məktəbdə tədris olunan fənləri elm yox, ictimai özüllər müəyyənləşdirir, yəni təhsil sistemi cəmiyyətin bugünkü tələbatına cavab verməlidir.

Kurrikulum bu və ya digər informasiyanı uşağın hansı yaş dövründə onun beyninin qavraya biləcəyini nəzərə alır. Burada son məqsəd uşağa bilik vermək deyildir. Bilik vasitədir. Son məqsəd isə uşağın praktik bacarıqlara yiyələnməsi ilə onu ölkə vətəndaşı kimi formalaşdırmaqdır. Bu, elmin tədrisi yox, yaşam üsuludur.

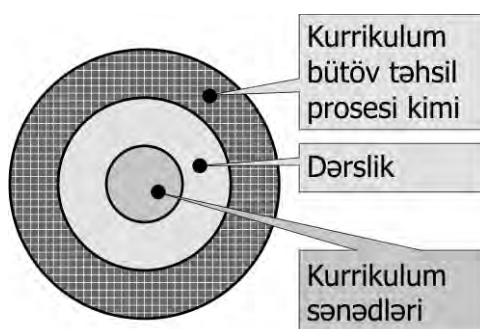
Kurrikuluma dəqiq qeyd olunur ki, uşaq məktəbi bitirərkən **nəyi bilməli** və **bacarmalıdır**. Əgər nəticə yoxdursa, bu, ilk növbədə, müəllimin nöqsanıdır. Bu çox demokratik bir sistemdir. Müəllim hər bir sinif üçün öz kurrikulumunu tərtib edə bilər. Məqsəd bir olduğundan ona müxtəlif yollarla nail olmaq mümkündür və müəllim bunu özünə rahat olan yolla edə bilər. Kurrikulum mükəmməl sistemdir və artıq Qərbdə və dünyanın ən qabaqcıl ölkələrində tətbiq olunur.

KURRİKULUM SƏNƏDİ ƏSASINDA YAZILMIŞ DƏRSLİK

Təhsildə keyfiyyət dəyişikliklərini həyata keçirmək üçün tamamilə yeni tələblərə cavab verən dərsliklərin yaradılması çox vacibdir.

Kurrikulum sənədi təlimin ümumi nəticələrinə nail olmaq istiqamətində bütün fəaliyyətin – dərslik və tədris vəsaitlərinin hazırlanmasının, tədris materiallarının planlaşdırılmasının, təlim üsullarının müəyyənləşdirilməsi və müəllim hazırlığı üçün təlimat və qaydaların yaradılmasının əsasını təşkil edir. Bu sənəd tədris prosesində üfüqi və şaquli inteqrasiyanı, fəndaxili və fənlərarası inteqrasiyanı, təlim strategiyalarını və qiymətləndirmə vasitələrini əhatə edir.

Kurrikulumda fənnin məzmunu şagirdin əldə etdiyi nəticələr əsasında müəyyənləşdirilir, bacarıqlar şəklində ifadə olunmuş standartların köməyi ilə verilir. Bacarıqlar isə şagirdin fəaliyyətinin müxtəlif növləri nəticəsində əldə olunaraq nümayiş etdirilir. Məzmunun belə müəyyənləşdirilməsi şagirdin fəaliyyətinin ardıcıl olaraq izlənməsinə, onun nailiyyətlərinin müntəzəm qiymətləndirilməsinə imkan yaradır. Beləliklə, təlim prosesi ilə gözlənilən nəticə arasında qarşılıqlı əlaqə qurulması təmin olunur.

İnformatika fənninin kurrikulumu müasir dövrdə hər bir şəxsin əmək, istedad, qabiliyyət və yaradıcılığının müstəsna əhəmiyyət kəsb etdiyi nəzərə alınmaqla, cəmiyyətin inkişafının əsas hərəkətverici qüvvəsi olan gənc nəslin formalaşdırılmasına, onun qarşılaşdığı problemləri həll və müstəqil qərarlar qəbul etməsi üçün zəruri informasiya təminatını ödəyən kompüter, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları və sistemlərindən səriştəli istifadə bacarıqlarına malik olmasına yönəldilmişdir.

İnformatika fənni üzrə standartlar orta təhsil kursu çərçivəsində bütün şagirdlər üçün vacib olan məzmunu əhatə edir, şagirdlərin qavrama qabiliyyətlərinin, bilik və bacarıqlarının təsvirini verir, hər bir şagirdin informatika sahəsində öyrənə biləcəyi və öyrənməli olduğu məsələləri müəyyənləşdirir, şagirdləri orta təhsildən sonrakı pilləyə hazırlayır.

MƏZMUN STANDARTLARI

I sinfin sonunda şagird:

- Sadə informasiyalar, informasiyaların təsvir formaları, informasiya mənbələri haqqında təsəvvürə malik olduğunu nümayiş etdirir.
- Oxşar obyektlər sırasından əşyaları əlamətlərinə görə tanıdığını nümayiş etdirir.
- Sadə hadisələr və hərəkətlər ardıcılığını anladığını nümayiş etdirir.
- Sadə məntiqi mühakimələri anladığını nümayiş etdirir.
- Kompüter haqqında sadə biliklərə malik olduğunu nümayiş etdirir.
- Kompüterdə sadə əməliyyatları icra edir.
- Kompüterdə sadə şəkillər və fiqurlar çəkir.
- Kompüterdə sadə mətnlər yığır.
- Cəmiyyətdə informasiya və informasiya vasitələrinin əhəmiyyətini anladığını nümayiş etdirir.

1. İnformasiya və informasiya prosesləri

Şagird:

1.1. Sadə informasiyalar, informasiyaların təsvir formaları, informasiya mənbələri haqqında təsəvvürə malik olduğunu nümayiş etdirir.

- 1.1.1. Verilmiş sadə informasiyaları şərh edir.
- 1.1.2. Sadə informasiyaları təsvir formalarına görə fərqləndirir.
- 1.1.3. İnformasiyadan istifadə üsullarını sadə formada izah edir.
- 1.1.4. Müxtəlif informasiya mənbələrinə aid nümunələr göstərir.

1.2. Oxşar obyektlər sırasından əşyaları əlamətlərinə görə tanıdığını nümayiş etdirir.

- 1.2.1. Verilmiş informasiya əlamətlərinə görə əşyaları fərqləndirir.
- 1.2.2. Verilmiş əşyanın əlamətlərini şərh edir.
- 1.2.3. İki və daha çox əşya arasında münasibətləri (oxşar, fərqli, az, çox, ağır, yüngül, böyük, kiçik, uzun, qısa, qarşıda, arxada, yuxarıda, aşağıda, sağda, solda, ortada və s.) müəyyən edir.

2. Formallaşdırma, modelləşdirmə, alqoritmləşdirmə və proqramlaşdırma

Şagird:

2.1. Sadə hadisələr və hərəkətlər ardıcılığını anladığını nümayiş etdirir.

- 2.1.1. Hadisələr və hərəkətlər ardıcılığına aid nümunələr göstərir.
- 2.1.2. Sadə hərəkəti, hadisəni ardıcılıq baxımından hissələrə ayırır.
- 2.1.3. Sadə hərəkətlər, hadisələr ardıcılığında buraxılan səhvləri müəyyənləşdirir.

2.2. Sadə məntiqi mühakimələri anladığını nümayiş etdirir.

- 2.2.1. "Doğru" və "yalan" mülahizələri fərqləndirir.
- 2.2.2. Sadə mühakimələrin inkarını qurur.
- 2.2.3. Təqdim olunanlar arasında mümkün hərəkət variantlarını göstərir.

3. Kompüter, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları və sistemləri

Şagird:

3.1. Kompüter haqqında sadə biliklərə malik olduğunu nümayiş etdirir.

- 3.1.1. Kompüterin əsas hissələrini ona tanış olan oxşar əşyalarla (televizorun, telefonun pultu və s.) müqayisə edir.
- 3.1.2. Kompüterin əsas hissələrinin tərkib elementlərini sadalayır.
- 3.1.3. Kompüterin əsas hissələrinin təyinatını sadə formada izah edir.

3.2. Kompüterdə sadə əməliyyatları icra edir.

- 3.2.1. Kompüterə işə salır, bağlayır, sadə menyuları seçir.
- 3.2.2. Kompüterin sadə qurğuları ilə (klaviatura və siçan) davranır, onların sadə düymələrindən istifadə edir.
- 3.2.3. Kompüterdəki sadə proqramları (kalkulyator, bloknöt, sadə qrafik və mətnlərin redaktəsi, sadə oyunlar) işə salır və bağlayır.
- 3.2.4. Kalkulyator proqramında sadə hesab əməliyyatlarını yerinə yetirir.
- 3.2.5. Kompüterdə oyun tipli sadə proqramlarla işləyir.
- 3.2.6. Kompüterin sadə qurğuları ilə iş zamanı texniki təhlükəsizlik qaydalarına riayət edir.

3.3. Kompüterdə sadə şəkillər və fiqurlar çəkir.

- 3.3.1. Alətlər qutusunda sadə alətlərdən və rənglər qutusunda rənglərdən istifadə bacarığını nümayiş etdirir.
- 3.3.2. Şəkil və fiqurların elementlərini çəkir.
- 3.3.3. Sadə şəkillər və fiqurlar (düz və əyri xətt, dördbucaqlı və s.) çəkir.

3.4. Kompüterdə sadə mətnlər yığır.

- 3.4.1. Kompüterdə böyük, kiçik hərfləri, rəqəmləri və durğu işarələrini yığır.
- 3.4.2. Kompüterdə söz və söz birləşmələrini yığır.
- 3.4.3. Kompüterdə sadə mətnləri yığır.
- 3.4.4. Redaktə xarakterli sadə tapşırıqları yerinə yetirir.

4. Cəmiyyətin informasiyalaşdırılması

Şagird:

4.1. Cəmiyyətdə informasiya və informasiya vasitələrinin əhəmiyyətini anladığını nümayiş etdirir.

- 4.1.1. İnformasiya vasitələrini sadalayır.
- 4.1.2. İnformasiyanın əhəmiyyətini sadə formada şərh edir.
- 4.1.3. İnformasiya vasitələrinin rolunu izah edir.

BƏZİ İNTERAKTİV TƏLİM METODLARI BARƏDƏ

MÜZAKİRƏ METODLARI

Sual-cavab. Bu metod həm müəllimlə şagirdlərin, həm də şagirdlərin öz aralarında konkret məsələlərlə bağlı sual-cavabını nəzərdə tutur. Proses zamanı uşaqların düşüncələri, yarımcıq bilgilərini anlayaraq tamamlamaları, yeni öyrəndiklərini təkrarlamaları və möhkəmləndirmələri üçün əlverişli şərait yaranır.

"İnformatika" dərslərində sual-cavab şagirdlərin diqqətini öyrəniləcək yeni məsələlərə cəlb etmək, sinifdə motivasiyanı yüksəltmək, eləcə də, qiymətləndirmə məqsədilə tətbiq olunur.

Bu metoddan istifadə zamanı sualın şagirdlərin tam anlama biləcəkləri formada qurulmasına, onları əzbərləməyə yox, düşünməyə sövq etməsinə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Ona görə də **"Nə üçün?", "Nəyə görə?"** ilə başlayan sual cümlələrinə üstünlük verilməlidir.

[Məsələ]:

"Nəyə görə qədim vaxtlardan bilikləri kitablarda saxlayırdılar?"

"Nə üçün insanlar telefonlardan istifadə edirlər?"

Danışub anlatma – dinləyib anlama. Təlim texnologiyasının bu forması bir şagirdin hər hansı məsələ ilə bağlı fikir və düşüncələrini sözlə anlatmasından sinifdəki başqa şagirdlərin dinləyərək faydalanmasını nəzərdə tutur. Digər tərəfdən, onların qrup qarşısında sərbəst danışmaq və dinləmək bacarıqları inkişaf etdirilir.

Dərs-diskussiya. Bu tipli dərslərdə şagirdlər müzakirə olunan məsələyə dair öz fikirlərini bildirir, onları sübut etməyə çalışır, faktları təhlil etməklə problemin həlli yollarını təklif edirlər. Müzakirə zamanı iştirakçılar bir-birini dinləməyi, arqumentli danışmağı, başqalarının fikirlərinə hörmətlə yanaşmağı, rəqlamentə riayət etməyi öyrənirlər.

Təlim diskussiyası konkret problem üzrə fikir mübadiləsi etməkdir. Bu metodun köməyi ilə şagirdlər yeni biliklərə yiyələnir, öz mövqelərini müdafiə edirlər. Təlim diskussiyasının başlıca funksiyası şagirdlərin idraki marağını stimullaşdırmaqdır. O həm də təhsilverici, inkişafetdirici, tərbiyəedici və nəzarətedici-təshihedici kimi köməkçi funksiyaları da yerinə yetirir.

Təlim diskussiyasının səmərəliliyinin mühüm şərtlərindən biri onun həm məzmun, həm də forma cəhətdən əsaslı şəkildə hazırlanmasıdır. Məzmun etibarilə şagirdlər nəzərdə tutulan diskussiya ilə bağlı zəruri bilikləri əldə etməlidirlər. Forma cəhətdən isə şagirdlər biliklərini ifadə etmək qaydalarına hazırlaşmalıdırlar. Onlar müəyyən biliklərə malik olmayanda aparılan diskussiya mənasız və məzmunsuz olur. Şagirdlər öz fikirlərini ifadə etmək bacarığına malik deyildirlərsə, opponentlərini inandıra bilmirlərsə, onda diskussiya cəlbədicə xarakter daşıyır.

Diskussiyalarda iştirak edən şagirdlər sual və replikalarla müzakirələrə qoşulur, fakt və hadisələrdən istifadə etməklə məntiqi fikir yürütmək bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Diskussiyalar məlum olan materialın məzmununu zənginləşdirməkdə, onu nizamlamaqda və möhkəmləndirməkdə şagirdlərə kömək edir. Müəllim bu üsuldən istifadə etməklə şagirdlərin biliklərinin möhkəmliyi və dərinliyi haqqında etibarlı məlumat alır.

Şagirdlər diskussiyalarda iştirak etməklə kommunikativ nitq bacarıqlarını formalaşdırmaq və inkişaf etdirmək imkanı qazanırlar.

Müzakirə-dərslər müəyyən bir problem ətrafında ideyaların, məlumatların, təəssüratların və təkliflərin mübadiləsi prosesidir. Müzakirələrin daha səmərəli keçirilməsi üçün şagirdlərin mövzu ilə bağlı lazımı bilik, bacarıq və vərdislərə malik olmalıdırlar. Bu tipli dərslərdə

şagirdlərin müstəqil fikir söyləmək, ünsiyyət qurmaq, ümumiləşdirmə aparmaq bacarıqlarının formalaşdırılması və tənqidi təfəkkürün inkişafı təmin edilir.

Bu dərs formasından öyrənmə prosesini daha canlı və maraqlı etmək üçün istifadə olunur. Proses zamanı şagirdlər birlikdə düşünmək, araşdırmaq, fikirlərini əsaslandırmaq, onları sərbəst ifadə etmək, dinləmək, başqalarının fərqli fikirlərinə tolerant yanaşmaq, tənqid edərkən həmsöhbətinin özünü yox, fikrini tənqid etmək vərdişlərinə yiyələnirlər. Onlar belə müzakirələr zamanı problemləri daha yaxşı anlayır, həlli yollarını daha aktiv axtarırlar. Müzakirə zamanı şagirdlərin hər hansı bir məsələ ilə bağlı təsəvvürləri nəinki genişlənir, hətta dəyişə də bilər.

Müzakirələrin səmərəli təşkili üçün şagirdlərin mövzu ilə bağlı lazımi bilik və bacarıqlara yiyələnmələri, eləcə də əvvəlcədən hazırlanmaları təmin olunmalıdır.

İşgüzar səs-küy. Təhsilin demokratikləşdirilməsi, şagirdin təlim prosesinin bərabər-hüquqlu subyekti olması dərstdə işgüzar səs-küyün yaranmasına zəmin yaradır. Müəllimin və ya şagirdlərin maraqlı fikirləri, sualları ətrafında müxtəlif mülahizələr və təkliflər yaranır, bu hallarda mübahisələr meydana çıxır. Şagirdlər yaranmış problemə münasibətlərini bildirirlər. Qruplar üzrə iş prosesində bunun üçün daha əlverişli şərait əmələ gəlir. İrəli sürülmüş fikirlə əlaqədar yaranmış işgüzar səs-küy əvvəl qrup daxilində baş verir, sonra sinif səviyyəsində genişlənir. Belə bir vəziyyət bütün sinfi maraqlandırır, fəallaşdırır.

Dəyirmi masa üsulundan şagirdlərin yaradıcı təfəkkürünü inkişaf etdirmək üçün istifadə olunur. Məsələn, sinif daxilində bölünən hər qrupa 1 əşyanın adı yazılmış vərəq paylanır və qrupun hər bir üzvü əşyanın bir əlamətini yazır. Sonra bu əlamətlər dinlənir, müzakirə edilir və qiymətləndirilir.

Debat-dərslər (çarpaz fikirlər) qoyulmuş məsələnin izahına yönəldilən və konkret cavab tələb edən suallar əsasında keçirilən müzakirə xarakteri daşıyır. İştirakçı cütlər problemin müzakirəsi zamanı əvvəlcə müsbət, sonra isə mənfi cavabları əsaslandıran 4-5 dəlil göstərilir. İştirakçı tərəflər öz mövqelərinin müdafiəsi üçün əsaslı arqumentlər göstərməlidirlər.

Debatlar çoxtərəfli diskussiyalardır. Bu diskussiyalarda qarşı tərəflər bir-birini deyil, əks tərəfi inandırmağa çalışırlar. Problem kimi qoyulan belə diskussiyalar zamanı şagirdlərin diqqəti problemin həllinə yönəldilir. Ən optimal yolun tapılmasında, problemin məntiqə uyğun həll olunmasında şagird müstəqil fəaliyyət göstərir.

Konfrans. Bu dərs forması təlim prosesində hər hansı bir geniş mövzu mənimsədildikdən sonra tətbiq edilə bilər. Belə dərsləri sinifdə, yaxud məktəbin zalında təşkil etmək mümkündür.

Bunun üçün sinif 2 yerə bölünür. 45 dəqiqənin 20 dəqiqəsi bir qrupa, digər 20 dəqiqəsi isə o biri qrupa ayrılır. Yerdə qalan 5 dəqiqəni müəllim dərslərin yekunlaşdırılmasına sərf edir. İlk 20 dəqiqədə 1-ci qrup mövzu ilə əlaqədar suallar verir, o biri qrup isə həmin suallara cavab verir. Sonrakı 20 dəqiqədə qruplar öz yerlərini dəyişirlər. 40 dəqiqə bitdikdən sonra müəllim qalan 5 dəqiqə ərzində konfransın səviyyəsini, fəal olanları və düzgün cavab verənləri qeyd edir, onları qiymətləndirir.

MƏNTİQİ TƏFƏKKÜRÜN İNKİŞAFINA YÖNƏLDİLƏN METODLAR

Araşdırma. Şagirdlərin problemi hələtmə və nəticələri standartlarla müqayisə etmə bacarıqlarının inkişafı üçün bu metoda xüsusi diqqət yetirilir. Araşdırma həm fərdi, həm də qrup şəklində reallaşdırıla bilər. Bu zaman aşağıdakılara daha çox əhəmiyyət verilməlidir:

- Şagirdlərə üzərində sərbəst düşünüb və araşdırma biləcəkləri problemlər təklif olunmalıdır;
- Araşdırmanı asanlaşdırmaq üçün şagirdlərə yardım istəyəcəkləri şəxslərin, faydalanacaqları kitab və internet qaynaqlarının ünvanları verilməli, çətinlik çəkdiyi məsələlərdə yardım edilməli, səhvləri vaxtında düzəldilməlidir;
- Şagirdlərin təklif etdikləri həll yollarının müzakirəsi təşkil edilməli, səhv yolların qəbul edilməzliyi izah olunmalıdır.

Modelləşdirmə üsulu ciddi problemi əhatə edən hər hansı bir mücərrəd və ya uydurma hadisənin canlandırılması və bunun vasitəsilə problemin həll edilməsidir. Bu hadisə çox zaman real həyatda baş verən hadisənin sadələşdirilmiş nümunəsi olur. Problemi həll etmək üçün iştirakçılar həyatda və bu hadisədə rast gəldikləri müəyyən rolları ifa edirlər. Lakin rolların ifası tam sərbəstdir və onun nəticəsində alınan problemin həllini heç kəs əvvəlcədən proqnozlaşdırma bilmir. Nəticələr rolun ifasından asılıdır.

Modelləşdirmə zamanı şagirdlərə bu rolun ifasında öz nöqtəyi-nəzərindən çıxış etməyə icazə verilir. Bu modeldən sadə hərəkət və hadisələrin izah edilməsi, onların baş vermə ardıcılığında səhvlərin tapılması, yol verilmiş səhvlərin müəyyən edilməsi zamanı istifadə edilə bilər. Modelləşdirmə şagirdlərə problemi tapmaq, təhlil aparmaq, alternativ hərəkətləri qiymətləndirmək, qərar qəbul etmək bacarıqlarını aşılayır.

Layihələrin hazırlanması üsulu müəyyən nəticələrə əsaslanan layihənin təqdim olunması və müdafiəsi yolu ilə şagirdlərin yaradıcı, məntiqi təfəkkürünün inkişafına, müstəqil düşüncə, təhlil etmə və əqli nəticə çıxarma qabiliyyətinin təşəkkülünə zəmin yaradır.

Tədris prosesində layihələrin hazırlanması metodundan səmərəli istifadə edilməsi müəllimin zəngin təcrübəyə malik olması ilə əlaqədardır.

Təqdimat. İbtidai təhsil pilləsində təqdimatlar, adətən, şifahi və yazılı olur. Şagirdlər bunu həm qrup halında, həm də fərdi şəkildə edə bilərlər. Onlar təqdimatın formasını özləri müəyyən edirlər. Bu zaman müxtəlif vasitələrdən – fotosəkil, sxem, qlobus, xəritə, film və sairədən yararlanmaq olar. İstifadə olunan vasitələr şagirdlərin öz işləri də ola bilər. Təqdimatlar həm də təlim prosesində müəyyən bir mərhələyə yekun vurmaq məqsədilə təşkil olunur. Ona görə də bu metod şagirdlərdən öz fikirlərini sərbəst və dəqiq ifadə etmək bacarığı ilə yanaşı, təqdim olunan mövzu ilə bağlı ətraflı bilik və yaxşı hazırlıq da tələb edir.

Müşahidə. İbtidai təhsil pilləsi şagirdlərinin istər ətraf aləmi, istərsə də cəmiyyəti öyrənmələrində və dərk etmələrində müşahidə çox mühüm rol oynayan metodlardan biridir. Şagirdlər müşahidəni müəllimin təlimatı ilə sərbəst şəkildə, əsasən, dərsləndikən vaxtlarda aparırlar. Bu, onların bilikləri hazır şəkildə yox, öz zəhmətləri hesabına qazanmalarına əlverişli şərait yaradır. Müşahidələrin nəticələri "Müşahidə gündəliyi"ndə qeyd olunur və müəllim tərəfindən vaxtaşırı yoxlanılır. Nəticələrin şagirdlərin müzakirəsinə çıxarılması daha əhəmiyyətlidir.

Ekskursiya-dərs forması. Ekskursiya-dərs formasının başlıca əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, təlim materialının bilavasitə əyani surətdə tədrisinə əlverişli şərait yaranır. Belə dərslər ev-muzeylərdə, teatrlarda aparıla bilər. Ekskursiya-dərslərdə şagirdlər dərs prosesində aldıkları məlumatları əyani müşahidə edir, daha ətraflı biliklər qazanır, onları təkrarlayır, tətbiq edir, dünyagörüşlərini genişləndirirlər.

Ekskursiya şagirdlərin ətraf aləm haqqında məlumatlarını müəllimin nəzarəti altında genişləndirmələri və məktəbdə qazandıqları biliklərlə real həyat arasında əlaqə yaratmalarını məqsədi ilə təşkil olunur. Bu zaman planlı müşahidə və ünsiyyət yolu ilə öyrənmə prosesi baş

verir. Yeni bilgiler bütün duyğu orqanlarından istifadə olunmaqla qazanıldığından təfəkkürdə daha dərin iz buraxır. Şagirdlərin davranışlarında müsbət dəyişikliklər əmələ gəlir. Ekskursiya zamanı onların tanış olduqları müsbət nümunələr sahib olduqları bilikləri bacarıqlara daha həvəslə çevirməyə ruhlandırır. Ekskursiyaların təşkili zamanı müəllim:

- Ekskursiya yerini (təbiət guşəsi, tarixi yerlər, muzey, sərgi salonu, yaradıcılıq emalatxanası, istehsalat sahəsi, zoopark və s.) əvvəlcədən dəqiqləşdirməli;
- Ekskursiyanın tarixi, yeri və məqsədini nəzərə almaqla plan tərtib etməli;
- Ekskursiyanın məqsədi, yeri və orada nələri müşahidə edə biləcəkləri ilə bağlı şagirdləri əvvəlcədən məlumatlandırmalı;
- Ekskursiya çərçivəsində görüşə gələcək şəxs və ya şəxslərə veriləcək sualları əvvəlcədən şagirdlərlə birlikdə tərtib etməli;
- Ekskursiya zamanı şagirdlərin diqqətini vacib obyektlərə və proseslərə yönəltməli;
- Ekskursiyadan sonra şagirdlərin müşahidələri və öyrəndikləri ilə bağlı təəssüratlarını fərdi və ya qrup halında ifadə eləmələrini təmin etməlidir.

***İnsert metodu.** Bu, işarələr sistemindən istifadə edib, düzgün cavab axtarılması metodudur.

[Məsələ]:

- Əvvəlcədən bildiyiniz bir məlumatı təsdiq edən əlavə məlumatlara rast gəlmişsinizsə, yoxlama işarəsi qoyun.
- Oxuduğunuz məlumatlar əvvəllər bildiyinizi rədd edirsə, yaxud ona ziddirsə, mənfə (-) işarəsi qoyun.
- Müsbət (+) işarəsi o zaman qoyulur ki, rast gəldiyiniz məlumatın bir qismi sizin üçün təzə olsun.
- Qarışıq, yaxud haqqında əlavə məlumat almaq istədiyiniz məsələ varsa, qarşısına sual (?) işarəsi qoyun.

[Məsələ]:

Kompüterdə mətn yığmaq, şəkil çəkmək, oyun oynamaq, musiqiyə qulaq asmaq və ya dostuna məktub göndərmək olar.

***İNSERT** – interaktiv qeydetmə sistemi üsulundan dərşin dərk etmə mərhələsində istifadə olunur. Dərs zamanı şagirdlərin öz qavrayışını yoxlamasına imkan yaradır, fəal dərk etməni inkişaf etdirir. Bu üsuldan istifadə iki mərhələdə həyata keçirilir. Birincisi, üzərində əməliyyat aparılacaq informasiya, istifadə olunacaq zəruri işarələr (bu işarələr şagirdlərin yaşına və hazırlıq səviyyəsinə görə müxtəlif ola bilər) müəyyən olunur. İkincisi, şagirdlər tapşırığın məzmunu ilə tanış olur və onu yerinə yetirirlər.

Şagirdlərə izah edilir ki, məlumata ümumi münasibət bildirmək lazımdır.

İnsert (interaktiv qeydetmə sistemi) üsulu şagirdlərin tənqidi təfəkkürünün inkişaf etdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş bir texnologiyadır.

BEYİN HƏMLƏSİ METODLARI

Beyin həmləsi üsulundan şagirdlərin qrup şəklində hər hansı bir problemin həllinə cəlb olunmasında geniş istifadə edilir. Prosesdə bütün fikir və təkliflər qeyd edilir, lakin onlara ayrı-ayrılıqda münasibət bildirilmir. Əsas diqqət fikir və ideyaların toplanmasına və sonda onların qiymətləndirilməsinə verilir. Bu üsulun əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, şagirdlər ideya axtarışına yönəldilir, onlarda təklif və ideyaların ekspertizasını aparmaq bacarıqları formalaşır.

Bu metod tətbiq edilərkən şagirdlərin sərbəst fikirlərindən istifadə olunur. Bunun üçün müəllim bütün sinfi müəyyən bir problemlə əlaqədar fikir söyləməyə səfərbər edir və qısa müddətdə şagirdlər bu problemlə əlaqədar bildiklərini söyləyirlər. Müəllim fikirlərin hamısını dinləyir, lakin onları şərh etmir. Sonra bu fikirlər müəllim tərəfindən təhlil olunur və izah edilir.

Bu metodun məqsədi qısa müddətdə şagirdlərdən daha çox fikir toplayıb, onları ümumiləşdirməkdir.

Şagirdlərin yaradıcı fəallığına əsaslanan bu metodun təlimdə geniş tətbiqinin başlıca məqsədi bilik səviyyəsindən asılı olmayaraq hər kəsdə müəyyən bir məsələ, hadisə və ya problemlə bağlı məntiqin olub-olmamasından çəkinmədən çoxlu sayda, hətta ən fantastik fikir və mülahizələr irəli sürməklə özünü sərbəst ifadə etmək bacarığı formalaşdırmaqdır. Bir sözlə, fırtına dənizi təlatümə gətirib hər şeyi üzə çıxardığı kimi, "Beyin fırtınası" (**brain** – beyin, **storm** – fırtına) da ən utancaq, ən zəif hesab olunan şagirdlərin belə, beynində yaranan ideyaları psixoloji maneələri aşaraq rahatlıqla ortaya qoymasına şərait yaradır, şagirdlərin özünə inamını artırır. Şagird mənsub olduğu icmanın ona ehtiyacı olduğuna inanır, digər tərəfdən isə, eşitdiyi ideyaları daha da inkişaf etdirmək və fərqli fikirlərə tolerant yanaşmaq bacarığına yiyələnir.

«Beyin fırtınası», adətən, üç mərhələni əhatə edir:

a) Problemin qoyulması. Müəllim problemi şifahi, yaxud yazılı şəkildə (yazı taxtasında) elan edir və şagirdlərə onun həlli ilə bağlı ən çoxu 10 dəqiqə ərzində müxtəlif ideyalar irəli sürməyi təklif edir. Bu zaman sinfi 2-3 qrupa bölmək və problemin qruplar tərəfindən müstəqil şəkildə həll edilməsini də təşkil etmək olar.

I və II siniflərdə şagirdlər yazı vərdişlərinə hələ yaxşı yiyələnmədiklərinə görə "Beyin fırtınası" zamanı söylənen fikir və ideyaları müəllimin yazı taxtasında özünün qeydə alması, onların qiymətləndirilməsində iştirak etməsi tövsiyə olunur. Bununla yanaşı, təcrübə göstərir ki, bu mərhələdə şagirdlərin vahid qrup halında fəaliyyət göstərməsi daha yaxşı nəticə verir. Yuxarı siniflərdə isə bu işlərin hamısı qrupların tərkibində üç alt-grup yaradılmaqla şagirdlərin özlərinə etibar olunmalıdır:

- problemin həlli üçün ideyalar irəli sürən əsas alt-grup;
- ideyaları qeydə alan alt-grup (katiblik);
- ideyaları qiymətləndirən alt-grup (ekspertlər).

b) İdeyaların generasiyası. İşin müvəffəqiyyəti daha çox bu mərhələdən asılı olduğundan müəllim aşağıdakı qaydalara əməl etməlidir:

- Hər bir şagirdin öz fikir və ideyalarını sərbəst söyləyə biləcəyi mühit yaratmaq;
- Söylənən fikir və ideyaların sayına məhdudiyyət qoymamaq;
- Fikir və ideyaların müzakirəsini (tənqid və ya tərif) qadağan etmək;
- Söylənən ideyaların hamısını, hətta ən mənasız ideyaları belə qeydə almaq.

c) İdeyaların seçilməsi, qruplaşdırılması və qiymətləndirilməsi. Bu mərhələdə ekspert qrupu söylənmiş ideyaları katiblikdən təhvil alır, "Beyin fırtınası"nın məqsədinə uyğun gələnlərini, gündəlik həyatda istifadəyə yararlılarını seçib qruplaşdırır və göstərir.

***BİBÖ – bu anlayış “bil-diklərim, istəyirəm bil-əm, öyrəndiklərim”**

mənasını ifadə edir. Onun vasitəsilə əşya, hadisə, yaxud təsvir obyektı haqqında uşaqların nələri bildiklərini müəyyən etmək mümkündür.

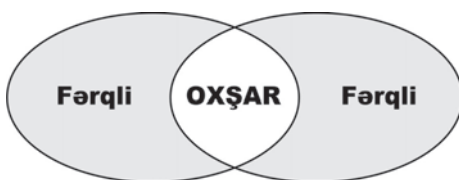
Şagirdlər lazım gəldikdə müəllimin köməyi və yönlətməsi olmadan cədvəldə nələri öyrənmək istədiklərini qeyd edirlər. Üsuldən istifadə etməklə əşya və ya hadisə haqqında öyrəndiklərini yazırlar.

***BİBÖ cədvəli.** Bu metodun tətbiqində məqsəd əvvəlki bilik və təcrübə ilə yeni bilik arasında əlaqə yaratmaqdır. Bu metod “beyin fırtınası” üsulu ilə başlanı bilər. Sınıf cütlərə və ya qruplara bölünür, mövzu elan edilir. Mövzu ilə bağlı olan yeni söz və terminlər aydınlaşdırılıb, cədvəldə yerinə yazılır.

Bilirəm	İstəyirəm biləm	Öyrəndim

Bundan sonra cütlər və ya qruplar müəllimlə mövzu ətrafında fikir mübadiləsi aparır və ümumiləşdirilmiş fikir lövhədəki cədvəldə qeyd olunur.

Venn diaqramı. Venn diaqramı iki kəsişən çevrədən ibarətdir. Bu çevrələrin kəsişən hissəsində müxtəlif mövzularda olan oxşar cəhətlər müəyyənləşdirilir və orada yazılır. Çevrələrin kəsişməyən hissələrində isə mövzuların fərqli cəhətləri qeyd olunur.

Mövzulardan asılı olaraq, bu çevrələrin sayı arta bilər. Bu diaqram kəsişən iki dairə əsasında qurulur. Ondan istifadə etməklə iki anlayışın, iki qəhrəmanın, iki təsvir obyektinin oxşar orta cəhətlərini, habelə fərqlərini tapmaq mümkün olur. Müqayisə metodundan istifadə edilir. Venn diaqramı üzrə müqayisə və təhlillərin aparılması şagirdlərin fikri

fəallığına imkan yaradır.

Şaxələndirmə (klaster). Bu üsuldən istifadə olunması təsviri və dekorativ sənətin növ və janrlarına dair anlayışlar barədə təsəvvürlərin yaranmasına, öyrənilmiş biliklərin sistemləşdirilməsinə, əldə olunmuş yeni anlayışlar hesabına vizual yaddaş ehtiyatlarının zənginləşdirilməsinə imkan yaradır. Bir-biri ilə əlaqəsi olan anlayışların mənimsənilməsi şagirdlərin ümumi inkişafına təkan verir.

Bu metoddan istifadə olunduqda şagirdlərin növ və cins anlayışları barədə təsəvvürləri aydınlaşır, öyrəndikləri biliklər sistemləşdirilməklə möhkəmlənir və öyrəndikləri yeni sözlər hesabına onların lüğət ehtiyatı zənginləşir. Şaxələndirmə düşündürücü elementlərə malik olduğundan müxtəlif iş formalarında, dərslin müxtəlif mərhələlərində ondan istifadə etmək mümkündür.

Şaxələndirmə şagirdləri mövzu ilə bağlı sərbəst düşünməyə, axtarış aparmağa sövq edir, onların idraki fəallığına imkan yaradır. Bu üsuldən öyrənilənləri yekunlaşdırmaq, yeni assosiasiyaların meydana gəlməsini stimullaşdırmaq və ya yeni təsəvvürlərin qrafik təsvirini vermək üçün də istifadə olunur.

Şaxələndirmə üsulundan istifadə zamanı aşağıdakı tələblər gözlənilir:

- Əsas sözün və ya ifadənin kağızın, lövhənin və ya başqa müstəvinin ortasında yazılması;
- Seçilmiş mövzu ilə bağlı yada düşən söz və ya ifadələrin yazılması;
- Söz və ifadələr yazıldıqca onların arasında əlaqələrin xətlərlə ifadə olunması;
- Verilmiş vaxt bitənə qədər mümkün qədər daha çox söz və ifadələrin yazılması.

TƏŞKİLATİ METODLAR

Söz assosiasiyası. Söz assosiasiyası söz oyunudur, şagirdlərin təhsildə fəallığını artırmaq üçün istifadə olunan təlim metodudur.

Söz assosiasiyası metodundan istifadə etmək üçün, ilk növbədə, zəruri tələbləri müəyyən etmək lazımdır (bu tələblər qayda şəklində qabaqcadan da ola bilər). Təlim prosesində isə həmin tələblərə əməl olunmalıdır. Məsələn, əlifba təlimi dövründə dərslik üzrə sözün axırıncı hecasına başqa heca qoşmaqla yeni söz düzəltmək və onu oxumaq, sonra müstəqil söz zənciri düzəltmək. Yaxud sözün son hecası ilə başlayan sözlər tapıb ardıcılıqla yazmaq və söz zənciri düzəltmək.

[Məsələn]:

alma – mala – lələ – ləkə – kətə – təzə – zəmi – minik

Oyunlar.

İbtidai təhsil pilləsində şagirdlər oyunlara daha həvəsli olduğuna görə bu tipli dərslər onların hissi, idraki və psixomotor inkişafına böyük kömək göstərir. O, şagirdləri öyrədir, inkişaf etdirir, tərbiyələndirir, sosiallaşdırır, onların əhvali-ruhiyyəsini yüksəldir və istirahətinə imkan yaradır.

a) Rollu oyunlar. Şagirdlər öyrəndikləri hadisə və vəziyyətləri səs, mimika və jestlərdən istifadə etməklə canlandırırlar. Oyun zamanı onların bir qrupu ifaçı, digər qrupu isə tamaşaçı olur. Bu oyunlar şagirdlərin psixoloji maneələri aradan qaldıraraq, öz duyğu və düşüncələrini sərbəst ifadə etmələrinə, hadisələr üzərində düşüncələrinə kömək edir, öyrənməyə həvəslərini artırır. Bu cür dərs formasından istifadə edərkən aşağıdakılara diqqət yetirilməlidir:

- sinifdəki bütün şagirdlərin sıra ilə rol almaları təmin olunmalı;
- tamaşadan əvvəl onun məqsədi və oyun zamanı diqqət yetiriləsi məqamlar barədə şagirdlərə məlumat verilməli;
- tamaşadan sonra hadisələr və onlar arasında əlaqələr aydınlaşdırılmalı, qazanılmış bilik və bacarıqlar barədə sual-cavab aparılmalıdır.

Belə dərslərdə şagirdlərin qazandığı başlıca keyfiyyətlərdən biri də emosional təəssüratdır. Bu təəssürat mövzunun ana xəttinin qavranılmasında bəzən həlledici rol oynaya bilər.

Belə formalı dərslərdə konkret bir problemə müxtəlif münasibət və yanaşma tərzləri müəyyən edilir. İştirakçılar hadisəni rollarını ifa etdikləri personajların mövqeyindən qiymətləndirirlər. Rollu oyun iştirakçılara problemə digər şəxsin gözü ilə baxmaq, stereotiplərdən uzaqlaşmaq və yeni davranış modellərinə yiyələnmək imkanı yaradır. Bu tipli dərslər ibtidai təhsil pilləsində sadə alqoritmlərin izahı, sadə əməliyyatların icrası, kompüterlə davranış bacarıqlarının formalaşdırılması zamanı faydalı ola bilər.

Yarış tipli, oyun xarakterli dərslər şagirdlərin təlim nailiyyətlərinin stimullaşdırılması ilə onlarda öyrənməyə, yeni bacarıqlara yiyələnməyə həvəs oyadır.

İnformatika fənni üzrə belə dərslər sadə qrafik redaktorda adi rəsmlər çəkilməsi, onların redaktə edilməsi, verilmiş qaydalardan istifadə edərək sxemlər, mozaikalar, fiqurlar, təsvirlər qurulması, sadə mətn redaktorunda adi mətnlər yığılması və onların redaktə edilməsi kimi bacarıqların inkişafında geniş tətbiq edilə bilər.

b) Karusel tipli oyunlar. Bu cür oyunlar, adətən, birinin biliyindən hamının, hamının biliyindən birinin faydalanması, eləcə də qazanılmış bilik və bacarıqların yoxlanılması və möhkəmləndirilməsi məqsədilə təşkil olunur. Məsələn, hər hansı bir çiçəyin (**nərgiz**) adı elan olunur və adı onun son hərfi ilə başlayan başqa bir çiçəyin adının söylənilməsi tələb edilir. [Məsələn]:

zanbaq – qızılgül – lələ – ətirşah

Beləliklə, şagirdlər sıra ilə (**karusel**), təkrara yol vermədən müxtəlif çiçəklərin adlarını söyləyir və eşidirlər.

c)

Yarış tipli oyunlar. Şagirdlər, adətən, özlərini yalnız oyun oynamaqla yox, həm də bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirməyə imkan yaradan yarışlarla ifadə etməyə çalışırlar. Ona görə təlim prosesində yarış tipli oyunlara da yer ayrılmalıdır. Məsələn, ibtidai təhsil pilləsində belə oyunları mənimsənilmiş məzmunu uyğun tərtib olunan krossvord həlli yarışları vasitəsilə təşkil etmək olar. Oyunun hansı formada təşkil edilməsindən asılı olmayaraq, sonda qalıbların əvvəlcədən elan edilmiş qaydada mükafatlandırılması təlim prosesinə əlavə motivasiya dəstəyi verə bilər. Daha yaxşı olar ki, bu mükafatları uşaqlar özləri təklif edib razılaşdırsınlar.

Auksion üsulundan cisim və hadisələrin xüsusiyyətlərini öyrənməklə dinləyib-anlama bacarıqlarının inkişafı üçün istifadə olunur. Bu üsul, əsasən, təlimin ilk mərhələsində tətbiq edilir.

[Məsələn]:

Müəllim cisim və ya hadisəni təqdim edir, hamı növbə ilə onun xüsusiyyətləri barədə fikir söyləyir. Fikir söyləmək üçün 2-yə qədər sayılır. Əgər 2-dən sonra şagirdlər tərəfindən heç bir xüsusiyyət göstərilərsə, cisim "satılmış" hesab olunur.

Bu üsuldən dərsin motivasiya və nəticələr çıxarılması mərhələsində daha səmərəli istifadə oluna bilər.

Qrup çalışması. Qrup çalışmaları şagirdlərin qrup daxilində əməkdaşlıq edərək, bir-birindən öyrənmələrinə və bir-birini öyrətmələrinə şərait yaradır. Bu metod onların kollektiv yaratmaq, iş birliyi qurmaq və liderlik bacarıqlarını inkişaf etdirir, məsuliyyət hisslərini artırır. Beləliklə, şagird kollektiv (icma) daxilində davranış qaydalarına və demokratik dəyərlərə yiyələnir. Qrup çalışmalarını daha səmərəli etmək üçün aşağıdakılara diqqət yetirilməlidir:

- hər qrupda ən çoxu 6 şagird olmalıdır;
- qrupların sayı çoxaldıqca prosesi idarə etmək çətinləşir;
- çalışmaları fəallaşdırmaq üçün bütün qruplarda həm qız, həm də oğlan şagirdlərin olmasına diqqət yetirilməli, hər qrupa ən azı bir bacarıqlı şagird daxil olunmalıdır;
- qrup üzvlərinin bir-birinə yaxın vəzifə və məsuliyyət daşımaları təmin edilməli, ağırlıq bir və ya iki nəfərin üzərinə qoyulmamalıdır;
- qruplara verilən tapşırıqların səviyyəsi bir-birinə yaxın olmalıdır;
- qrupların tərkibi müntəzəm olaraq dəyişdirilməlidir.

Qrup çalışmaları zamanı müəllimin əsas vəzifəsi prosesə rəhbərlik etməkdir. Bu prosesdə şagirdlər lazımi şəkildə yönəldilmədikdə nəticə gözlənilən səviyyədə olmur. Çalışma prosesində bəzən nəinki planlaşdırılmayan nəticələr alınır, hətta lazım olmayan davranışlar öyrənilir. Ona görə də qrup çalışmaları, onların məqsədləri, iş qaydası, prosesdə yararlanılacaq qaynaqlar barədə əvvəlcədən məlumat verilməli, qrupların formalaşdırılması ilə bağlı şagirdlərin fikirləri öyrənilməlidir.

Beşliklər. Beşliklər ən mütəhərrik təlim üsullarından hesab edilir. Ondən əşyaların əlamətlərinə görə müəyyənləşdirilməsində və təsvir edilməsində, onların hərəkətinin izahında geniş istifadə oluna bilər. Bu üsul məntiqi təkəkkürü inkişaf etdirməklə yanaşı, şagirdlərin söz ehtiyatını zənginləşdirir.

Beşliklərdən istifadə zamanı verilmiş tapşırığı beş sətirdə icra etmək tələb olunur. Tələb aşağıdakı şərtlərə əsasən yerinə yetirilir:

1. Birinci sətir əşyanın bir sözlə ifadəsidir.
2. İkinci sətir əşyanın iki əlamətinin təsviridir.
3. Üçüncü sətir əşyanın hərəkətini üç sözlə ifadə edir.
4. Dördüncü sətir bu əşya ilə nə etmək mümkün olduğunu bildirən dördsözlü ifadədir.
5. Axıncı sətir isə əşyanı ifadə edən bir sözdən ibarət sinonimdir.

[nümunə]:

**çiçək
ətirli, qəşəng
torpaqda, dibçəkdə bitir
onu hədiyyə etmək olar
gül**

Konseptual cədvəl. Konseptual cədvəldən istifadə zamanı üç və ya daha çox məsələnin, yaxud cəhətin müqayisəsi nəzərdə tutulur. Cədvəlin sütunlarında müqayisə ediləcək obyektlər, sətirlərində isə onların müqayisə olunacaq xüsusiyyətləri və özəllikləri yerləşdirilir. Əşyaların əlamətləri üzrə dərslərdə bu metoda çox müraciət olunur.

[Məsələ]:

"Əşyaların əlamətləri" mövzusu üzrə dərs zamanı aşağıdakı cədvəldən istifadə etmək olar:

Söz	Forması	Rəngi	Fərqli əlamətləri	Siyahıdakı əşyaların adları və oxşar əlamətləri
Top	Dairə	Müxtəlif	Oynamaq olur	Qarpız formasında, Kitab rəngində
Kitab	Dördbucaqlı	Müxtəlif	Oxumaq olur	Top rəngində
Qarpız	Dairə	Yaşıl	Yemək olur	Top formasında

FƏNDAXİLİ VƏ FƏNLƏRARASI İNTEQRASIYA

İnteqrasiya dedikdə, dünyanın bütöv və bölünməz şəkildə öyrənilməsi məqsədilə təlimin bütün məzmun komponentləri arasında struktur əlaqələrinin qurulması və onların sistemləşdirməsi başa düşülür.

Təhsil prosesində şagirdlərin qazanıb gündəlik həyatlarında tətbiq edə biləcəkləri bilik, bacarıq və vərdislərin formalaşdırılması həm bu fənlərin, həm də onların əhatə etdiyi mövzuların əlaqəli-inteqrativ şəkildə tədrisini tələb edir.

Çağdaş təhsil təcrübəsi göstərir ki, təlim prosesində müxtəlif inteqrasiya metodlarından istifadə etmədən hər hansı bir fənnin, xüsusən də İnformatikanın tədrisində uğur qazanmaq mümkün deyil. Təlim prosesində motivasiyanın yaradılmasında, sinifdə fəallığın artırılmasında, məzmunun hərtərəfli mənimsədilməsində və şagirdlərdə müasir dünyagörüşünün formalaşdırılmasında onun rolu danılmazdır. İnteqrasiya həm də məktəbdaxili və məktəbdənkənar təlimlərin tətbiqi arasında fərqlərin aradan qaldırılmasında mühüm rol oynayır.

Fəndaxili inteqrasiya – müəyyən bir fənnin aşladığı anlayış, bilik və bacarıqların əlaqələndirilməsi – fənn daxilində faktların sistemləşdirilməsidir. Belə səviyyədə inteqrasiyanı verilmiş materialın ayrı-ayrı tədris vahidlərində və bölmələrdə cəmləşdirilməsi də hesab etmək olar.

DƏRSLİYİN STRUKTURU

Bacarıqlara görə formalaşmış mövzular bölmələrdə, bölmələr isə tədris vahidlərində qruplaşmışdır.

Dərslik **4 tədris vahidi, 8 bölmə və 28 mövzudan** ibarətdir.

TƏDRİS VAHİDLƏRİ	BÖLMƏLƏR	MÖVZU VƏ YA DƏRSLƏR
1. ƏŞYALAR VƏ ONLAR ARASINDAKI MÜNASİBƏTLƏR	1.1. Əşyaların əlamətləri və təsviri	- Əşyanın rəngi - Əşyanın forması - Əşyaların tərkib hissələri - Əlamətlərinə görə əşyanın tanınması - Fərqləndirici əlamətlər
	1.2. Əşyalar arasında münasibətlər	- Eynidir – Fərqlidir - Böyükdür – Kiçikdir - Uzunudur – Qısadır - Yuxarı, Aşağı, Sağ, Sol - Uzaqdır – Yaxındır - Ağırdır – Yüngüldür - Azdır – Çoxdur
2. HADİSƏLƏR VƏ HƏRƏKƏTLƏR ARDICILLIĞI	2.1. Hərəkətlər ardıcılığı	- Hərəkət anlayışı - Vəziyyət anlayışı - Hadisələr və hərəkətlər ardıcılığı
	2.2. Mühakimələr	- Doğru və yalan. İnkər - Mümkün olan və mümkün olmayan hərəkətlər
3. İNFORMASIYA VƏ ONDAN İSTİFADƏ	3.1. İnformasiya	- İnsan və informasiya - İnformasiyanın təqdim olunma formaları
	3.2. İnformasiyadan istifadə	- İnformasiyadan istifadə üsulları - İnformasiyanın mənbə və vasitələri
4. KOMPÜTER	4.1. Kompüterlə tanışlıq	- Kompüterin tərkib hissələri - Kompüterlə davranış qaydaları - Kompüterdə əməliyyatlar
	4.2. Kompüterin imkanları	- Kompüterdə mətnin yığılması - Kompüterdə hesablamalar - Kompüterdə şəkil çəkilməsi - Kompüterdə oyun

Cədvəldə kurikulumda tələb olunan bacarıqlar əsasında tövsiyə olunan illik iş planı verilmişdir.
İş planı həftədə 1 saat olmaqla ildə 32 həftəyə və ya 32 saata nəzərdə tutulmuşdur.

FƏNN ÜZRƏ MƏZMUN STANDARTLARININ
REALLAŞMA CƏDVƏLİ VƏ İLLİK İŞ PLANI

TƏDRİS VAHİDİ, BÖLMƏ VƏ MÖVZULAR			Məzmun Xətti 1			Məzmun Xətti 2			Məzmun Xətti 3						MX 4		Saat																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
			Məz St 1.1			Məz St 1.2			Məz St 2.1			Məz St 2.2			Məz St 3.1			Məz St 3.2			Məz St 3.3			Məz St 3.4			Məz St 4.1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																			
			1.1.1	1.1.2	1.1.3	1.1.4	1.2.1	1.2.2	1.2.3	2.1.1	2.1.2	2.1.3	2.2.1	2.2.2	2.2.3	3.1.1		3.1.2	3.1.3	3.2.1	3.2.2	3.2.3	3.2.4	3.2.5	3.2.6	3.3.1	3.3.2	3.3.3	3.4.1	3.4.2	3.4.3	3.4.4	4.1.1	4.1.2	4.1.3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
1. ƏŞYALAR VƏ ONLAR ARASINDAKI MÜNASİBƏTLƏR	1. Əşyaların alamətləri və təsviri	Əşyanın rəngi	+					+	+																									1.s.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
		Əşyanın forması	+					+	+																								1.s.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
		Əşyanın tərkib hissələri	+					+	+																								1.s.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
		Əlamətlərinə görə əşyanın tanınması	+					+	+																								1.s.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
		Fərqləndirici əlamətlər	+					+	+																								1.s.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
	2. Əşyalar arasında münasibətlər	Eynidir – Fərqlidir	+							+																								1.s.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
		Böyükdür – Kiçikdir	+							+																								1.s.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
		Uzundur – Qısadır	+							+																								1.s.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
		Yuxarı, Aşağı, Sağ, Sol	+							+																								1.s.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
		Uzaqdır – Yaxındır	+							+																								1.s.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
		Ağırdır – Yüngüldür	+							+																								1.s.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
		Azdır – Çoxdur	+						+																									1.s.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	1-ci tədris vahidi üzrə yekun qiymətləndirmə																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													

4 tədris vahidinin hər birinin sonunda summativ qiymətləndirmə üçün 1 saat nəzərdə tutulmuşdur. Bu saatlarla birgə dərs saatlarının ümumi sayı 32 saatdır.

Fənlərarası integrasiya – iki və ya daha artıq fənnin əhatə etdiyi anlayış, bilik, bacarıq və prinsiplərin sintezidir. Bu integrasiya bir fənnə aid olan qanun, nəzəriyyə və metodlardan başqa bir fənnin öyrədilməsində istifadəni nəzərdə tutur.

İnformatika dərslərinin ən mühüm cəhətlərindən biri fənlərarası əlaqənin sıx olmasıdır. İnformatikanın ən güclü cəhəti də bu fənnin integrativ olmasıdır. İnformatika, müəyyən mənada, müxtəlif fənlərə aid obyektləri sistemli yanaşma ideologiyasından istifadə etməklə öyrənen meta – fəndir.

İnformatika dərsləri ana dili, riyaziyyat, xarici dil, musiqi, həyat bilgisi və s. fənlərlə çox sıx əlaqədə tədris olunur. Hətta bəzi mövzular zahirən təkrarlansa da, mahiyyətcə, bu mövzuların tədrisinə yanaşma tərzii müxtəlifdir. İnformatikanın tədrisi prosesində sistemli düşüncənin inkişaf etdirilməsi əsas vəzifədir. Bununla yanaşı, digər mühüm bir məqsədin həyata keçirilməsi – başqa fənlərdən mənimsənilmiş bilik və bacarıqların möhkəmləndirilərək fərqli kontekstdə sistemli yanaşma tərzii ilə tədrisi böyük əhəmiyyət kəsb edir.

“İnformatika” fənni uşaqlarda dünyanın sistemli şəkildə dərk olunması vərdişlərini, müxtəlif təbii-sosial hadisələr arasında mövcud olan vahid informasiya əlaqələrinin başa düşülməsini, sistemli düşüncə tərzini və s. formalaşdırır. Tədris prosesinin özünə də informasiyanın qəbulu və emal olunma prosesi kimi yanaşılır.

Sistemli təfəkkürün səviyyəsi, əsasən, informasiyanın operativ emal olunması və bunun əsasında düzgün qərarlar qəbul olunması ilə müəyyənləşdirilir. Təfəkkürü isə məqsədyönlü şəkildə elə inkişaf etdirmək lazımdır ki, şagirdlərdə tədricən sistemli yanaşma tərzii ilə müzakirə etmək və tədqiqat aparmaq bacarığı formalaşsın.

İNTEQRASIYA CƏDVƏLİ			
FƏNDAXİLİ İNTEQRASIYA		FƏNLƏRARASI İNTEQRASIYA	
TƏDRİS VAHİDLƏRİ, BÖLMƏ VƏ MÖVZULAR		Fənn, standart	
1. ƏŞYALAR VƏ ONLAR ARASINDAKI MÜNASİBƏTLƏR	1. Əşyaların əlamətləri və təsviri	Əşyanın rəngi	Riy. 3.1.1, 3.2.2, 5.2.2, H-b. 1.1.1, 1.3.2, T-i. 2.2.4
		Əşyanın forması	Riy. 3.1.1, 3.2.1, 5.2.2, H-b. 1.1.1, T-i. 2.2.3
		Əşyanın tərkib hissələri	Riy. 3.1.1, 5.2.2, H-b. 1.1.1, Tex. 1.3.1, 4.1.1, 4.1.2
		Əlamətlərinə görə əşyanın tanınması	Riy. 1.1.4, 2.3.1, 3.1.1, 3.2.1, 4.1.1, 5.1.1, 5.1.2, 5.2.2, H-b. 1.1.1, 1.1.2, 1.2.1, A-d. 2.1.1, 4.1.6, Tex.2.1.1, X-d. 1.1.3, 2.2.1, 2.2.2, Mus. 2.1.1
		Fərqləndirici əlamətlər	Riy. 2.3.1, 3.1.1, 5.2.2, H-b. 1.1.1, 1.1.2, 1.2.1, 4.1.3, Tex. 2.1.3, X-d. 1.1.3, 2.2.2, Mus. 1.2.2, 1.2.3, T-i. 1.1.3
	2. Əşyalar arasında münasibətlər	Eynidir – Fərqlidir	Riy. 1.3.1, H-b. 1.1.1, Tex. 2.1.2
		Böyükdür – Kiçikdir	Riy. 3.2.2, 4.1.4, 5.1.2, H-b. 1.1.1, 1.2.1, A-d. 4.1.4
		Uzundur – Qısadır	Riy. 3.2.2, 4.1.2, 3.1.3, H-b. 1.1.1, 1.2.1
		Yuxarı, Aşağı, Sol, Sağ	Riy. 3.1.2, H-b. 1.2.1
		Uzaqdır – Yaxındır	Riy. 3.1.2, 3.1.3, H-b. 1.2.1
		Ağırdir – Yüngüldür	Riy. 4.1.3
		Azdir – Çoxdur	Riy. 1.1.6, 2.2.1, 1.3.1
2. HADİSƏLƏR VƏ HƏRƏKƏTLƏR ARDICIĞI	1. Hərəkət anlayışı	Hərəkət anlayışı	Riy. 3.1.3, 5.2.1, A-d. 4.1.7, Tex. 1.3.2, 3.1.5, Mus. 2.1.3
		Vəziyyət anlayışı	Riy. 3.1.3, 5.2.1, 5.2.2
		Hadisələr və hərəkətlər ardıcılığı	Riy. 4.1.1, 5.2.1, H-B. 1.1.1, 1.1.2, T-i. 1.1.3, Tex. 1.2.3
	2. Mühakimələr	Doğru və yalan. İnkər	Riy. 5.1.2, A-d. 2.2.8, X-d. 1.1.3, 2.2.1, 2.2.2, Mus. 3.3.1
		Mümkün olan və mümkün olmayan hərəkətlər	Riy. 5.1.2, 5.2.1, Tex. 1.3.2

İNTEQRASIYA CƏDVƏLİ (ardı səh.24)

İNTEQRASIYA CƏDVƏLİ (davamı)

3. İNFORMASIYA VƏ ONDAN İSTİFADƏ	1. İnformasiya	İnsan və informasiya	Riy. 3.1.1, 5.1.2, H-b. 1.1.2, 1.3.2, A-d. 2.2.8, 2.2.9, T-i. 1.1.2, 1.1.3, X-d. 2.2.2
		İnformasiyanın təqdim olunma formaları	Riy. 1.1.8, 2.1.4, 2.3.3, 5.1.2, H-b. 1.1.2, 2.3.2, 4.2.2, 4.3.1, A-d. 2.2.8, 2.2.9, T-i. 1.1.2, 1.1.3, 4.1.1, X-d. 1.1.3, 2.2.1, 2.2.2, Mus. 3.1.1
	2. İnformasiyadan istifadə	İnformasiya-dan istifadə üsulları	Riy. 5.1.2, H-b. 4.2.1, 4.2.2, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, A-d. 2.2.8, 3.1.7, T-i. 1.1.2, 1.1.3, X-d. 1.1.3, 2.2.1
		İnformasiyanın mənbə və vasitələri	Riy. 5.1.2, H-b. 3.3.1, 4.1.3, 4.1.4, 4.2.2, A-d. 2.2.8, 3.1.7
4. KOMPÜTER	1. Kompüterlə tanışlıq	Kompüterin tərkib hissələri	Tex. - 4.1.1
		Kompüterlə davranış qaydaları	H-b. 2.4.1, 4.2.1, Tex. 1.3.3, 3.1.1
		Kompüterdə əməliyyatlar	Riy. 1.3.3, 3.2.2, A-d. 3.1.7
	2. Kompüterin imkanları	Kompüterdə mətnin yığılması	A-d. 2.2.8
		Kompüterdə hesablamalar	Riy. 1.1.3, 1.3.3
		Kompüterdə şəkil çəkilməsi	Riy. 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3, Tex. 1.1.1, T-i. 2.2.1, 2.2.2, 2.2.5
		Kompüterdə oyun	H-b. 1.1.1, 1.1.2, 1.2.1, 1.3.1

A-d. – Ana dili
Riy. – Riyaziyyat
H-b. – Həyat bilgisi
Tex. – Texnologiya
T-i. – Təsviri incəsənət
X-d. – Xarici dil
F-t. – Fiziki tərbiyə
Mus. – Musiqi

ŞAGİRD NAILİYYƏTLƏRİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Əsas prinsiplər. İbtidai siniflərdə şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi və onlara nəzarət təlim prosesinin mühüm tərkib hissəsi olub, müəllimin əsas vəzifələrindən biridir. Təlim prosesinin məzmun, metod, vasitələr, dərslərin formaları və s. komponentləri kimi, bu da müasir tələblərə, ibtidai pillədə təhsilin əsas prioritet və məqsədlərinə cavab verməlidir. Nəzarət zamanı şagirdin bilik, bacarıq və vərdislərə yiyələnməsi səviyyəsi və keyfiyyəti yoxlanılır.

Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi şagirdin biliklərə yiyələnməsi, onlardan istifadə etmək və nəticə çıxarmaq bacarığının səviyyəsi haqqında məlumatların toplanması prosesi kimi qəbul olunur və aşağıdakı məqsədlərə xidmət edir:

- şagirdin irəliləyişlərinin (geriləmələrinin) izlənilməsi (monitorinqi);
- təlim prosesində qərarların qəbulu;
- şagirdin təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsi;
- kurikulumun qiymətləndirilməsi.

Əsas qiymətləndirmə növləri. İlkən səviyyənin qiymətləndirilməsi (diaqnostik qiymətləndirmə) şagirdin artıq nələri bildiyini müəyyən edir və təlimin düzgün qurulmasında müəllimə kömək göstərir.

İrəliləyişlərin monitorinqi (formativ qiymətləndirmə) şagirdlərin standartların mənimsənilməsinə doğru irəliləmə dərəcəsini göstərir. Bu qiymətləndirmə əsasında müəllim aşağıdakı suallar üzrə müəyyən nəticəyə gəlir:

- Mən növbəti mövzuya keçə bilərəmmi, yoxsa müəyyən bir hissəyə bir qədər də vaxt sərf etməliyəm?
- Şagirdlər öyrəndiklərini sərbəst tətbiq edə biləcəklərimi, yoxsa əlavə tədrisə ehtiyac vardır?
- Planlaşdırılmış mövzunu sürətləndirilmiş formada bütün şagirdlər üçün apara bilərəmmi? Bunun üçün ən yaxşı metod hansıdır?

Yekun (summativ) qiymətləndirmə müəyyən mərhələ üçün şagirdlərin nəzərdə tutulmuş bilik və bacarıqlara hansı səviyyədə nail olduqlarını müəyyən edir.

Hər növ qiymətləndirmələr qiymətləndirmə standartları əsasında aparılır.

Qiymətləndirmə standartları

Qiymətləndirmə standartları məzmun standartlarına hansı səviyyədə nail olunmasını müəyyən edir.

Qiymətləndirmə standartları 4 səviyyə üzrə qiymətləndirmə sxemləri (**QS**) şəklində hazırlanır. QS xüsusi növ qiymətləndirmə cədvəlidir və iki əsas cəhəti aydınlaşdırır:

- Biz nəyi qiymətləndirməliyik (obyekt, məzmun, aspektlər, tərəflər, xüsusiyyətlər)?
- Aşağı, orta və yuxarı nailiyyət səviyyələrini necə müəyyənləşdirmək olar?

Səviyyə-1 ən aşağı, səviyyə-4 isə ən yüksək səviyyəni əks etdirir. Səviyyə-1 və səviyyə-2 əksər şagirdlər, səviyyə-3 və xüsusilə, səviyyə-4 isə daha istedadlı şagirdlər üçün nəzərdə tutulur.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ STANDARTLARI			
TƏDRİS VAHİDİ, BÖLMƏ		SƏVİYYƏ	Qiymətləndirmə standartı (hər bir bölmə və ya tədris vahidinin sonunda şagird:)
1. ƏŞYALAR VƏ ONLAR ARASINDAKI MÜNASİBƏTLƏR	Əşyaların əlamətləri və təsviri	1	Verilmiş əşyanın əlamətlərini sadalayır.
		2	Əşyanın verilmiş əlamətini şərh edir.
		3	Verilmiş əşyanın təyinedici əlamətlərini göstərir.
		4	Əlamətlərinə dair informasiyaya görə əşyaları seçir.
	Əşyalar arasında münasibətlər	1	İki və daha çox əşya arasında kəmiyyət və münasibətləri (böyük, kiçik, uzun, qısa) müəyyən edir.
		2	İki və daha çox əşya arasında münasibətləri (qarşıda, arxada, yuxarıda, aşağıda, sağda, solda, ortada) müəyyən edir.
		3	İki və daha çox əşya arasında kəmiyyət və münasibətləri (ağır, yüngül) müəyyən edir.
		4	İki və daha çox əşya arasında münasibətləri (oxşar, fərqli, az, çox) müəyyən edir.
2. HADİSƏLƏR VƏ HƏRƏKƏTLƏR ARDICIĞI	Hərəkət anlayışı	1	Hadisələr və hərəkətlər ardıcılığına aid nümunələr göstərir.
		2	Sadə hərəkət və hadisələrin hissələrinin düzgün ardıcılığını göstərir.
		3	Sadə hərəkət və hadisələr nümunəsində ardıcılıq səhvlərini təyin edir.
		4	Sadə hərəkət və hadisələr nümunəsində ardıcılıq səhvlərini düzəldir.
	Mühakimələr	1	Sadə mühakimələr qurmağı bacarır.
		2	"Doğru" və "Yanlış" mülahizələri fərqləndirir.
		3	Sadə mühakimələrin inkarını qurur.
		4	Təqdim olunanlar arasından mümkün hərəkət variantlarını göstərir.
3. İNFORMASIYA VƏ Ondan İSTİFADƏ	İnformasiya	1	Müasir informasiya mənbələrinə aid sadə nümunələr göstərir.
		2	Verilmiş sadə informasiya nümunələrinə dair şərh verir.
		3	Sadə informasiya nümunələrini təsvir formalarına görə fərqləndirir.
		4	Sadə informasiyalardan istifadə üsullarını ayırd edir.
	İnformasiya-dan istifadə	1	İnformasiya vasitələrini sadalayır.
		2	İnformasiyanın əhəmiyyətini sadə formada şərh edir.
		3	İnformasiya vasitələrinin rolunu izah edir.
		4	Sadə informasiya vasitələrindən istifadə bacarığını nümayiş etdirir.
4. KOMPÜTER	Kompüterlə tanışlıq	1	Alətlər və rənglər qutusundan istifadə edə bildiyini nümayiş etdirir.
		2	Alətlər qutusundakı sadə alətlərdən və rənglər qutusundakı rənglərdən istifadə bacarığı nümayiş etdirir.
		3	Şəkil və fiqurların elementlərini çəkir.
		4	Sadə şəkillər və fiqurlar (düz və əyri xətt, dördbucaqlı və s.) çəkir.
	Kompüterin imkanları	1	Kompüterdə böyük, kiçik hərfləri, rəqəmləri və düzgün işarələrini yığır.
		2	Kompüterdə söz və söz birləşmələrini yığır.
		3	Kompüterdə sadə mətnləri yığır.
		4	Redaktə xarakterli sadə tapşırıqları yerinə yetirir.

**ŞAGİRDlərƏ MƏNİMSƏDİLƏCƏK
MƏZMUN ALT STANDARTLARI**

1.1.1. Verilmiş sadə informasiyaları şərh edir.

1.2.1. Verilmiş informasiya əlamətlərinə görə əşyaları fərqləndirir.

1.2.2. Verilmiş əşyanın əlamətlərini şərh edir.

1.2.3. İki və daha çox əşya arasında münasibətləri (oxşar, fərqli, az, çox, ağır, yüngül, böyük, kiçik, uzun, qısa, qarşıda, arxada, yuxarıda, aşağıda, sağda, solda, ortada və s.) müəyyən edir.

TƏDRİS VAHİDİ ÜZRƏ ÜMUMİ TƏDRİS
SAATLARININ SAYI: **12 saat**
BİLİYİN SUMMATİV
QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ: **1 saat**

Bölmə	1. ƏŞYALARIN ƏLAMƏTLƏRİ VƏ TƏSVİRİ
Məqsəd: • Əşyaların rəngini təyin etməyi öyrətmək. • Əşyaları rənginə görə qruplaşdırmaq. • Rənglərin dəyişilməsində qanunauyğunluq axtarıb tapmaq. Dərsin tipi: Yeni bilik verən dərs Dərsin forması: Öyrədici və praktik Üsul: Müzakirə, oyun Fənlərarası integrasiya: Riy. 3.1.1, 3.2.2, 5.2.2, H-b. 1.1.1, 1.3.2, T-i. 2.2.4 Təchizat: Top, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1" Diferensial təlim: • Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər. • Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 5 nömrəli çalışmanı həll edirlər. • Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Rənglə" bölməsindəki tapşırıqları yerinə yetirirlər.	1-ci dərs / mövzu: ƏŞYANIN RƏNGİ (1 saat)
	Motivasiya. Müəllim uşaqlardan soruşur: – Uşaqlar, sizin hansı oyuncaqlarınız var? Kim topla oynamağı sevir? Qızlar, siz hansı rəngdə topla oynamağı xoşlayırsınız? (Hər uşaq bir rəng deyir, müəllim ümumiləşdirir, məsələn, qırmızı.) Topla nə oynayırırsınız? (Voleybol, ortada qaldı, yeddi şüşə və s.) – Oğlanlar, futbol oynaya bilərsinizmi? Bəs oğlanların hansı rəngdə topla oynamaq xoşlarına gəlir? Əsil futbol topu nə rəngdə olur? (Hər uşaq bir rəng deyir, müəllim ümumiləşdirir, məsələn, ağ.) – Qoy voleybol topu qırmızı, futbol topu isə ağ rəngdə olsun. Əgər ağ və qırmızı top bir yerdə durarsa, voleybol oynamaq üçün hansı topu seçmək lazımdır? Bəs futbol oynamaq üçün hansını seçmək lazımdır? Ümumi müzakirə üçün. Əgər heç birinin rəngi olmasa və ya onlar eyni rəngdə olsalar, qızlar voleybol topunu, oğlanlar isə futbol topunu necə seçə bilirlər? Mənimləmə. M: Yəqin ki, göy qurşağını çoxunuz görmüsünüz. Dərslikdə göstərilən göy qurşağına baxıb, şagirdlər onun rənglərini bir yerdə sadalayırlar – qırmızı, narıncı, sarı, yaşıl, mavi, göy, bənövşəyi. Burada müəllim şagirdlərə göy qurşağının rənglərini yadda saxlamaq üçün sadə bir cümlə də deyə bilər: "Qarı Nənə Səksən Yaşında Mücrü Gəzdirir Başında" (sözlərin birinci hərfləri). Müəllim dərslikdəki ağ-qara və rəngli şəkli göstərir. – Şəkillərə baxın. Nə görürsünüz? Sizcə, hansı şəkil daha maraqlı və qəşəngdir? Uşaqlar deməlidirlər ki, biri rəngsizdir, digəri isə rəngli. Rəngli daha maraqlıdır. M: Hansı rəngləri tanıyırsınız? Şagirdlər bildikləri rəngləri söyləyirlər. Müəllim izah edir ki, bizim ətrafımızda hər canlının və cansızın rəngi var. Rəng əşyanın əlamətidir. Rəngsiz həyat maraqsız olar. Ətrafımızda eyni rəngli əşyalar var. Elə əşyalar da var ki, onların rəngi müxtəlif ola bilər. OYUN-1. Şagirdlərlə belə bir oyun oynamaq olar. Oyunun şərtləri belədir: nümunə kimi, dərslikdəki şəkli göstərərək, siz əşyaların adını çəkirsiniz, uşaqlar isə onların rənglərini deyirlər. Məsələn, lövhə – qara, tabaşir – ağ, dəniz – mavi, günəş – sarı, fil – boz və s.

OYUN-2 . Auksion. Oyunun şərtləri belədir: müəllim rəngin adını çəkir, uşaqlar isə bu rəngə uyğun əşyaların adlarını deyirlər. Cavablar azaldıqca müəllim son əşyanın adını çəkib 3-ə qədər sayır. Növbəti əşyanın adı deyilmirsə, sonuncu əşyanın adını deyən uşaq qalib gəlir.

[Məsələn]:

sarı – limon, günəş.

M: – Günəş bir, iki.

Şagird – Cücə.

M: – Cücə bir, iki, üç. Sən uddun. Afərin. İndi ağ – qar, qənd, pambıq. Qəhvəyi – ağac, ayı. Qırmızı – pomidor, çiyələk, qərənfil və s.

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

D.-1. Müəllim şagirdləri bir-bir qaldırır və əvvəlcə karandaşların rəngini, sonra isə dərslikdə göstərilmiş digər əşyaların rənglərini soruşur. Burada uşaqların diqqətini ona yönəltmək lazımdır ki, eyni adlı əşyaların rəngləri müxtəlif, müxtəlif əşyaların isə rəngləri eyni ola bilər. Soruşa bilərsiniz: pomidor nə vaxt yaşıl olur? Yarpaq nə vaxt sarı olur?

İ.D.-1. Şagirdlər meyvələri rəngli karandaşlardan istifadə edib boyamalıdırlar. Burada izahat vermək olar ki, məsələn, üzümü rəngləyəndə bənövşəyi, sarı, qara, yaşıl rənglərdən istifadə etmək olar.

İ.D.-2. Şagirdlər köynəklə sarı sarı, top və yubkanı qırmızı, karandaş və şalvarı isə göy rəngli karandaşlarla birləşdirirlər.

D.-2. Şagirdlər eyni rəngli əşyaları göstərməlidirlər (sarı papaq – sarı top, qırmızı karandaş – qırmızı bayraq, yaşıl yarpaq – yaşıl maşın).

D.-3. Şagirdlər hər qrupdakı əşyaları nə birləşdirdiyini tapmalıdırlar. Cavab: Eyni rəng (birinci qrupda əşyalar göydür, ikinci qrupda qırmızıdır).

İ.D.-3. Armudun biri yaşıldır.

İ.D.-4. Burada şagirdlər rənglərin dəyişilməsində qanunauyğunluq tapmalıdırlar. Onun üçün şagirdlər müəllimlə bir yerdə şifahi şəkildə güllərin rənglərini söyləyirlər: qırmızı, sarı, qırmızı, sarı. Deməli, növbəti gülü qırmızı rəngləmək lazımdır.

İ.D.-5. Burada müəllim izahat verir. Maşının rəngi müxtəlif cür ola bildiyinə görə birinci ondan başlamaq olmaz. Şagirdlər əvvəlcə elə əşyaları rəngləməlidirlər ki, onların rəngi təbiətdə hamıya məlumdur: məsələn, xiyar yaşıl, şam ağacını yaşıl, timsahı yaşıl rənglə. Deməli, maşının da rəngi yaşıl olmalıdır.

Dərsin sonunda müəllim bilikləri möhkəmləndirmək üçün tapmacalar deyir. Tapmacanın açmasını bilən ayağa qalxır.

Sarı, sarı sandıqça
İçi dolu fındıqça.
(Yemiş, balqabaq)
Bir yanı ağ,
Bir yanı al,
Ağzına al,
Dadıdır bal.
(Şaftalı)

O yanı qaya, bu yanı qaya
Ortası sarı maya.
(Yumurta)
Qışda ağ, yayda boz.
(Dovşan)
Özü ağ, balası sarı.
(Süd, yağ).

2-ci dərs / mövzu: **ƏŞYANIN FORMASI** (1 saat)**Məqsəd:**

- Əşyaların formasını təyin etməyi öyrətmək.
- Əşyaları formaya görə qruplaşdırmaq.
- Formasının dəyişilməsində qanunauyğunluq axtarıb tapmaq.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 3.1.1, 3.2.1, 5.2.2, H-b. 1.1.1, T-i. 2.2.3

Təchizat:

Paylama materialı: kvadratlar, üçbucaqlar, ovalar, dairələr (əlavə 1), diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1"

Diferensial təlim:**Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3, 4** nömrəli çalışmaları həll edirlər.**Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər** əlavə olaraq, **İ.D. 5, 6** nömrəli çalışmaları həll edirlər.**Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da** "Əşyalar və onlar arasında münasibətlər" bölməsində "Əşyanın forması" alt bölməsindəki tapşırıqları yerinə yetirirlər.**Motivasiya.**

Müəllim soruşur: "Uşaqlar, kim təyyarə ilə uçub? Bəs kim qatara minib? Yəqin, uçmayanlar da filmlərdə, kitablarda görüblər. Qatar və ya təyyarə ilə bir yerə gedəndə darıxmaq üçün pəncərədən ətrafı seyr edirik. Kim deyər, təyyarənin pəncərəsi nə formada olur? (yumru). Bəs qatarın? (dördbucaqlı). Top nə formada olur? Top günəşə nə ilə oxşayır? Kitabla şkafla bir-birinə nə ilə oxşayır?"

Ümumi müzakirə üçün.

İki əşyanı müqayisə edərkən onlar bir-birinə nə ilə oxşaya və ya fərqlənə bilər?

Mənimsəmə.

Müəllim dərslikdəki şəkli göstərir.

– Diqqətlə şəkli baxın. Nə görürsünüz?

Şagirdlər gördüklərini danışır, əşyaları və onların rənglərini söyləyirlər.

M: Bu şəkildə eyni rəngli əşyalar varmı? (Topla yuxarıdakı işıqlar, aşağıdakı işıqlarla gül əkilmiş qab). Bəs başqa əşyaların rənglərinə görə bir-birinə oxşayan əşyalar varmı? Günəş, qızın oynadığı halqa, evlər, maşının arxası ilə müəllimin çantası, buludlar, evlərin üstü ilə yol hərəkəti nişanı.

M: "Gördüyünüz kimi, əşyalar həm də formaya görə fərqlənir. Hər əşya müxtəlif formaya malik ola bilər. Canlıların və bitkilərin də öz forması var. Sadəcə olaraq, biz həndəsi fiqurların formasını öyrənəcəyik".

Müəllim bir-bir kartoçkalrı göstərir və formanın adını çəkir.

OYUN. Müəllim, üzərində həndəsi fiqurlar olan kartoçkalrı bir-bir qaldırır, şagirdlər bu fiqura oxşayan əşyaların adlarını deməlidirlər. Məsələn,

Oval – yumurta, güzgü, xiyar...

Kvadrat – şəkil, saat, masa, pəncərə...

Dairə – boşqab, günəş...

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

İ.D.-1, D.-1. Şagirdlər bir-bir durub fiqurun adını və rəngini söyləyirlər.

D.-2. Şagirdlər şəkildə eyni formalı əşyaları tapırlar.

Cavablar: alma – top (dairəvi), dəftər – zərf (düzbucaqlı), yumurta – şəkil (oval), saat – şar (dairəvi), papaq – piramida (üçbucaqlı).

İ.D.-2. Şagirdlər eyni formalı əşyaları tapıb, bir rənglə boyayıb və elə həmin rənglə də onları birləşdirirlər.

D.-3. Dördüncü – forması fərqlidir. Müəllim, lazım gəlsə, suallarla kömək edə bilər.

İ.D.-3. Boş yerdə nizamı pozan sarı rəngli fiqur çəkmək lazımdır. Rəng şərti ona görə qoyulmuşdur ki, uşaqlar yalnız formasına görə fərqlənən fiqur çəksinlər. Şagirdlərə sual verilir:

Hansı fiqurlar çəkilib? (sarı kvadrat).

Yenə sarı kvadrat çəksək, nizam pozulacaq? (yox).

Onda hər kəs sarı rəngli fiqur çəksin. Sarı üçbucaq, sarı dairə və s. düzgün cavablardır.

D.-4. Şagirdlər şəkillərə bir-bir baxıb, tanış fiqurların adlarını və rənglərini deməlidirlər.

[Məsələn]:

cücə – bədəni göy oval, başı göy dairə, quyruğu və dimdiyi sarı üçbucaq, ayağı sarı düzbucaqlıdır və s.

İ.D.-4. Şəkildə dairələri sarı, ovalları göy, üçbucaqları yaşıl, dördbucaqlıları isə qəhvəyi rənglə.

OYUN. Olar-olmaz. Müəllim oyunun şərtlərini deyir. Əgər əşyanın forması düz deyilibsə, uşaqlar əllərini qaldırıb göydə fırladıb, əks halda sakit otururlar.

[Məsələn]:

Kvadrat təkər, Üçbucaqlı saat, Dairəvi masa (əllər qalxır), Oval günəş...

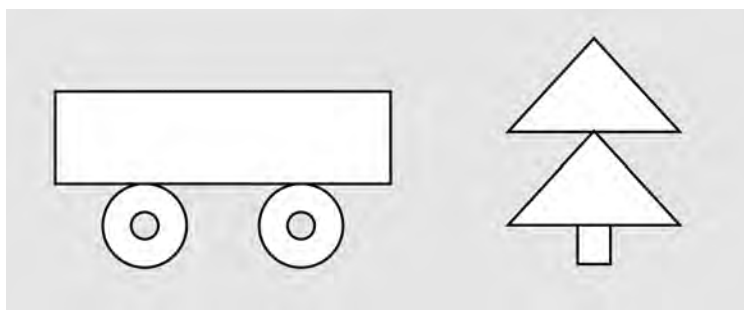
D.-5. Şagirdlər şəkildə hansı əşyanın formasının düzgün göstərilmədiyini tapmalıdırlar (televizor, günəş).

İ.D.-5, İ.D.-6. (N.Y.Ş.) Şagirdlər əvvəlcə bayraqların yerləşmə ardıcılığını müəyyən edir və dovşanın bayrağının üçbucaq formasında olduğunu söyləyirlər. Müəllim şagirdlərlə bir yerdə şifahi şəkildə fiqurların formasını deyir: üçbucaq, dairə, kvadrat, üçbucaq, dairə...

M: Deməli, növbəti hansı fiqur olmalıdır? – Kvadrat, üçbucaq. Xəttin içərisindəki kvadratı da rəngləyin.

OYUN. Şagirdlərə müxtəlif ölçüdə və rəngdə həndəsi fiqurlar paylanır. Şagird bu fiqurlardan, heç olmasa, bir əşyanı yığmalı (hər şagirdə 2 dairə, 2 üçbucaqlı, iki düzbucaqlı, iki kvadrat vermək olar) və sonra hissələrin adlarını və rənglərini deməlidir.

Məsələn:

**3-cü dərs / mövzu: ƏŞYALARIN TƏRKİB
HİSSƏLƏRİ (1 saat)****Məqsəd:**

- Əşyaların tərkib hissələri ilə şagirdləri tanış etmək.
- Əşyaları tərkib hissələrinə görə təsvir etmək və müəyyənləşdirmək.
- Formasının dəyişilməsində qanunauyğunluq axtararaq tapmaq.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Üsul:

Müzakirə, oyun

Fənlərarası**inteqrasiya:**Riy. 3.1.1, 5.2.2,
H-b. 1.1.1, Tex. 1.3.1,
4.1.1, 4.1.2**Təchizat:**Konstruktor, tanqram
(əlavə 2), diferensial
təlim üçün kompüter,
CD-ROM "İnfo-ko 1"**Diferensial təlim:****Təlim nəticələri zəif
olan şagirdlər** İ.D. 1,
2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər.**Təlim nəticələri yüksək
olan şagirdlər** əlavə
olaraq, İ.D. 5 nömrəli
çalışmanı həll edirlər.**Kompüterdə işləmək
bacarığı olan şagirdlər**
CD-ROM-da "Əşyalar və
onlar arasında
münasibətlər" bölməsində "Tərkib hissələri" alt bölməsindəki tapşırıqları yerinə yetirirlər.**Motivasiya.**

Kimin evdə gəlincik və ya maşını var? Uşaqlar, siz maşın və ya gəlinciyinizi sökməyə cəhd etmisinizmi? Onlar hansı hissələrə bölünür? Sökəndən sonra, əgər hissələrindən hər hansı birini tapa bilməsəniz, oyuncağı əvvəlki kimi yığa bilərsinizmi?

Ümumi müzakirə üçün.

Bəs oyuncağın hər hansı hissəsinin çatmadığını necə bilmək olar?

Mənimləmə.

M: "Uşaqlar, dərslikdə olan şəklə diqqətlə baxın. Gördüklərinizi danışın" (müəllim çalışmalıdır ki, şagirdlər əşyaların rəngini və formalarını da qeyd etsinlər).

Müəllim sual verir:

"Bəs pozanı, tabaşiri hissələrə ayırmısınızmi?" – (yox)

M: "Deməli, ətrafımızda taxta, top, kərpiç kimi sadə; stul, kompüter, maşın, televizor kimi mürəkkəb əşyalar var. Stulun 4 ayağı, oturacağı, arxası olur. Ayının bədən, başı, qulaqları və pəncələri olur.

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

D.-1. Kəpənək – qanadları, bədən, başı, bığları

Armud – gövdəsi, saplağı, yarpağı

Fincan – gövdəsi, qulpu

Masa – üstü, 4 ayağı.

İ.D-1. Bu tapşırığı yerinə yetirərkən, şagirdlər əvvəlcə əşyaların tərkibini söyləyir, sonra uyğun şəkli tapırlar.

D.-2. Şagirdlər əşyaların çatışmayan hissələrini təyin edirlər.

Velosiped – sükan, telefon – dəstək, saat – əqrəblər.

İ.D-2. Şagirdlər çatışmayan hissələri təyin edib, rəngli karandaşla çəkirlər.

Çaydan – qulpu; xoruz – quyruğu; çətir – ağacı.

İ.D-3. Müəllim: "Biz əşyanın tərkib hissələrini sadalamağı öyrəndik. İndi isə əşyanı hissələrinə görə müəyyən etməyi öyrənək".

OYUN. Müəllim əşyaları təsvir edir, şagirdlər onları tapırlar:

– Üzü, səhifələri (kitab, dəftər);

Altı haça,

Üstü haça,

İki üzük,

İki qılça.

(Qayçı)

Pəncərəsiz, qapısız,

İçə adamla dolu.

(Xiyar, yemiş, qarpız)

Bir ayağı, min qolu var.

(Ağac)

Qızıl barmaqıqlar qara buğdalarla doludur.

(Günəbaxan)

D.-3. 1 – pəncərə yuxarıda və aşağıda; 2 – baca.

İ.D.-4, 5.

OYUN. Müəllim lövhədə bir fiqur, məsələn, dairə çəkir və lövhəni iki yerə bölür. Şagirdlər iki komandaya bölünür. Növbə ilə hər komandadan bir nəfər çıxıb lövhənin özünə aid hissəsində bu fiqura əlavələr etməklə yeni rəsm çəkir. Ən çox əşya çəkən komanda qalib gəlir. Məsələn, birinci komanda alma, ikinci top, birinci günəş, ikinci şar, birinci saat, ikinci qarpız, birinci qlobus çəkir, ikinci komanda çəkə bilmir. Deməli, birinci komanda qalib gəlir.

D.-4, 5. Güzgü – şəkil; skamya – masa; dolça – qazan.

OYUN. Şagirdlərə tanqramın hissələri paylanır. Müəllim hazır şablonları göstərir. Şagirdlər onlara baxıb, fiqurlar düzəltməlidirlər.

Tanqram şəkildə göstərilən mütənasibliyi gözləməklə, **kvadratın 7 hissəsindən ibarət** dəstdir:

**5 üçbucaqlı (2 eyni böyük, 2 eyni balaca, 1 orta),
1 kvadrat,
1 paraleloqram.**

Düzəldilən fiqurlarda bütün elementlər iştirak etməlidir. Bu fiqurlardan minlərlə müxtəlif heyvan, insan, məişət əşyası, oyuncaq və sairin siluetlərini qurmaq olar.

[Məsələn]:

4-cü dərs / mövzu: **ƏLAMƏTLƏRİNƏ GÖRƏ
ƏŞYANIN TANINMASI** (1 saat)**Məqsəd:**

- İxtiyari əşyanın əlamətlərini söyləməyi öyrətmək
- Əlamətlərinə görə əşyanı tanımaqla öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 1.1.4, 2.3.1, 3.1.1, 3.2.1, 4.1.1, 5.1.1, 5.1.2, 5.2.2, H-b. 1.1.1, 1.1.2, 1.2.1, A-d. 2.1.1, 4.1.6, Tex. 2.1.1, X-d. 1.1.3, 2.2.1, 2.2.2, Mus. 2.1.1

Təchizat:

Əşyaların şəkilləri olan kartoçkalar (əlavə 3), diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1"

Diferensial təlim:**Təlim nəticələri zəif**

olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Təlim nəticələri yüksək

olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 5 nömrəli çalışmanı həll edirlər.

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər

CD-ROM-da "Əşyalar və onlar arasında münasibətlər" bölməsində "Əlamətlərinə görə əşyanın tanınması" alt bölməsindəki tapşırıqları yerinə yetirirlər.

Motivasiya.

Uşaqlar, ad gününüzdə ata və ananızdan sizin üçün nə almasını istərdiniz? Adətən oğlanlar atalarından maşın, qızlar isə analarından gəlincik almağı xahiş edirlər. Əgər siz valideynlərinizə nə istədiyinizi düzgün başa salmasanız, onlar sizin istədiyiniz hədiyyəni ala bilərlərmi? (xeyr).

Məsələn, oğlanlar, sizin hansı maşınlardan xoşunuz gəlir? (Uşaqlar əlamətlərini sadalayırlar.) Bəs, qızlar, sizin hansı gəlincliklərdən xoşunuz gəlir? (Uşaqlar əlamətlərini sadalayırlar.)

Ümumi müzakirə üçün.

Deməli, fikirləşdiyiniz əşyanı başqa adama izah etmək üçün siz nə etməlisiniz?

Mənimləmə.

M: Uşaqlar, dərslikdə olan şəkllə diqqətlə baxın. Oğlan hansı əlamətləri sadalamalıdır ki, qız almanı seçsin? (Yeməlidir, ağacda bitir, yumrudur, qırmızı olur və s.) Bəs topu? (Rezindəndir, yumrudur, oynamaq üçündür).

M: Deməli, əlamətlərini söyləməklə ixtiyari əşyanı təsvir etmək olar. Məsələn, maşını necə təsvir etmək olar? (Dəmirəndir, 4 təkəri, sükanı, kapotu, ... var)

Kitabı necə təsvir etmək olar? (Kağızdandır, düzbucaqlıdır, ...)

OYUN. Müəllim əşyanın şəklini göstərir, şagirdlər isə onun bir və ya bir neçə əlamətini deyirlər.

Qaşıq – dəmirəndir, şorba yemək üçündür, dəstəyi var.

Günəş – sarı, işıqlı, isti, böyükdür ...

Quş – qanadları, tükü, dimdiyi var, ...

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

D.-1. Xətkeş – taxtadan, düzbucaqlı, dərs ləvazimatıdır, sarıdır;

Top – yumru, zolaqlı, rezindəndir, oynamaq üçündür;

Çanta – parçadandır, qulpu, cibləri var, kitabları, dərslikləri qoymaq üçündür... Yarpaq – yaşıl, oval formalıdır, ağacda olur, yungüldür, ... Kitab – ...

Müəllim əlamətlərini sadalayır, şagirdlər əşyaları tapırlar.

İ.D.-1. Şagirdlər top və yolka çəkməlidirlər.

D.-2. Üzən – balıq, gəmi; uçan – təyyarə; yeyilən – alma, konfet.

D.-3. Müəllim başa salır ki, eyni əlamət bir neçə əşyada ola bilər. Hansı birini seçmək üçün onun əlavə əlamətlərini demək lazımdır.

Göy – 3 (şalvar, yubka, papaq);

zolaqlı deyəndə 2-si qalır (şalvar, yubka);

oğlanlar geyinmir – yubka (oğlanlar yubka geyinmir).

İ.D.-2. Müəllim bir-bir əlamətləri oxuyur və kömək edir: birinci əlamətdən sonra neçə əşya qaldı (fincan, çaydan və dolça); ikinci əlamətdən sonra – fincan və çaydan; üçüncüdən sonra – çaydan.

OYUN. Sinif iki komandaya bölünür. Müəllim əşya göstərir (kartoqkada). Hər komanda bir-bir onun əlamətlərini deyir. Hansı komanda sonuncu əlamətini desə, o qalib gəlir.

İ.D.-3. Eyni əlamətləri olan şəkilləri birləşdirmək lazımdır. Burada müəllim əşyalardan nə məqsədlə istifadə olunduğunu şagirdlərlə müzakirə edir. Məktəb üçün – çanta, karandaş, kitab; mətbəx üçün – fincan, çömçə, qazan, çaydan.

OYUN. O nədir?

Müəllim: "Tapmacalarda əşyanı əlamətlərinə görə tapmaq lazımdır". Sinif iki komandaya bölünür. Hər komanda ardıcıl surətdə bir neçə tapmacanı tapır. Hansı komanda çox tapmaca tapsa, o qalib gəlir.

Mavi atlas,
İynə batmaz,
Qayçı kəsməz,
Tərəzi çəkməz.

(Göy)

Bədəni var, başı yox,
Qolları var, qıçı yox,
Qarnını yırt, qanı yox.

(Köynək)

Çölü sarı,
İçi darı.

(Əncir)

İynəsi çox,
Tikəni yox,
Əti dərman,
Özü heyvan.

(Kirpi)

Uzun boy, qısa ayaq,
Gəzər yastı-yapalaq.

(Ördək)

Nə evdədir, nə çöldə,
Nə göydədir, nə yerdə.

(Pəncərə)

D.-4. Cavab: – düymə, kitab.

İ.D.-4. Birinci sırada – düzbucaqlı forması. İkinci sırada – tərəvəzlər.

İ.D.-5. Birinci sırada – telefon. İkinci sırada – konfet.

5-ci dərs / mövzu: FƏRQLƏNDİRİCİ ƏLAMƏTLƏR (1 saat)

Motivasiya.

Müəllim iki dərsliyi – "İnformatika" və "Riyaziyyat" (və ya "Ana dili") dərsliklərini uşaqlara göstərib soruşur:

– Uşaqlar, bu kitablar sizin istifadə etdiyiniz dərsliklərdir. Kitabları vərəqləmədən uzaqdan onları bir-birindən necə sekmək olar? Bəs "Ana dili" dərsliyini? İndi bu kitabları açmadan rənginə, qalınlığına görə uzaqdan tanıya bilərsinizmi?

Müəllim kitabları uzaqdan göstərərək, onların adlarını soruşur.

Ümumi müzakirə üçün.

Bəs əşyaları bir-birindən ayıra bilməsək, nə baş verər?

Məsələn, palto ilə pəncəyi, qapı ilə pəncərəni?

Mənimsəmə.

M: Gəlin, birlikdə əşyaları bir-birindən ayıraq.

Şəkildə (dərslikdə) iki çaydan göstərilib.

– Onların forma və tərkibi eynidir. Onları bir sözlə necə ayırmaq olar? – Rənginə görə. Deməli, bu əşyaları ayırmaq üçün əsas əlamət onların rəngidir.

Sinif otağında olan pəncərə və qapını göstərib sual verir:

– Qapı və pəncərə bir-birindən nə ilə fərqlənir?

Məqsəd:

- İxtiyari əşyanın əlamətlərini söyləməyi öyrətmək.
- Əlamətlərinə görə əşyanı tanımağı öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 2.3.1, 3.1.1, 5.2.2, H-b. 1.1.1, 1.1.2, 1.2.1, 4.1.3, Tex. 2.1.3, X-d. 1.1.3, 2.2.2, Mus. 1.2.2, 1.2.3, T-i. 1.1.3

Təchizat:

Əşyaların şəkilləri olan kartoçkalar, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "Info-ko 1"

Diferensial təlim:

Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 5 nömrəli çalışmanı həll edirlər.

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Əşyalar və onlar arasında münasibətlər" bölməsində "Fərqləndirici əlamətlər" alt bölməsindəki tapşırıqları yerinə yetirirlər.

– Qapı yerdən olur, pəncərə isə hündürdən; qapıdan insanlar keçir, pəncərə isə baxmaq və hava almaq üçündür; qapı bir hissədən ibarətdir, pəncərə isə bir neçə hissədən.

Deməli, qapı ilə pəncərənin əsas fərqləndirici əlaməti hansı olar? – Qapı yerdən olur, pəncərə isə hündürdən.

Bəs onlar bir-birinə nə ilə oxşayır? (Eyni materialdandır, düz-bucaqlıdır, oxşar hissələri var.)

Palto və köynək, nərgiz və qərənfil bir-birindən nə ilə fərqlənir?

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

D.-1. İkinci saat bir əlamətə görə – rənginə görə digərlərindən fərqlənir. İkinci sırada artıq hesab olunan üçüncü saat iki əlamətə görə – rənginə və formasına görə digərlərindən fərqlənir.

İ.D.-1. Birinci sırada 3-cü fiqur formasına görə, ikinci sırada 2-ci fiqur rənginə görə, üçüncü sırada 4-cü fiqur tərkibinə görə fərqlənir.

D.-2. Qızılgül – tikanlıdır, yarpaqlarının forması başqadır;

Telefonlar – rənginə, tərkib hissələrinə görə;

Saatlar – rənginə, tərkib hissələrinə, formasına görə; biri qola taxılır, digəri isə divardan asılır. Dəftər, kitab – qalınlığına, rənginə görə.

OYUN. Sinif iki komandaya bölünür. Müəllim iki ad çəkir. Onlar nə ilə fərqlənir? Hansı komanda daha çox fərqləndirici əlamət desə, o qalib gəlir. Müəllim isə yekunlaşdıraraq, bu əlamətlərin arasından bir əsas əlaməti göstərir.

[Məsələn]:

Həkim – aşpaz (həkimin iynəsi olur, aşpazın çömçəsi); yanğınsöndürən maşın – təcili yardım maşını (yanğınsöndürən maşın qırmızı olur, təcili yardım maşınının üstündə aypara şəkli olur); top – alma (topla oynayır, almanı isə yeyirlər); dovşan – tülkü (dovşanın uzun qulaqları, tülkünün isə şələ quyruğu olur) və s.

İ.D.-2. Hər şəkllə elə əlavələr etmək lazımdır ki, eyni şəkillər alınsın. Müəllim şagirdlərə suallarla istiqamət verə bilər: – Onların fərqi nədədir? Hansı hissələr birində var, digərlərində yoxdur?

1 – qulp; 2 – qapaq; 3 – gül.

D.-3. 1 – çiyələk (rənginə görə); 2 – top (təyinatına görə).

İ.D.-3. Şagird fincanları müqayisə edərək, onların rənglərinə görə fərqləndiyini tapır. Deməli, maşınların da rəngləri fərqli olmalıdır.

D.-4. Burada müəllim qeyd edir ki, əşyaları bir neçə əlamətinə görə fərqləndirmək olar. **a)** təyinatına görə – saat yeyilən deyil, **b)** ölçüsünə görə 6-cı, tərkibinə görə 5-ci fiqur və s.

İ.D.-4. Uşaqlarla birgə zərf, bayraq və evin oxşar və fərqli əlamətlərini sadalayıb, fərqli əlamətlərini çəkməyi tapşırır.

İ.D.-5. 1-cidə 3-cü, 2-cidə 2-ci, 3-cüdə 4-cü.

Bölmə

2. ƏŞYALAR ARASINDA MÜNASİBƏTLƏR

1-ci dərs / mövzu: **EYNİDİR – FƏRQLİDİR** (1 saat)

Məqsəd:

- Şagirdlərə əşyaların eyni və fərqli xassələrini izah etmək.
- İki və daha çox əşyalar içində verilmiş əşya ilə eyni və fərqli olan əşyaların tapılmasını öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən
Didaktik oyun

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Fənlərarası

inteqrasiya:

Riy. 1.3.1, H-b. 1.1.1,
Tex. 2.1.2

Təchizat:

Kartoçkalar (əlavə 4),
rəngli kağız, diferensial
təlim üçün kompüter,
CD-ROM "İnfo-ko 1"

Diferensial təlim:

Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 4, 5 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Əşyalar və onlar arasında münasibətlər" bölməsində "Forma, tərkib hissələri, fərqləndirici əlamətlər və əlamətlərinə görə əşyanın tanınması" alt bölmələrindəki tapşırıqları bir daha təkrar yerinə yetirirlər.

Motivasiya.

– Uşaqlar, sizin ən çox istədiyiniz oyuncaq hansıdır? (Hər kəs bir söz deyir; məsələn, top, gəlincik, maşın, evcik və s.). Siz görəndə ki, hansısa oyuncağınız xarab olub, yeni top cırılıb, gəlincik qırılıb, ya da maşın xarab olub və s. Siz nə edərsiniz? Oyuncağı düzəltməyə çalışırsınız. Əgər onu düzəltmək mümkün olmasa, öz ata-ananızdan onun eynisini almağı xahiş edərsiniz. Gəlinciyin gözləri, saçı, paltarı, maşının isə ölçüsü, rəngi, forması və s. eyni olmalıdır.

Ümumi müzakirə üçün.

Həmin oyuncağın əvəzinə başqasını sizə versələr, onu necə yoxlayarsınız?

Mənimləmə.

Müəllim üç kitab götürür:

2 ədəd "İnformatika",

1 ədəd "Riyaziyyat" dərsliyi

– Uşaqlar, tutuq ki, hər hansı biriniz "İnformatika" dərsliyini yaddan çıxarıb evdə qoymuşdur. Onda siz sinifdə iş zamanı nə edəcəksiniz? Təbii ki, yanınızda əyləşən yoldaşınızdan kitabı ümumi istifadə üçün ortaya qoymasını xahiş edəcəksiniz. Əgər o, "İnformatika" dərsliyi əvəzinə sizə "Riyaziyyat" dərsliyini təklif etsə, siz "İnformatika" dərslində ondan istifadə edə bilərsinizmi?

– Xeyr.

– Çünki bu kitablar fərqlidir, "Riyaziyyat" və "İnformatika" dərslərinin içindəki tapşırıqlar müxtəlifdir.

Müəllim şagirdlərə sinifdə olan əşyalara baxmağı təklif edir:

– Sinifdə eyni əşyalar varmı?

Oxşar əşyalara eyni demək olmaz. Onlar fərqlidir.

Müəllim şagirdlərə əvvəl iki eyni karandaş, sonra isə qırmızı və yaşıl karandaşları göstərir. Əşyalar öz formasına, rənginə, ağırlığına, ölçüsünə, soyuqluğuna və digər əlamətlərinə görə fərqlənir. [Məsələn]:

ayı ilə ayı balası, pişiklə pişik balası ölçülərinə görə fərqlənirlər.

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

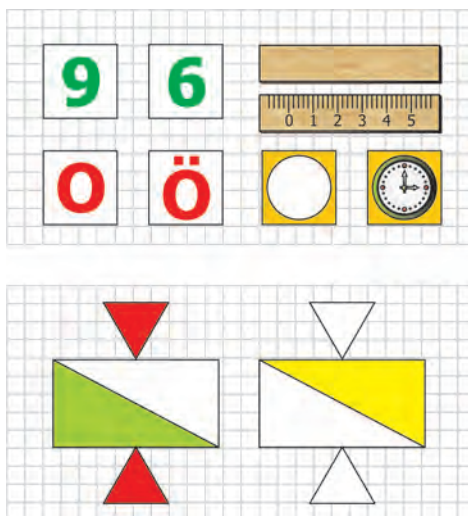
D.-1 və **2** tapşırığı yerinə yetirirlər.

OYUN. Müəllim sinfi komandalara bölür, əlindəki kartoçkalara görə suallar verir:

– Birinci şəkillə ikinci şəkil nə ilə fərqlənir?

Hansı komanda daha çox düzgün cavab versə, o, qalib gəlir. 6 və 9 ədədləri (rəqəmləri tanıması vacib deyil).

O və Ö hərfləri (hərfi tanınması vacib deyil).
Xətkeş və ölçüsüz taxta
Dairə və saat
İki müxtəlif fiqur və s.

İ.D.-1 və **2.** Dəftərdə sərbəst işləmə.

D.-3. Bu tapşırığı yenə komanda formasında yerinə yetirmək məsləhətdir. Hansı komanda çox fərq tapsa, o qalib gəlir.

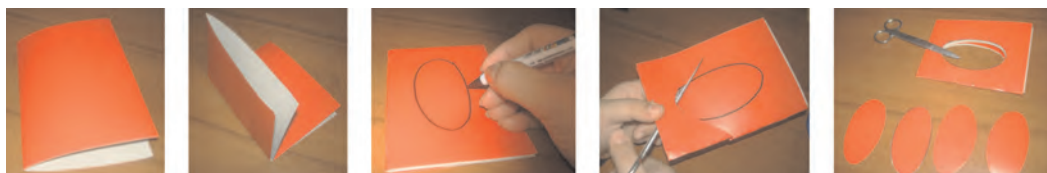
İ.D.-3. Köynəyi rəngləmək; almada – dairə çəkmək; stulda – oturacağı qırmızı rəngləmək və söykənəcəyi dəyişdirmək; maşının hər ikisini rəngləmək. Sonuncu tapşırığın o birilərindən fərqi ondadır ki, əvvəlkilərdə yalnız birincidən ikinci alınırırsa, bu çalışmada birinci maşında olan rənglər ikinciye, ikinci maşında olan rənglər isə birinciye əlavə edilməlidir.

İ.D.-4. Qutuları müxtəlif şəkildə rəngləmək, böcəklərin xallarının sayını və onların rənglərini azca fərqləndirmək, üzümləri rəngləmək, əlavə yarpaq və üzüm dənələrini artırmaq olar.

İ.D.-5. Bu fraqmentdən üç ədəddir.

OYUN. D.-4. Müəllim şagirdlərə kağızdan eyni fiqurlar alınmasını öyrədir: rəngli kağızı iki yerə, sonra yenə iki yerə qatlayıb, hər hansı bir fiqur (məsələn, gül) çəkir. Sonra qayçı ilə onu kəsir. Dörd eyni gül alınır.

Eyni fiqurlar almaq üçün bu ardıcılığı yerinə yetirin.

2-ci dərs / mövzu: BÖYÜKDÜR – KİÇİKDİR (1 saat)

Məqsəd:

- “Kiçik və böyük” anlayışları ilə tanış etmək.
- Əşyaları bir-birilə müqayisə edib, böyükdən kiçiyə və əksinə, ardıcıl düzməyi öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Üsul:

Müzakirə, oyun

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 3.2.2, 4.1.4, 5.1.2, H-b. 1.1.1, 1.2.1, A-d. 4.1.4

Təchizat:

Rəngli karandaşlar, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM “Info-ko 1”

Diferensial təlim:**Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər** İ.D. 1, 2, 3, 4, 5 nömrəli çalışmaları həll edirlər.**Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər** əlavə olaraq, İ.D. 6 nömrəli çalışmanı həll edirlər.**Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər** CD-ROM-da “Əşyalar və onlar arasında münasibətlər” bölməsində “Böyükdür – Kiçikdir” alt bölməsindəki tapşırıqları yerinə yetirirlər.**Motivasiya.**

Siz balaca evlə böyük evi, balaca maşınla böyük maşını, balaca topla böyük topu, balaca oyuncaqla böyük oyuncağı bir-birindən çox tez ayıra bilərsiniz.

Ananız sizin üçün bir yumurtanın qayğanağını bişirirsə, o, balaca tava götürməlidir, yoxsa böyük? Əgər bir neçə yumurtanın qayğanağını bişirərsə?

Ümumi müzakirə üçün.

– Uşaqlar, kimin evdə kiçik bacı və ya qardaşı var? Siz niyə özünüzdən kiçik bacı və ya qardaşınızın ayaqqabılarını geyə bilmirsiniz?

Mənim səmə.

Müəllim dərslikdəki şəkli göstərir.

– Diqqətlə şəklə baxın. Nə görürsünüz?

Şagirdlər öz gördüklərini danışirlər.

M: Bu şəkildə gördüyünüz əşyalar barədə nə deyə bilərsiniz? Gördüyünüz kimi, əşyalar öz ölçülərinə görə bir-birindən fərqlənir. Məsələn, pişiklə onun balalarını müqayisə etsək, deyə bilərik ki, pişik böyükdür, pişik balası isə kiçikdir.

Sual: Uşaq öz valideynlərindən böyük ola bilərmi? (Ola bilər, böyüyəndən sonra).

Biz müxtəlif əşyaları da bir-biri ilə müqayisə edə bilərik.

[Məsələn],

fil pişikdən böyükdür, pişik – siçandan.

[Atalar məsəli]:**Dəvədən böyük fil var.**

OYUN. Oyunun şərtləri: Şagirdlər düzgün mühakimə eşidəndə ayağa qalxır, əks halda yerlərindən tərpənmirlər.

[Məsələn]:

əvvəlcə “böyük” sözündən istifadə etməklə:

Ev insandan böyükdür. – (qalxırlar)

Balıq gəmidən böyükdür.

Çanta kitabdan böyükdür. – (qalxırlar)...

Sonra “kiçik” sözündən istifadə etməklə:

At avtobusdan kiçikdir. – (qalxırlar)

Stol topdan kiçikdir.

Alma qarpızdan kiçikdir. – (qalxırlar)

İndi isə eyni zamanda həm “kiçikdir”, həm də “böyükdür” sözlərindən istifadə etmək olar:

Gül ağacdən kiçikdir. – (qalxırlar)

Ağac güldən böyükdür. – (qalxırlar)

Kitab qələmdən kiçikdir.

Qələm kitabdan böyükdür.

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

D.-1. İ.D.-1. Şagirdlər göstəriləndən kiçik qırmızı dairə və mövcud olduğundan böyük göy düzbucaqlı çəkməlidirlər.

D.-2. İ.D.-2. Bu işi şagirdlər sərbəst yerinə yetirirlər. Bir-iki işi qiymətləndirmək olar.

İ.D.-3.

OYUN. Olar-olmaz. Müəllim cütlükləri deyir. Şagirdlər öz fikirlərini söyləyirlər (olar – əl çalırlar, olmaz – başlarını tərpədirlər).

[Məsələn]:

Kitab dəftərdən kiçikdir (olar)

Oğul atadan (boyca) böyükdür (olar)

Meyvə ağacdən böyükdür (olmaz)

Yer kürəsi uşaqdan kiçikdir (olar) – (qlobus şəklində olarsa).

D.-3, 4, İ.D.-4. Sərbəst iş. **İ.D.-5, 6.**

OYUN. Şagirdlər sinifdə olan 3 müxtəlif əşyanı böyükdən kiçiyə doğru sıralayırlar. Tapşırığı cütlüklər formasında da aparmaq olar. Hansı cütlük çox misal gətirsə, o, qalib gəlir.

[Məsələn]:

Lövhə – parta – kitab;

Divar – qapı – qapının dəstəyi və s.

3-cü dərs / mövzu: UZUNDUR – QISADIR (1 saat)

Motivasiya.

Müəllim şagirdlərə "İnformatika" kitablarının uzunluğunu və partanın enini öz qarışları ilə ölçmələrini tapşırır. Hər birinin nə qədər gəldiyini və nəticədə, hansının uzun olduğunu soruşur.

Ümumi müzakirə üçün.

Əgər karandaş qələmdandan uzun olsaydı, o, qələmdanın içinə yerləşərdimi?

Diqqətlə bir-birinə baxın və deyin: kimin saçları uzun, kimin saçları qısadır?

Mənimləmə.

Müəllim iki oğlanı ayağa qaldırır və soruşur (çalışın ki, onlar bir boyda olmasın):

– Bu oğlanların hansının boyu uzundur?

Müəllim eyni rəngli, lakin uzunluqları fərqli olan iki karandaş götürüb şagirdlərə müraciət edir:

– Bu karandaşlar barədə nə deyə bilərsiniz? Onlar nə ilə fərqlənir? (Rəngləri eynidir, forması eynidir, biri uzundur, digəri isə qısadır).

M: Gördüyünüz kimi, əşyalar öz uzunluqlarına görə də fərqlənir.

[Məsələn]:

İlan soxulcandan uzundur. Ona görə də deyirlər ki, ilan uzundur, soxulcan qısadır. Əşyaların uzunluğunu xətkəşlə və başqa alətlərlə ölçmək olar.

Məqsəd:

- Şagirdləri “uzundur və qısadır” anlayışları ilə tanış etmək.
- Əşyaların uzunluğunun müqayisə edilməsini başa salmaq.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Üsul:

Müzakirə, oyun

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 3.2.2, 4.1.2, 3.1.3, H-b. 1.1.1, 1.2.1

Təchizat:

Rəngli karandaşlar, çöplər, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM “İnfo-ko 1”

Diferensial təlim:**Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər** İ.D. 1, 2, 3, 4, 5 nömrəli çalışmaları həll edirlər.**Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər** əlavə olaraq, İ.D. 6 nömrəli çalışmanı həll edirlər.**Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər** CD-ROM-da “Əşyalar və onlar arasındakı münasibətlər” bölməsində “Uzundur – Qısadır” alt bölməsindəki tapşırıqları yerinə yetirirlər.**Biliyin möhkəmləndirilməsi.****D.-1. İ.D.-1.** Müəllim sual verə bilər: daha hansı musiqi alətlərini tanıyırsınız? (Piano, klarnet, skripka, nağara, gitara, qarmon).**D.-2, İ.D.-2.** Bu işi şagirdlər sərbəst yerinə yetirirlər.**İ.D.-3, D.-3.** Müəllim sinfə uzun-qısaya aid tapmacalar verə bilər:

Uzun-uzun uzanar,
Özünə köynək qazanar.
(Oxlov)

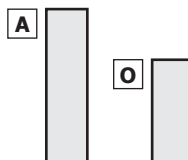
Özü bir barmaq,
Saqqalı qırx barmaq.
(Saplanmış iynə)

Uzun dirək içində odlu külək.
(Soba borusu)

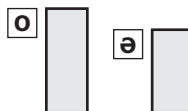
OYUN. Olar – olmaz. Müəllim cütlükləri deyir. Şagirdlər öz fikirlərini söyləyirlər (olar – əl çalırlar, olmaz – başlarını tərpədirlər).

[Məsələn]:

gül uşaqdan hündürdür (olar) – günəbaxan
qatar avtobusdan qısadır (olmaz)
qələm karandaşdan qısadır (olar)...

D.-4, İ.D.-4. $1 < 2$, $4 < 5$ (1 və 4).**İ.D.-5, 6.** Şagirdlər ədədlərin ardıcılığını yada salmalıdırlar.**D.-5.** Bu məsələni uşaqlara lövhədə izah etmək lazımdır: Birinci cümlədən çıxır ki,

İkinci cümlədən çıxır ki,

Deməli, ən hündür Alpaydır.

D.-6. Şərti diqqətlə oxuyub, görmək olar ki, yaşıl qarışqa hündür və enli evdə yaşayır. Bu, 3-cü evdir.

Qırmızı qarışqa digər hündür evdə, yəni 1-ci evdə yaşayır. Boz qarışqa isə 2-ci evdə yaşayır.

Tapşırıq. Hər şagird çöplərdən uzunluqları fərqli olan üç xətt düzəldir və onları uzunluğu artan ardıcılıqla düzür.

4-cü dərs / mövzu: YUXARI, AŞAĞI, SAĞ, SOL (1 saat)

Məqsəd:

- "Yuxarı, aşağı, sol, sağ" anlayışlarını şagirdlərə öyrətmək.
- Bu anlayışlardan istifadə bacarığını möhkəmləndirmək.
- Kağız üzərində istiqamətin düzgün təyin edilməsini öyrətmək.

Dərsin tipi:

Öyrədici

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Üsul:

Müşahidə, müzakirə, oyun, qrup

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 3.1.2, H-b. 1.2.1

Təchizat:

Rəngli karandaşlar, çöplər, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1"

Diferensial təlim:**Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər** İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər.**Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər** əlavə olaraq, İ.D. 5 nömrəli çalışmanı həll edirlər.**Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər** CD-ROM-da "Əşyalar və onlar arasında münasibətlər" bölməsində "Yuxarı, aşağı, sağ və sol" alt bölməsindəki istiqamət üzrə inşa və labirint tapşırıqlarını yerinə yetirirlər. İstiqamət üzrə inşa yerinə yetirilərkən F1, F2, F3 düymələrinin funksiyaları şagirdlərə başa salınmalıdır.**Motivasiya.**

Sınıf iki komandaya bölünür. Əvvəlcə birinci komanda dərslikdəki şəkildə yuxarıda olan, sonra isə ikinci komanda aşağıda olan əşya və canlıları sadalayır. Həmin komandalar növbə ilə sağda və solda olan əşya və canlıları sadalayırlar.

[Məsələn]:

Yuxarıda – günəş, bulud, quş; aşağıda – tülkü, günəbaxan, üç gül, ayı balası, pişik; solda – ayı, qaranquş; sağda – ağac, quş, pişik və s.

Ümumi müzakirə üçün.

Kino və ya teatrda olarkən sizin yanınızda əyləşən uşaqların harada oturdularını necə izah edə bilərsiniz?

Mənimləmə.

Müəllim bütün şagirdlərdən ayağa qalxıb onun dediklərini yerinə yetirməyi xahiş edir. Kim səhv yerinə yetirərsə, o oturur. Sonda ayaq üstə qalanlar qalib gəlir.

Bu hərəkətlərdə "sol", "sağ", "yuxarı", "aşağı" sözləri olmalıdır.

[Məsələn]:

- sol əlini yuxarı qaldır;
- sol əlini aşağı sal;
- sağ gözünü yum (aç);
- sağa (sola) bax;
- yuxarı bax;
- aşağı əyl.

Şagirdlər, yəqin ki, "yuxarı", "aşağı" anlayışlarını yaxşı başa düşəcəklər, lakin "sol", "sağ"ı səhv sala bilərlər. Onun üçün də uşaqlara müəyyən oriyentir vermək lazımdır. Məsələn, solda pəncərə var, sağda – qapı.

"Sağ əlimizlə yazı yazırıq", demək doğru deyil, ona görə ki, bəzi şagirdlər solaxaydırlar.

M: Mən sizin kimi dayansam, onda mənim sol tərəfim sizin sol tərəfinizlə eyni olar, lakin mən öz yerimdə duranda mənim solum sizin sağınız olur və əksinə. Şəkildəki siçan bu istiqamətləri göstərir.

"Yuxarı" deyəndə göyə tərəf, "aşağı" deyəndə yerə tərəf başa düşürük.

Müəllim hər şagirddən soruşur ki, ondan sol tərəfdə kim oturub, sağda kim oturub. Məsələn, belə cavablar ola bilər:

"Məndən solda Nigar oturub, sağda isə Əli, Toğrul, Nərimin".

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

D.-1, İ.D.-1, İ.D.-2. Dəftərdə sərbəst işləmə. **D.-2, İ.D.-3, 4.** Adətən, bayrağımızın şaquli asılması qaydası üfüqi asılmış bayrağın 90 dərəcə fırladılması kimi başa düşülür. Lakin bayrağımızın şaquli asılması qaydası belədir: solda göy rəng, or-

tada qırmızı, sağda isə yaşıl rəng olmalıdır. Aypara isə aşağı baxmalıdır.

D.-3.

OYUN. Müəllim lövhəni şaquli xətlə iki yerə bölür. Bir-bir şagirdləri çağırır və onlar müəllimin dediyi əşyaları bu xətdən solda və sağda çəkirlər.

[Məsələn]:

- solda armud şəkli çək;
- sağda yarpaq şəkli çək;
- solda alma çək;
- sağda göbələk çək;

Lövhə üfüqi xətlə iki yerə bölünür. Müəllim şagirdləri çağırır, tapşırıq verir.

[Məsələn]:

- yuxarıda bulud çək;
- aşağıda gül çək;
- yuxarıda günəş çək;
- aşağıda ev çək, ...

Şagirdlərin çəkdiqləri şəkillər aydın olmasa da, onları həvəsləndirmək lazımdır.

I.D.-5, D.-4.

5-ci dərs / mövzu: UZAQDIR – YAXINDIR (1 saat)

Məqsəd:

- “Uzaq və yaxın” anlayışlarını şagirdlərə öyrətmək.
- Bu anlayışlardan məsələlərdə istifadə etmək və əşyaların yerini müəyyənləşdirmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Üsul:

Müzakirə, oyun

Fənlərarası

inteqrasiya:

Riy. 3.1.2, 3.1.3,

H-b. 1.2.1

Təchizat:

Rəngli karandaşlar, qayçı, yapışqan, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM “Info-ko 1”

Motivasiya.

Müəllim sinif otağının elə yerində dayanır ki, ondan qapıya qədər təxminən 4-5 addım, ən yaxın partaya isə 1-2 addım qalmış olsun. O, oğlanlardan birini yanına çağırır ondan əvvəl qapıya qədər, sonra isə yaxındakı partaya qədər olan məsafəni addımlarla ölçməyi xahiş edir.

M: Qapıya qədər məsafə 4 addım, partaya qədər isə 2 addımdır. Məndən qapı uzaqdadır, yoxsa parta? Deməli, qapı məndən partaya nisbətən daha uzaqda yerləşib.

Ümumi müzakirə üçün.

Maşın, qatar, təyyarədən nə üçün istifadə edirlər?

Mənimləmə.

Müəllim suallar verir: – Günəş barədə nə deyə bilərsiniz? (Sarıdır, yumrudur, yuxarıdadır, böyükdür.) Bəs nə üçün günəş balaca görünür? (O uzaqdadır). Əgər şagirdlər bu cavabı verə bilməsələr, onda müəllim onlara kömək etməlidir. – Hansı əşyalar bizdən çox uzaqdadır? (Ulduzlar, başqa planetlər, ay, buludlar).

M: Deməli, uzaqda olan əşyalar yaxın olanlara nisbətən balaca görünür. Ona görə də rəssamlar şəkil çəkəndə uzaqda olan əşyaları yaxında olanlara nisbətən kiçik göstərilir (insanlar, ağaclar, evlər, dağlar və s.). Şəklə baxın, uzaqdakı ev balaca, yaxındakı isə böyük görünür.

Diferensial təlim:

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər
CD-ROM-da "Əşyalar və onlar arasında münasibətlər" bölməsində "Uzaqdır – Yaxındır" alt bölməsindəki tapşırıqları yerinə yetirirlər.

[Atalar sözü]:

Yaxın qonşu uzaq qohumdan yaxşıdır.

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

D.-1 , İ.D.-1, D.-2, İ.D.-2, D.-3, İ.D.-3, D.-4, İ.D.-4.

Dəftərdə iş. Bu tapşırığa başlamazdan əvvəl uzaqda olan əşyanın kiçik görünməsinə şagirdlərin yadına salmaq məsləhətdir. Onlar dovşanları kəsib şam ağaclarının yanında yapışdırmalıdır.

[Tapmacalar]:

Göydə doğular,
 Yerdə boğular.

(Yağış)

Uzaqdan baxdım, yaman çox,
 Yaxına getdim, heç nə yox.

(Duman)

Uzaqdan baxaram, ağarar,
 Yaxına gedərəm, bağırar.

(Dəniz)

6-cı dərs / mövzu: AĞIRDIR – YÜNGÜLDÜR (1 saat)**Məqsəd:**

- "Ağırdır və yüngüldür" anlayışları ilə şagirdləri tanış etmək.
- Şagirdlərə əşyaları çəkisini görə müqayisə etməyi öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Üsul:

Müşahidə, müzakirə, oyun, oyun-auksion

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 4.1.3

Təchizat:

Rəngli karandaşlar, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İfo-ko 1"

Motivasiya.

Müəllim lövhəyə iki oğlan şagird çağırır. Birinə stulu tərpətmək, ikincisinə isə daha ağır əşyanı (məsələn, şkafı) tərpətməyi təklif edir. Bundan sonra şagirdlərə sual verilir:

Hansı əşya asanca yerindən tərpəndi? – (stul).

Niyə?

Ümumi müzakirə üçün.

Şəhərimizdə böyük tikinti işləri gedir, hündür binalar tikilir. Tikintidə hansı maşın və texnikalar olur? (Kamazlar, ekskavatorlar, qaldırıcı kranlar). Sizcə, tikintidə qaldırıcı krandan niyə istifadə olunur?

Mənim səm.

Müəllim: Deməli, hər bir əşyanın rəngi, forması, ölçüsü və tərkib hissələrindən başqa, çəkisi də var. Əşyalar ağır və yüngül olur. İki əşyanın çəkisini iki cür müqayisə etmək olar:

1. Tərəzidən istifadə etməklə. Tərəzi hansı tərəfə əyilərsə, deməli, o əşya ağırdır.

[Məsələn]:

top şardan ağırdır, yaxud şar topdan yüngüldür.

2. Gözlə müqayisə edib, bilik və təcrübədən istifadə etməklə düz nəticəyə gəlmək olar.

D.-1, 2, İ.D.-1, 2. Bilməyənlərə "volan" barədə məlumat vermək olar: badminton oynamaq üçün raketka və volan lazımdır. Volan, adətən, yüngül olur.

Diferensial təlim:

Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Təlim nəticələri

yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 5, 6 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Əşyalar və onlar arasında münasibətlər" bölməsində "Ağırdır – Yüngüldür" alt bölməsindəki tapşırıqları yerinə yetirirlər.

OYUN. Müəllim şagirdləri iki komandaya bölür. Birinci komanda sinifdə olan bir əşyanın adını çəkir. İkinci komandanın üzvləri sinifdə olan əşyalar arasında bu əşyadan ağır olan əşyanın adını deməlidirlər.

Birinci komanda başlayır. Müəllim 5-ə qədər sayır: bir, iki, üç... Əgər ikinci komanda bu əşyadan ağır bir əşya tapmasa, birinci komanda qalib qəlir. Sonra ikinci komanda başlayır. Və sair.

D.-3, 4, İ.D.-3, 4,

OYUN. (Olar – olmaz) Müəllim müxtəlif mühakimələr deyir. Doğru ola bilərsə, uşaqlar əl çalırlar, əks halda sakit otururlar.

Qarpız çiyələkdən ağırdır (əl çalırlar)

Cücə toyuqdan ağırdır (sakit otururlar)

Pişik itdən ağırdır (əl çalırlar) – ola bilər (balaca it balası)

Velosiped maşından yüngüldür (əl çalırlar)

Tar pianinodan yüngüldür (əl çalırlar)

Qarpız yemişdən yüngüldür (əl çalırlar) – (balaca qarpız)

İ.D.-5, 6. Bu tapşırığı evə də vermək olar.

7-ci dərs / mövzu: **AZDIR – ÇOXDUR** (1 saat)**Məqsəd:**

- "Azdır və çoxdur" anlayışları ilə tanış etmək.
- Bir qrup əşyaları digər qrup əşyalarla miqdarına görə müqayisə etməyi öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Üsul:

Müşahidə, müzakirə, oyun, oyun-auksion

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 1.1.6, 2.2.1, 1.3.1

Təchizat:

Rəngli karandaşlar, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1"

Motivasiya.

Müəllim üç qələm və üç qapaq götürür.

[Sual]:

"Qələmlərin və qapaqların sayı eynidirmi?"

(Bəli).

Müəllim bir qələm də əlavə edir. Üç qapağı qələmlərin başına keçirir və bir qələmə qapaq çatdır. Deməli, qapaqların sayı qələmlərdən azdır.

Ümumi müzakirə üçün.

Sizin sinifdə oxuyan şagirdlərlə oturduğunuz stulların sayını necə müqayisə edib tapmaq olar ki, hansı çoxdur: uşaqlar, yoxsa stullar?

Mənimləmə.

Müəllim: Deməli, iki və daha çox əşyalar qrupunu müqayisə etməklə, hansının az və hansının çox olduğunu söyləmək olar.

[Sual]:

Verilmiş armud və boşqabların sayını necə müqayisə etmək olar?

Hər armudu bir boşqaba qoymaq olar. Əgər artıq armud qalsa, deməli, armud çoxdur, əgər boşqab artıq qalarsa, onda boşqab çoxdur.

Diferensial təlim:

Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 5 nömrəli çalışmanı həll edirlər.

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Əşyalar və onlar arasında münasibətlər" bölməsində "Azdır – Çoxdur" alt bölməsindəki tapşırıqları yerinə yetirirlər.

Biliyin möhkəmləndirilməsi.**D.-1.**

OYUN. Müəllim oyunun şərtlərini deyir. O, sinif otağındakı əşyaların az-çoxluğuna dair mühakimələr yürüdür. Əgər doğrudursa, ayağa qalxmaq lazımdır, əks halda şagirdlər başlarını sola-sağa döndərməklə doğru olmadığını bildirirlər.

[Məsələn]:

Lampaların sayı pəncərələrin sayından çoxdur.

Stulların sayı şagirdlərin sayından çoxdur.

Partaların sayı şagirdlərin sayından çoxdur.

Şagirdlərin sayı müəllimlərin sayından azdır.

Çantaların sayı kitabların sayından azdır və s.

İ.D.-1, 2, 3, D.-2, 3, 4, İ.D.-4. Sərbəst yerinə yetirilir.

İ.D.-5.

Bu mövzu ilə birinci tədris vahidinə yekun vurmaq üçün şagirdlər dərslikdəki yoxlama suallara cavab verir və iş dəftərində yekun qiymətləndirmə tapşırıqlarını sərbəst yerinə yetirirlər. Buna bir dərs saati nəzərdə tutulmuşdur.

Bu yoxlamanın nəticəsi olaraq müəllim özü üçün aşağıdakı qiymətləndirmə cədvəlini doldurur.

Bununla da, müəllim növbəti tədris vahidinə keçməzdən qabaq uşaqların əvvəlki mövzuları necə mənimsədikləri barədə məlumat almış olur. Bu isə müəllimə növbəti dərslər zamanı hansı mövzulara bir daha diqqət yetirməyin vacibliyini xatırladır.

Alt standartlar üzrə
bacarıqların qiymətləndirilməsi cədvəli

Tədris vahidi – 1. Əşyalar və onlar arasındakı münasibətlər.

Müəllim _____ Tarix _____

Nö	Şagirdin adı, soyadı və atasının adı	Alt st.-1.1.1	Alt st.-1.2.1	Alt st.-1.2.2	Alt st.-1.2.3
1					
2					

* – pis mənimsəyib
** – qismən mənimsəyib
*** – tam mənimsəyib

HADİSƏLƏR VƏ HƏRƏKƏTLƏR ARDICILLIĞI**ŞAGİRDlərƏ MƏNİMSƏDİLƏCƏK
MƏZMUNUN ALT STANDARTLARI**

1.2.1. Verilmiş informasiya əlamətlərinə görə əşyaları fərqləndirir.

1.2.2. Verilmiş əşyanın əlamətlərini şərh edir.

1.2.3. İki və daha çox əşya arasında münasibətləri (oxşar, fərqli, az, çox, ağır, yüngül, böyük, kiçik, uzun, qısa, qarşıda, arxada, yuxarıda, aşağıda, sağda, solda, ortada və s.) müəyyən edir.

2.1.1. Hadisələr, hərəkətlər ardıcılığına aid nümunələr göstərir.

2.1.2. Sadə hərəkəti, hadisəni ardıcılıq baxımından hissələrə ayırır.

2.1.3. Sadə hərəkətlər, hadisələr ardıcılığında buraxılan səhvləri müəyyənləşdirir.

2.2.1. "Doğru" və "yalan" mülahizələri fərqləndirir.

2.2.2. Sadə mühakimələrin inkarını qurur.

2.2.3. Təqdim olunanlar arasından mümkün hərəkət variantlarını göstərir.

TƏDRİS VAHİDİ ÜZRƏ ÜMUMİ TƏDRİS
SAATLARININ SAYI: **5 saat**
BİLİYİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ: **1 saat**

Bölmə	1. HƏRƏKƏTLƏR ARDICILLIĞI
Məqsəd: • Əşyaların hərəkətlərini təyin edib, söyləməyi öyrətmək. • Əşyaları onların ümumi hərəkətlərinə görə ümumiləşdirməyi və siniflərə bölməyi öyrətmək. Dərsin tipi: Yeni bilik verən dərs Dərsin forması: Müzakirə-dərs Üsul: Müşahidə, müzakirə, oyun-auksion, qrup çalışması Fənlərarası inteqrasiya: Riy. 3.1.3, 5.2.1, A-d. 4.1.7, Tex. 1.3.2, 3.1.5, Mus. 2.1.3 Təchizat: Rəngli karandaşlar, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1" Diferensial təlim: Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3 nömrəli çalışmaları həll edirlər. Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 4, 5 nömrəli çalışmaları həll edirlər. Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Alqoritm" bölməsindəki uyğun tapşırıqları yerinə yetirirlər.	1-ci dərs / mövzu: HƏRƏKƏT ANLAYIŞI (1 saat)
	Motivasiya. M: Uşaqlar, siz futbol oynamısınızmi? Topu ayağımızla vurmasaq, o, hərəkət edərmidi? Stolun üstündən kitabı əlimizlə itələməsək, o, yerini dəyişərmidi? Müəllim uşaqlara müraciət edir: – Siz nəyi bacarırsınız? Şagirdlər müxtəlif cavablar verirlər: – Şəkil çəkirik, rəqs edirik, mahnı oxuyuruq, futbol oynayırıq, üzürük... Müəllim söyləyir ki, bunlar hamısı sizin hərəkətlərinizdir. Ümumi müzakirə üçün. Biz əşyaların hərəkətlərini söyləməklə onları tanıya bilərikmi? Mənimləmə. Biz indiyə kimi əşyaların əlamətlərini: rəng, forma, tərkib hissələri və əşyalar arasındakı münasibətləri öyrənirdik: eynidir, fərqlidir; böyükdür, kiçikdir; uzundur, qısadır; ağırdır, yüngüldür; azdır, çoxdur və s. Bundan başqa, bütün canlıların və cansızların da öz hərəkətləri var. Hərəkəti təyin edən sözlər "nə edir" və "onunla nə etmək olar" suallarına cavab verir. [Məsələn]: almanı dərilər, kitabı oxuyurlar, xoruz banlayır və s. OYUN. Auksion. Sinif üç komandaya bölünür. Müəllim əşyanın adını çəkir. Hər komandanın kapitanı əşyanın mümkün olan hərəkətini deyir. Hər hərəkətdən sonra müəllim 5-ə qədər sayır: 1, 2, 3, 4, 5. Əgər növbəti hərəkətin adı çəkilmirsə, deməli, son hərəkəti söyləyən komanda qalib gəlir. [Məsələn]: Maşın – gedir, sınır, dayanır, yanacaqda doldurulur... Biliyin möhkəmləndirilməsi. D.-1, İ.D.-1, D.-2. Müəllim eyni hərəkətin müxtəlif əşyalarda ola bildiyini izah edir. İ.D.-2, 3. Eyni bir əşyanın bir neçə hərəkəti ola bilər. [Məsələn]: çörək – bişirilir, yeyilir. Ona görə də hər ikisi doğrudur. D.-3. Şagirdlər göstərilmiş əşyaların hərəkətlərinə nəzər salmalıdırlar. Onda aydın olur ki, pendir artıqdır – onu yeyirlər. İkinci sırada artıq olan gəmidir. D.-4. Sinif iki komandaya ayrılır. Hər komanda bir əşyanı təsvir edir. Ən yaxşı cavablar müəllim tərəfindən qeyd olunur. İ.D.-4, 5, D.-5. Müəllim şagirdləri bir-bir qaldırır. Hər kəs bir cümlə deyir. Çalışmaq lazımdır ki, şagirdlər hərəkətlərdən daha çox istifadə etsinlər. D.-6.

2-ci dərs / mövzu: **VƏZİYYƏT ANLAYIŞI** (1 saat)**Məqsəd:**

- Vəziyyət anlayışı ilə şagirdləri tanış etmək.
- Müəyyən hərəkətdən əvvəlki və sonrakı vəziyyəti tapmağı öyrətmək.
- Əvvəlki və sonrakı vəziyyətlər məlum olduqda müəyyən hərəkətin və onun əks hərəkətinin tapılmasını öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Üsul:

Müşahidə, müzakirə, oyun-auksion, qrup çalışması

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 3.1.3, 5.2.1, 5.2.2

Təchizat:

Rəngli karandaşlar, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "Info-ko 1"

Diferensial təlim:**Təlim nəticələri zəif****olan şagirdlər** İ.D. 1, 2, 3 nömrəli çalışmaları həll edirlər.**Təlim nəticələri****yüksək olan şagirdlər**

əlavə olaraq, İ.D. 4 nömrəli çalışmanı həll edirlər.

Kompüterdə işləmək**bacarığı olan şagirdlər****CD-ROM**-da "Alqoritm" bölməsindəki uyğun tapşırıqları yerinə yetirirlər.**Motivasiya.****M:** Uşaqlar, ən çox sevdiyiniz bayram hansıdır? Novruz bayramını çox sevirsiniz? Novruz bayramında nə bişirirlər? (Şəkərbura, paxlava, qoğal). Kim deyə bilər, bu dadlı bişmişləri nədən hazırlayırlar? – Undan.

– Deməli, undan xəmir yoğurur, sonra içini doldurub bişirirlər. Kim deyər, şəkərburanın əvvəlki vəziyyəti nə idi? – Doğrudur, un.

Undan daha nə bişirirlər? (Çörək, tort, kökə və s.)

Ümumi müzakirə üçün.

Bəs un nədən və necə alınır?

Mənimsəmə.

Müəllim şagirdlərə dərslikdəki şəkillərə baxmağı tapşırır.

– Şəkillər bir-birindən necə fərqlənir? İkinci şəkildə hansı əşyalar dəyişilib? Necə?

Deməli, birinci şəkil otağın ilkin, ikinci şəkil isə sonrakı vəziyyətidir. Hər bir əşya hərəkət nəticəsində bir vəziyyətdən digərinə keçir.

[Məsələn]:

dolu stəkandakı suyu tam içdikdə stəkan boşalır.

Beləliklə, stəkanın indiki vəziyyəti dolu, suyu içildikdən sonrakı vəziyyəti isə boşdur. Bəzi hallarda əşyanın sonrakı vəziyyətindən əvvəlki vəziyyətinə qayıtmaq olur. Bunun üçün əks hərəkəti etmək lazımdır.

[Məsələn]:

televizoru yandırdıqda o, sönmüş vəziyyətdən işləyən vəziyyətə keçir. Televizoru söndürəndə isə o, işlək vəziyyətdən sönmüş vəziyyətə qaydır.

OYUN. Müəllim əşyanın ilkin vəziyyətini deyir, şagirdlər isə bu əşyanın sonradan ala biləcəyi vəziyyəti fikirləşirlər.

[Məsələn]:

üzüm – kişmiş, şirə, mürəbbə, cem, bəkməz...**neft** – benzin, kerosin, mazut...**taxta** – ev, nərdivan, karandaş, qapı, stol, stul...**süd** – yağ, xama, qatıq, süzmə, pendir...**Biliyin möhkəmləndirilməsi.****D.-1, İ.D.-1.** Sərbəst işləyirlər. Müəllim bəzi göstərişlər verə bilər.**D.-2, İ.D.-2.** Əks hərəkəti söylə.

Girmək – çıxmaq; soyunmaq – geyinmək; doldurmaq – boşaltmaq.

İ.D.-3, D.-3, 4.**a)** Yumurtanı bişirsək, ondan qayğanaq alınır. Onu uzun müddət isti yerdə saxladıqda cücə çıxa bilər.

b) Şara iynə batırsaq, partlayar, onu hava ilə doldursaq, göyə uçura bilərik. **D.-5.**

Müəllim: Gördüyünüz kimi, elə hərəkətlər var ki, onları tərsinə icra edəndə əşyanın əvvəlki vəziyyəti alınır, məsələn, şarı boşaltsaq, əvvəlki vəziyyəti alınar, qayğanağı isə əvvəlki vəziyyətinə qaytarmaq olmur.

OYUN. Müəllim şagirdlərə oyunun şərtlərini deyir: əgər əks hərəkətlə əşyanın əvvəlki vəziyyəti alınarsa, **“olar”**, əks halda **“olmaz”** deyir.

[Məsələn]:

- yumurtanı götürdüm (olar)
- yumurtadan cücə çıxdı (olmaz)
- oğlan pəncərəni açdı (olar)
- oğlan pəncərəni sındırdı (olmaz)
- qız dibçəkdə gül əkdə (olar)
- qız gülü dərdi (olmaz)
- oğlan çörəyi götürdü (olar)
- oğlan çörəyi yedi (olmaz)
- mən mağazadan karandaş aldım (olar)
- mən karandaş sındırdım (olmaz)...

İ.D.-4. Müəllim ancaq hərəkətləri oxuyur, şəkilləri isə şagirdlər özləri çəkirlər. Nümunə üçün müəllim birinci tapşırığı lövhədə çəkə bilər.

3-cü dərs / mövzu: **HADİSƏLƏR VƏ HƏRƏKƏTLƏR ARDICILLIĞI** (1 saat)

Motivasiya.

Müəllim sual verir: İndi hansı fəsildir?

Bu fəsildən sonra hansı fəsil gələcək?

Gəlin fəsilləri ardıcılıqla sadalayaq:

Qış, yaz, yay, payız, qış və s.

Qışdan sonra yay gələ bilərmi?

Günümüz hansı hissələrdən ibarətdir? (Gecə, səhər, günorta, axşam)

Gecədən sonra axşam gələ bilərmi? Onlar hansı ardıcılıqla düzülüb?

Ümumi müzakirə üçün.

Əgər fəsillərin ardıcılığı pozularsa, nə baş verər?

Mənimsəmə.

Gördüyünüz kimi, təbii hadisələr müəyyən ardıcılıqla bir-birini əvəz edir. Qışdan sonra yaz, yazdan sonra isə yay gəlir. Gecədən sonra səhər, səhərdən sonra isə günorta gəlir.

Nəğillərdə hadisələr müəyyən ardıcılıqla baş verir.

Məqsəd:

- Hadisələr ardıcılığını təyin etməyi öyrətmək.
- Hərəkətlər ardıcılığını qurmağı öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Üsul:

Müşahidə, müzakirə, oyun-auksion, qrup çalışması

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 4.1.1, 5.2.1, H-b. 1.1.1, 1.1.2, T-i. 1.1.3, Tex. 1.2.3

Təchizat:

Rəngli karandaşlar, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1"

Diferensial təlim:**Təlim nəticələri zəif****olan şagirdlər** İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər.**Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər**

əlavə olaraq, İ.D. 5, 6, 7 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Alqoritm" bölməsindəki uyğun tapşırıqları yerinə yetirirlər.

[Məsələ]:

"Qırmızıpapaq" nağılını kim bilir?

– Qırmızıpapaq meşəyə gedir. O, canavarla rastlaşır. Bu hadisədən sonra hansı hadisə baş verir? Şagirdlər hadisələri ardıcılıqla danışırlar.

Müəllim soruşur: Canavar Qırmızıpapağın nənəsinin evinə gedəndən sonra Qırmızıpapaqla rastlaşa biləmi? (Xeyr). Niyə? Çünki o, əvvəlcədən Qırmızıpapaqdan nənəsinin yaşadığı yeri öyrənir, sonra isə ora gedir.

M: Bir işi görmək üçün biz öz hərəkətlərimizi müəyyən ardıcılıqla yerinə yetiririk. Gül şəkli çəkmək üçün nə etmək lazımdır? Onun üçün albomu açmaq, rəngli karandaşı götürmək, gül çəkmək, karandaşı yerinə qoymaq lazımdır.

Birinci hərəkət olmasa, gül çəkmək mümkün olmayacaq.

Müəllim dərslikdəki ikinci şəkli göstərib deyir: Alpay balıq tutmağa gedir – Alpay balıq tutur – Alpay evə qayıdır.

Müəllim soruşur: Alpay gölə getməsə, balıq tuta biləmi? Deməli, o, əvvəl gölə gedir, sonra balıq tutur, sonda isə evə qayıdır. Bu hadisələr ardıcılığıdır.

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

D.-1, İ.D.-1. Şagirdlərdən 1-ci və 2-ci addımların yerini dəyişməyin mümkünlüyünü soruşmaq olar. **İ.D.-2, D.-2.** Müəllim şagirdlərə sual verə bilər: Əgər qoğal tülküyə birinci rast gəlsəydi, ayıya, dovşana və canavara rast gələrdimi? Xeyr, çünki tülkü onu yeyərdi və nağıl da qurtarardı. **D.-3, 4, 5.**

OYUN. Müəllim sinifdəki şagirdləri 2 komandaya bölür. Oyunun şərtlərini deyir: Mən bir cümlə deyəcəyəm. Birinci komanda bu cümlənin davamını fikirləşib tapmaqla hekayə qurmalıdır. İkinci komanda birinci komandanın fikrini davam etdirir. İkinci komandanın fikrinin davamını isə yenə birinci komanda davam etdirir. Müəllim 5-ə qədər sayır: 1, 2, 3, 4, 5. Əgər digər komanda cümlənin davamını fikirləşib tapmasa, o komanda udur. Müəllim qalib gələn komandaya bir xal verib oyunu yenidən başlayır.

[Məsələ]:

1. Vüqar (və ya şagirdlərdən birinin adı çəkilir) yuxudan qalxdı – əl-üzünü yudu – yeməyini yedi – paltarını geyindi – məktəbə getdi...

2. Qar yağdı – uşaqlar qarla oynamağa çıxdılar – onlar qardan adam düzəldilər...

3. Pişik siçanı gördü – pişik siçanın dalınca qaçdı – siçan gizləndi...

İ.D.-3, 4, 5, 6.

OYUN. Şagirdlərdən bir nəfər "robot" seçilir. Qalan şagirdlər iki komandaya bölünür. Müəllim əvvəl birinci komandaya özünün verdiyi tapşırığı yerinə yetirməsi üçün robota uyğun əmrlər verməyi tapşırır. Düzgün nəticə alınarsa, komanda xal qazanar. Düzgün verilməyən əmr digər komanda düzəldə bilər.

[Məsələn]:

Tapşırıq 1:

“Lövhədə günəş çək!”

Birinci komandanın iştirakçıları robot üçün hərəkətlər ardıcılığını deyirlər:

- yerindən qalx;
- 8 addım qabağa get;
- tabaşiri götür;
- lövhəyə yaxınlaş;
- günəş çək.

Müəllim qeyd edə bilər ki, robotun əlində tabaşir qaldı. Deməli, bir hərəkət buraxılıb: tabaşiri yerinə qoy.

Tapşırıq 2:

“Ana dili” kitabında 10-cu səhifədəki mətni oxu!

İkinci komandanın iştirakçıları robot üçün hərəkətlər ardıcılığını deyirlər:

- çantanı aç;
- “Ana dili” kitabını çıxart;
- 10-cu səhifəni aç;
- mətni oxu;
- kitabı ört;
- kitabı yerinə qoy.

İ.D.-7. Tapşırıq nisbətən mürəkkəbdir. Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər üçün nəzərdə tutulmuşdur. Diqqətlə baxaq: əvvəl kvadratı yuxarıda – sol küncdə, sonra yuxarıda – sağ küncdə, daha sonra aşağıda – sağ küncdə görəcəyik. Sanki şəkil sağ tərəfə fırladılır.

Bölmə	2. MÜHAKİMƏLƏR
	1-ci dərs / mövzu: DOĞRU VƏ YALAN. İNKAR (1 saat)
	Məqsəd: • Şagirdləri "doğru" və "yalan" anlayışları ilə tanış etmək. • "Doğru" və "yalan" nöqteyi-nəzərindən deyilmiş mühakimələri qiymətləndirməyi öyrənmək. • İnkər anlayışı ilə tanış etmək. • "Deyil" birləşməsi vasitəsilə bəzi əlamətləri inkər etməyi öyrətmək. Dərsin tipi: Yeni bilik verən dərs Dərsin forması: Müzakirə-dərs Üsul: Müşahidə, müzakirə, oyun, qrup çalışması Fənlərarası inteqrasiya: Riy. 5.1.2, A-d. 2.2.8, X-d. 1.1.3, 2.2.1, 2.2.2, Mus. 3.3.1 Təchizat: Rəngli əşyaları təsvir edən şəkillər (əlavə 5), diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İfo-ko 1" Motivasiya. Müəllim uşaqlara karandaş göstərər deyir: "Bu dəftərdir". Şagirdlər öz etirazlarını bildirirlər. Müəllim ikinci mülahizəni deyir: "Karandaş taxtadandır". Şagirdlər razılaşırlar. Kim yalan bir fikir deyə bilər? Ümumi müzakirə üçün. Biz yalanla doğrunu necə yoxlaya bilərik? Mənimləmə. OYUN. Müəllim rəngli şəkilləri göstərir və adlarını deyir. Əgər ad doğrudursa, şagirdlər sakit oturlar, əgər yalandırsa, onda şagirdlər əllərini qaldırırlar. Şagirdlərdən biri əşyanın doğru adını söyləyir. [Məsələn]: göstərilir – alma, deyilir – üzüm, göstərilir – qələm, deyilir – çanta və s. Əşyaların adları çəkilərkən onların əlamətlərini də demək olar. Biliyin möhkəmləndirilməsi. D.-1, 2, İ.D.-1, D.-3, İ.D.-2, 3, D.-4. OYUN. İki komanda yarışır. Müəllim növbə ilə komandalara fikirlər deyir, şagirdlər bir sözlə doğru cavab verməlidirlər. Hansı komandanın xalları çoxdursa, o, qalib gəlir. [Məsələn]: – şagirdləri öyrədir (müəllim) – yemək bişirir (aşpaz) – avtomobil sürür (sürücü) – adam deyil, otaqları təmizləyir (tozsoran) – meyvə deyil, ağacdən asılıb (oyuncaq) – qanadı var, quş deyil (təyyarə) – qaradır, qarğa deyil (milçək) – dişləri var, it deyil (daraq)... Müəllim: Doğru fikri inkər etsək, yalan fikir alınacaq. [Məsələn]: Top taxtadandır (yalan), Top taxtadan deyil (doğru). D.-5, İ.D.-4. Müəllim əvvəlcə birinci əlaməti deyir: uçmur. Deməli, təyyarə, quş, kəpənək ola bilməz. Yeməli deyil. Armud ola bilməz. Qırmızı deyil. Deməli, avtomobildir.

Diferensial təlim:**Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər**

İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli
çalışmaları həll edirlər.

Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər

əlavə olaraq,
İ.D. 5 nömrəli çalışmanı
həll edirlər.

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər

CD-ROM-da
"Alqoritm" bölməsindəki
uyğun tapşırıqları yerinə
yetirirlər.

D.-6, İ.D.-5.

"**Doğru**" və "**yalan**" mühakimələri müqayisə etmək üçün tapmaca və gülməcələrdən ibarət tapşırıqlardan istifadə etmək olar:

Başında qırmızı pipik,
Qanadları yelpik-yelpik.
Tənbəlləri danlayır,
Səhər tezdən banlayır.
(Xoruz)

Deyin, nə vaxt
Quşlar uçur?
Sarı yarpaq
Yerə qonur?
(Payız)

Göydən bir fənər asdım,
Zülmətə işıq saçdı.
(Ay)

Yemir, içmir,
Danışır və oxuyur.
(Radio)

Ağappaqdır, qar deyil,
Mayeyə bənzər, su deyil.
(Süd)

Nə oddur, nə alovdur,
Ələ alsan, yandırır.
(Gicitkən)

1. Toğrul Altaydan hündürdür.

Kim hündürdür? (Toğrul).

Kim alçaqdır? (Altay).

2. Yusifin 7 yaşı, Nəminin isə 5 yaşı vardır.

Kim böyükdür? (Yusif).

Kim kiçikdir? (Nəmin).

3. Uzun Nəzər bazara gedirdi. Gödək Nəzər isə bazardan gəlirdi.

Nəzərlərdən hansı bazarlıq etmişdi, hansı isə əliboş idi?

(Gödək Nəzər bazardan gəldiyinə görə əlidolu idi.

Uzun Nəzər isə bazara getdiyinə görə hələ heç nə almamışdı).

Bütün hallarda müəllim "**doğru**" və "**yalan**" sözlərindən istifadə etməklə izah edir. Düzgün olmayan cavabı səhv adlandırmaq olar. Lakin, səhvlə yalanın fərqi ondadır ki, səhvi düzəltmək olur, yalanı isə yox. Məsələn, "qar göy rəngdədir".

Qeyd: **Müləhizə** yalnız doğru və ya yalan ola bilən hər hansı nəqli cümlədir.

Mühakimə müəyyən qaydada bir-biri ilə bağlı olan müləhizələr zənciridir.

2-ci dərs / mövzu: **MÜMKÜN OLAN VƏ MÜMKÜN OLMAYAN HƏRƏKƏTLƏR** (1 saat)**Məqsəd:**

- Hərəkətlər arasında əşyanın mümkün olan və mümkün olmayan hərəkətlərini göstərməyi öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Üsul:

Müşahidə, müzakirə, oyun, qrup çalışması

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 5.1.2, 5.2.1, Tex. 1.3.2

Təchizat:

Rəngli əşyaları təsvir edən şəkillər, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1"

Diferensial təlim:**Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3** nömrəli çalışmaları həll edirlər.**Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər** əlavə olaraq, **İ.D. 4** nömrəli çalışmanı həll edirlər.**Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər** **CD-ROM**-da "Alqoritm" bölməsindəki uyğun tapşırıqları yerinə yetirirlər.**Motivasiya.****Müəllim deyir:** Elə hərəkətlər var ki, biz onu icra edə bilirik, elələri də var ki, icra edə bilmirik.

[Məsələn]:

Siz yemək yeyə bilərsinizmi? – Bəli.

Siz uça bilərsinizmi? – Xeyr.

Siz təyyarə sürə bilərsinizmi? – İndi yox, amma mümkünür.

Siz kitab oxuya bilərsinizmi? – Bəli.

Siz yaza bilərsinizmi? – Bəli.

Ümumi müzakirə üçün.

Bir əşya üçün mümkün olmayan hərəkət başqası üçün mümkün ola bilərmi?

Mənimsəmə.

Bildiyimiz kimi, əşyanı təsvir etmək üçün onun əlamətlərini və hərəkətlərini sadalamaq lazımdır. Lakin hər bir canlının və cansızın mümkün olan və mümkün olmayan hərəkətləri var.

OYUN. Müəllim əşyanın adını və onun hərəkətini söyləyir. Əgər bu hərəkət mümkündürsə, şagirdlər "doğrudur", mümkün deyilsə, "yalandır" deyirlər.

[Məsələn]:

- Ayı balıq yeyir (doğru).
- Pişik banlayır (yalan).
- Qatar üzür (yalan).
- Pinqvin uçar (yalan).
- İnek ət yeyir (yalan).
- İnek ot yeyir (doğru).
- Dəvəquşu uçar (yalan).

Biliyin möhkəmləndirilməsi.**D.-1, 2.****Velosiped** – gedir, onu sürürlər, onu təmir edirlər...**Ayı** – qışda yatır, bal yeyir...**Ağac** – meşədə bitir, onu kəsirlər, sulayırlar...**Toyuq** – həyətdə gəzir, yumurtlayır, cücələrini yemləyir...**İ.D.-1, D.-3, İ.D.-2, D.-4, İ.D.-3, D.-5**

[Məsələn], belə demək olar:

uşaq – göyə uçmur;

robot – yemək yemir;

inek – miyoldamır.

İ.D.-4, D.-7. Şagirdlər diqqətlə şəklə baxıb, səhv hadisələri görməlidirlər (inek uçar, donuz samanın üstündə, cücə isə onun üstündə oturub, yol nişanı evin bacasına qoyulub, şam ağacında almalar bitib, evin damında ağac bitir, inəyin üstündə qoyun oturub).

[Tapmacalar]:

Bir taxtası,
Min budağı,
Həyətdə gəzir,
Tozları silir.

(Süpürgə)

Dörd qardaş bir dam altında yaşayır.

(Masa)

İki barmağa geyirlər,
Nə lazımsa, kəsirlər.

(Qayçı)

Ata minər, səslənməz,
Yerə düşər, paslanmaz,
Suya düşər, islanmaz.

(Günəş şüası)

Bu mövzu ilə ikinci tədris vahidinə yekun vurmaq üçün şagirdlər dərslikdəki yoxlama suallara cavab verir və iş dəftərində yekun qiymətləndirmə tapşırıqlarını sərbəst yerinə yetirirlər. Buna bir tədris saati nəzərdə tutulmuşdur.

Bu yoxlamanın nəticəsi olaraq müəllim özü üçün aşağıdakı qiymətləndirmə cədvəlini doldurur.

Bununla da, müəllim növbəti tədris vahidinə keçməzdən qabaq uşaqların əvvəlki mövzuları necə mənimsədikləri barədə məlumat almış olur. Bu işə müəllimə növbəti dərslər zamanı hansı mövzulara bir daha diqqət yetirməyin vacibliyini çatdırır.

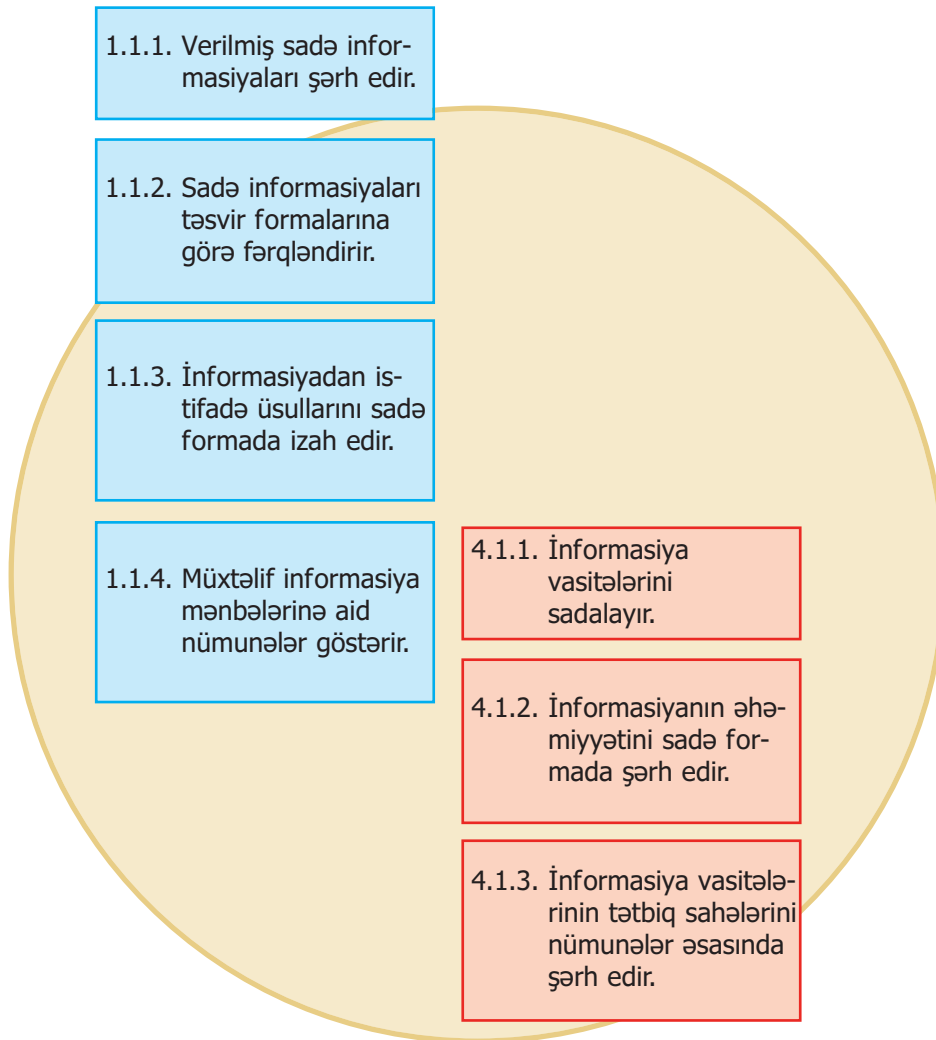
Alt standartlar üzrə
bacarıqların qiymətləndirilməsi cədvəli

Tədris vahidi – 2. Hadisələr və hərəkətlər ardıcılığı.

Müəllim _____ Tarix _____

No/№	Şagirdin adı, soyadı və atasının adı	Alt st.-1.2.1	Alt st.-1.2.2	Alt st.-1.2.3	Alt st.-2.1.1	Alt st.-2.1.2	Alt st.-2.1.3	Alt st.-2.2.1	Alt st.-2.2.2	Alt st.-2.2.3
1										
2										
3										

* – pis mənimsəyib
** – qismən mənimsəyib
*** – tam mənimsəyib

İNFORMASIYA VƏ ONDAN İSTİFADƏ**ŞAGİRDlərƏ MƏNİMSƏDİLƏCƏK
MƏZMUNUN ALT STANDARTLARI**

TƏDRİS VAHİDİ ÜZRƏ ÜMUMİ TƏDRİS
SAATLARININ SAYI: **4 saat**
BİLİYİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ: **1 saat**

Bölmə	1. İNFORMASIYA
Məqsəd: • İnformasiya anlayışı ilə tanış etmək. • İnsanın informasiyanı necə qəbul etdiyini şagirdlərə öyrətmək. • Sadə informasiyaları izah etməyi öyrətmək. Dərsin tipi: Yeni bilik verən dərs Dərsin forması: Müzakirə-dərs Üsul: müşahidə, müzakirə, oyun Fənlərarası inteqrasiya: Riy. 3.1.1, 5.1.2, H-b. 1.1.2, 1.3.2, A-d. 2.2.8, 2.2.9, T-i. 1.1.2, 1.1.3, X-d. 2.2.2 Təchizat: Şəkil-plakat, əşyaların şəkilləri olan kartochkalar (əlavə 6), rəngli karandaşlar, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1" Diferensial təlim: Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3 nömrəli çalışmaları həll edirlər. Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 4, 5 nömrəli çalışmaları həll edirlər. Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Alqoritm" bölməsindəki uyğun tapşırıqları yerinə yetirirlər.	1-ci dərs / mövzu: İNSAN VƏ İNFORMASIYA (1 saat)
	Motivasiya. Qışda qartopu oynamağı sevirsinizmi? Qartopu oynamağa çıxarkən niyə böyükler sizi qalın geyindirirlər? (Soyuq olmasın deyər). Soyuq olacağını haradan bilir? (Çölə baxıb təyin edir ki, hava soyuqdur). Dostunuzu da qartopu oynamağa çağırarkən siz telefonla ona zəng edib deyirsiniz ki, o, həyəət düşsün. Ümumi müzakirə üçün. Əgər evdə telefon yoxdursa, siz dostunuza necə xəbər verirsiniz ki, o, həyəət düşsün? Mənimsəmə. Şagirdlərə qış fəslinə aid şəkil-plakatlar təqdim edilir və təklif olunur ki, gördüklərini danışsınlar. Şəkildə hansı fəsil təsvir olunub? Bunu nədən bildiniz? İndi siz şəkildən informasiyalar aldınız. İnsan ömrü boyu bu cür informasiya alır və başqalarına ötürür. Biz danışmağı, oynamağı, oxumağı informasiya almaqla öyrənirik. Suallar, cavablar, gülmək, ağlamaq – bunlar hamısı informasiyadır. İnsan informasiyanı duyğu üzləri vasitəsilə alır: göz, qulaq, burun, dil, dəri. Ətrafımızda olan əşyaları müşahidə edərək, biz onların əlamətləri barədə məlumat (informasiya) alırıq. Təbiəti müşahidə edərkən biz ondakı dəyişiklikləri görürük. Müəllim sual verir: Bu informasiyalar bizə nədən xəbər verir? – Göydə Ay görəndə (artıq gecə düşür); – Qara buludları görəndə (yağış yağacaq); – Ağaclarda sarı yarpaqları görəndə (payız gəlir); – Dərs zamanı zəng vurulanda (dərs qurtarır); – Mətbəxdən yanıq iyi gələndə (yemək yanır); – Qazan qaz piletəsinin üstündə olanda (o, istidir, əlini yandırır). Biliyin möhkəmləndirilməsi. D.-1, 2, İ.D.-1, 2, 3. OYUN. Müəllim bir mövzu deyir. Şagirdlər bu mövzuya aid sözlər söyləyirlər. [Məsələn]: – ailə – ana, ata, ev, yemək... – məktəb – müəllim, şagird, lövhə, təbəşir, parta, çanta, kitab... – meşə – ağaclar, heyvanlar, canavar, göbələk, bulaq, torpaq...

D.-3, 4. Ata ucadan oxuyursa, informasiya qulaqla da alına bilər. **İ.D.-4, 5, D.-5.**

M: Tapmacalar əşya haqqında məlumat verir, yəni özündə əşyanın əlamətlərini saxlayır. Verilmiş informasiyaya görə əşyaları tapın.

Bağlamışlar onları,
Dəmir daxmacıqları.
Başı bacalı qardaş
Tutub dartır onları.

(Qatar)

Biri su tökür, biri içir,
O biri yaşıllaşır və böyüyür.
(Yağış, torpaq, ot)

Əlvandır, çiçək deyil,
Uça bilir, quş deyil.

(Kəpənək)

Günəş harda dayanır,
Sarı qız ora baxır.
Günəş yatmağa gedir.
Sarı qız yerə baxır.

(Günəbaxan)

2-ci dərs / mövzu: **İNFORMASIYANIN TƏQDİMOLUNMA FORMALARI**

Motivasiya.

M: Uşaqlar, siz həyatə oynamağa çıxırsınızmı? Valideynləriniz sizə nə tapşıırırlar? – Maşından ehtiyatlı olun. Bəs siz yanınızdan maşının keçməsinə necə bilə bilərsiniz? Onu görməklə, motor və ya signal səsinə eşitməklə, kiminsə sizi xəbərdar etməsi ilə – maşın gəlir! Deməli, maşının yaxınlaşmasını bir neçə yolla bilmək olar.

Ümumi müzakirə üçün.

Sizin heyvanxanada gördüyünüz heyvan haqqında məlumatı dostunuza necə çatdırırsınız, o daha yaxşı təsəvvür edər?

Mənimsəmə.

Biz eyni bir məlumatı müxtəlif üsullarla təqdim edə bilərik. Biz həmişə bildiyimiz informasiyanı ən yaxşı yolla təqdim etməyə çalışırıq. Lakin informasiyanın elə bir ümumi forması yoxdur ki, bütün vəziyyətlərdə əlverişli olsun. Hər bir formanın həm üstünlüyü, həm də çatışmazlıqları var.

İnformasiyanın ən sadə təqdimolunma forması danışqdır.

[Məsələn]:

Pişiği necə təsvir etmək olar?

“Pişik” sözünü demək olar. – Dili başa düşən biləcək ki, söhbət nədən gedir. Lakin belə formada informasiyanı uzun müddət saxlamaq olmur.

Pişiğin şəklini çəkmək olar. – Şəkil də informasiyanın təq-

Məqsəd:

- informasiyanın müxtəlif təsvir formaları ilə şagirdləri tanış etmək.
- sadə informasiyaları təsvir formalarına görə fərqləndirməyi öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Üsul:

Müşahidə, müzakirə, oyun

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 1.1.8, 2.1.4, 2.3.3, 5.1.2, H-b. 1.1.2, 2.3.2, 4.2.2, 4.3.1, A-d. 2.2.8, 2.2.9, T-i. 1.1.2, 1.1.3, 4.1.1, X-d. 1.1.3, 2.2.1, 2.2.2, Mus. 3.1.1

Təchizat:

Əşyaların şəkilləri olan kartoçkalar, rəngli karandaşlar, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1"

Diferensial təlim:

Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Təlim nəticələri**yüksək olan**

şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 5, 6 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər

CD-ROM-da "Nəğmə dərsi" bölməsindəki mahnıların vokal hissəsi ilə mətn formalarını müqayisə edir. Bunun üçün mahnıların müşayiət hissələrinin səsi tam alınır və yalnız vokal hissəsi eşidilir. Mahnıların mətni isə ekrandadır.

dimolunma formalarından biridir. Lakin hər insan yaxşı şəkildə çəkə bilmir.

"Pişik" sözünü yazmaq olar. – Oxumağı bacaran və həmin dili bilən başa düşəcək ki, söhbət nədən gedir.

İnformasiyanı ardıcıl yerləşdirmək üçün onu siyahı formasında da göstərilir. Bu, əşyanın hissələrini sadalayanda, hərəkətlər ardıcılığını söyləyəndə lazım olur.

İnformasiyanın hamı tərəfindən başa düşülməsi üçün işarələrdən, simvollarından istifadə olunur. Bu formadan istifadə edən zaman şəkildə çəkmək bacarığı və dil bilmək vacib deyil.

Çox vaxt yol hərəkəti qaydaları işarələrlə göstərilir. Çünki sürücülər maşın sürərkən məlumatları oxuya bilmirlər.

İnformasiyanı ədədi formada da göstərmək olar. Bu formadan daha çox kompüterlərdə istifadə olunur.

Müəllim müxtəlif kartoçkalar göstərir. Şagirdlər informasiyanın təqdimolunma formalarını deyirlər.

Kartoçkalarda şəkil, mətn, işarə təsvir olunur. Müəllim əşyanın adını söyləyir və informasiyanı nə cür təqdim etdiyini soruşur – **danışıqla**.

OYUN. Sınıf iki komandaya ayrılır. Müəllim əvvəlcədən hazırladığı heyvan şəkillərindən istifadə etməklə əvvəl bir, sonra isə ikinci komanda ilə işləyir.

Oyunun şərtləri belədir: Müəllim birinci komandanın oyunçusunu lövhə qarşısına dəvət edir və ona kartoçkada çəkilmiş heyvan şəklini elə göstərir ki, onu başqaları görməsin. Oyunçu həmin heyvanın hərəkətlərini göstərir, onun komandası isə kartoçkada hansı heyvanın təsvir olunduğunu tapmalıdır. Əgər oyunçu heyvanın hərəkətlərini pis təsvir edərsə, müəllim həmin heyvanın bəzi əlamətlərini sözlə də deyə bilər. Komanda heyvanın adını düzgün taparsa, ona bir xal verilir. Sonra digər komandanın oyunçusu dəvət olunur və sair.

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

D.-1, 2, İ.D.-1, 2. Sərbəst iş. D.-3, İ.D.-3, D.-4.

OYUN. Müəllim bir sual verir və uşaqlar onun cavabını müxtəlif formada söyləməlidirlər.

[Məsələn]:

M: – Necəsiniz?

Uşaqlar deyə bilərlər: – Əla. Baş barmaqları ilə jestlə göstərə bilərlər və ya kimsə çəkə bilər .

Müəllim soruşur:

- 3+1 nəyə bərabərdir?
- Dördə.
- 4-ə.

4 çöp göstərə bilərlər, 4 dəfə səs çıxara bilərlər... və s.

İ.D.-4, Sərbəst iş, D.-5, 6, İ.D.-5, 6. Burada şagirdlərə diqqətlə baxaraq, tərkib hissələrini sayıb cədvəli doldurmalıdır.

1	1	3	1
2	2	2	2
3	2	3	2
4	3	2	2
5	1	4	1

OYUN. Müəllim əşyaları təsvir edir, şagirdlər onları tapırlar.

Yan-yana dayanırlar.

Sağa, sola baxırlar.

Bir-birini görmürlər,

Onunçun da küsürlər.

(Gözlər)

Sular mənim məskənim,

Torlar olmuş düşmənim.

(Balıq)

Hərlənir, fırlanır,

Göyə doğru millənir.

(Tüstü)

Göydən yerə tullanır,

Aləmi də isladır.

(Yağış)

Bölmə	2. İNFORMASIYADAN İSTİFADƏ
	1-ci dərs / mövzu: İNFORMASIYADAN İSTİFADƏ ÜSULLARI (1 saat)
Məqsəd: • İnformasiyadan istifadə üsullarını şagirdlərə izah etmək. • Hərəkətlər ardıcılığını qurmağı öyrətmək. Dərsin tipi: Yeni bilik verən dərs Dərsin forması: Müzakirə-dərs Üsul: Müşahidə, müzakirə, oyun, qrup çalışması Fənlərarası inteqrasiya: Riy. 5.1.2, H-b. 4.2.1, 4.2.2, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, A-d. 2.2.8, 3.1.7, T-i. 1.1.2, 1.1.3, X-d. 1.1.3, 2.2.1 Təchizat: Plakat (əlavə 7), rəngli karandaşlar, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1" Diferensial təlim: Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər. Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 5 nömrəli çalışmanı həll edirlər. Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Rənglər", "Pazl", "Hesab" bölmələrindəki çalışmaları həll etdikcə informasiyalardan istifadə üsullarına yiyələnirlər.	Motivasiya. M: – Hər gün dərsdən sonra valideyniniz sizdən soruşur: Bu gün dərsdə nə keçmisiniz? Siz müəllimin keçdiyi dərsi yadınıza salıb cavab verirsiniz. Yadınızda qalmayan dərsi öyrənmək üçün nə edirsiniz? Dərsliyə və ya iş dəftərinə baxırsınız. Ümumi müzakirə üçün. Əgər siz dərsə gəlməmişsinizsə, müəllimin keçdiyi dərsi necə öyrənə bilərsiniz? Mənimləmə. Ətrafımızdan informasiyanı necə qəbul edirik? Görməklə, eşitməklə, iyləməklə, dadına baxmaqla, toxunmaqla. İnsan informasiyanı ən çox gözlə qəbul edir. Qəbul edilmiş informasiyanı yaddaşımızda saxlayır, ya da harasa yazır. Siz hələ ki, yaxşı yaza bilmirsiniz. Ona görə də informasiyanı ancaq yaddaşınızda saxlayırsınız. Bir az böyüyəndə isə siz gördükləriniz barədə dəftərə də yazacaqsınız. Bəstəkarlar bəstələdiyi musiqini notlarda saxlayır, şair şeiri vərəqdə yazır, rəssam təbiəti müşahidə edib, gördüklərini şəkil formasında kağıza çəkib saxlayır. Müəllim dərsi başa salanda, valideynlər və ya dostlarınız sizinlə danışanda bildikləri informasiyanı sizə ötürürlər, siz isə bu informasiyanı qəbul edirsiniz. Telefonla danışarkən informasiyanı başqalarından qəbul edirsiniz və ya ötürürsünüz. İnformasiyanı dəyişdirmək də olar. [Məsələn]: çəkilmiş şəkllə nə isə əlavə edib dəyişməklə, siz informasiyanı dəyişdirirsiniz. Müəllim riyaziyyat dərsinə aid bir plakat göstərir: M: Bu şəkllə baxıb hansı riyazi misalı yazmaq olar? (3+1=4) İndi biz verilmiş şəkildə olan informasiyanı dəyişdirdik, yəni emal etdik. Biliyin möhkəmləndirilməsi. D.-1, 2, 3. OYUN. Müəllim şagirdlərdən bir neçəsini bir-bir qaldırıb bacarıqları işi göstərməklə başqalarına informasiya çatdırmağı xahiş edir.

[Məsələn]:

əlləri necə yuyurlar:

- krani aç,
- əllərini islat,
- sabunu götür,
- əllərini sabunla,
- sabunu yerinə qoy,
- əllərini suyun altında yu,
- krani bağla,
- əllərini dəsmalla sil.

Telefonla danışmaq; şəkil çəkmək; yemək yemək və s.

İ.D.-1, 2, 3, D.-4, 5, 6, İ.D.-4, 5.

2-ci dərs / mövzu: **İNFORMASIYANIN MƏNBƏ VƏ VASİTƏLƏRİ** (1 saat)

Məqsəd:

- Şagirdlərə informasiya mənbələrinə nümunələr göstərməyi öyrətmək.
- İnformasiya vasitələri anlayışı ilə tanış etmək.
- İnformasiyanın əhəmiyyətini sadə formada şərh etməyi öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs

Üsul:

Müşahidə, müzakirə, oyun, qrup çalışması

Fənlərarası**inteqrasiya:**

Riy. 5.1.2, H-b. 3.3.1, 4.1.3, 4.1.4, 4.2.2, A-d. 2.2.8, 3.1.7.

Təchizat:

Plakat, rəngli karan-daşlar, diferensial təlim üçün kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1"

Motivasiya.**M:** – Siz dondurmanı sevirsinizmi? Onun dadlı olduğunu necə bilirsiniz?

- Dadına baxmaqla.
- Niyə çoxlu dondurma yeməyə icazə verilmir?
- Xəstələnersiniz.
- Sizin xəstə olduğunuzu valideynləriniz nədən bilirlər?
- Başınızın, boğazınızın ağrıdığını soruşur və lazım olarsa, həkim çağırırlar.

Ümumi mühakimə üçün.

Siz xəstə olanda həkim sizə nə ilə qulaq asır?

O, qulaqlarına öz cihazını taxmasa, sizin xəstə olduğunuzu necə bilər? Bəs sizin qızdırmalı olduğunuzu necə bilir?

Mənimsəmə.

Hər bir informasiyanın mənbəyi var. Hər şey informasiya mənbəyi ola bilər:

insan, heyvan, bitki, maşınlar və s.

Demək olar ki, insan üçün informasiya mənbəyi ətraf aləmdir. İnsan kitab oxuyanda, kitab onun informasiya mənbəyi olur. Əgər oxuduğumuz kitabın dilini bilmiriksə və ya fikirlər qaralıqdırsa, kitab informasiya mənbəyi olmur. Bütün informasiya mənbələrini sadalamaq mümkün deyil. İnsan üçün ən vacibləri – kitablar və kütləvi informasiya vasitələridir: qəzetlər, jurnallar, radio və televerilişlər.

Uzun illər insanlar üçün əsas informasiya mənbəyi kitablar olmuşdur. Başqa informasiya mənbələrindən fərqli olaraq, kitablar informasiyanı illərlə saxlayır.

Kompüter yaradıldıqdan sonra yeni informasiya mənbəyi, həm də kütləvi informasiya vasitələri meydana gəldi.

Biliyin möhkəmləndirilməsi. D.-1, 2, 3, İ.D.-1, 2, 3, D.-4.

Diferensial təlim:

Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 4, 5 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Rənglər", "Pazl", "Hesab" bölmələrindəki çalışmaları həll etdikcə informasiyalardan istifadə üsullarına yiyələnirlər.

OYUN. Xarab telefon. Müəllim növbə ilə 8-10 nəfər şagirdi lövhənin qarşısına çağırır və bir cərgəyə düzür. Kartochkada yazılmış sözü birinci duran şagirdə, digərləri eşitməsin deyər, yavaşca deyir. O, bu sözü yanında duran yoldaşının qulağına sakitcə, o da, öz növbəsində, yanındakının qulağına pıçıldamaqla çatdırır və i.ə. Müəllim sonuncu duran şagirddən həmin sözü ucadan deməyi xahiş edir və kartochkada yazdığı ilə müqayisə edir. Çox vaxt sonuncu şagirdə tamamilə başqa söz gəlib çatır. Müəllim bunu digər uşaqlarla da başqa sözlərlə təkrar etdirə bilər.

Oyunun sonunda müəllim qeyd edir ki, informasiya da çox vaxt belə ötürülür. Şəhərin bir ucunda baş verən hadisə 1-2 saatdan sonra bütün şəhərə yayılır, bəzən də səhv olur.

D.-5, İ.D.-4,

Müəllim sual verə bilər:

Qlobus nə üçün lazımdır?

Yer kürəsini öyrənmək üçün.

İ.D.-5. Bu mövzu ilə üçüncü tədris vahidinə yekun vurmaq üçün şagirdlər dərslikdəki yoxlama suallara cavab verir və iş dəftərində yekun qiymətləndirmə tapşırıqlarını sərbəst yerinə yetirirlər. Buna bir tədris saati nəzərdə tutulmuşdur.

Bu yoxlamanın nəticəsi olaraq müəllim özü üçün aşağıdakı qiymətləndirmə cədvəlini doldurur.

Bununla da, müəllim növbəti tədris vahidinə keçməzdən qabaq uşaqların əvvəlki mövzuları necə mənimsədikləri barədə məlumat almış olur. Bu işə müəllimə növbəti dərslər zamanı hansı mövzulara bir daha diqqət yetirməyin vacibliyini çatdırır.

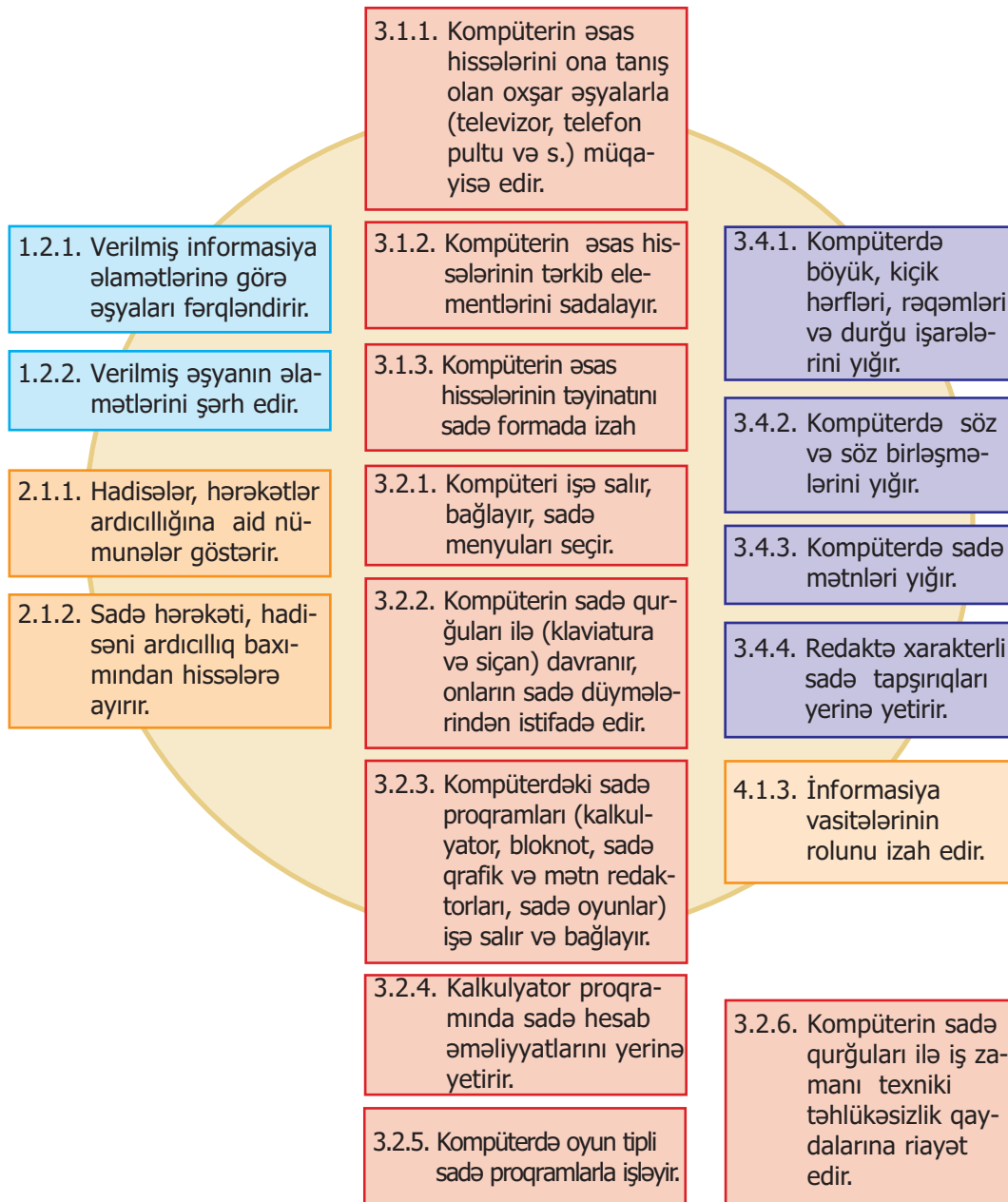
Alt standartlar üzrə
bacarıqların qiymətləndirilməsi cədvəli

Tədris vahidi – 3. İnformasiya və ondan istifadə.

Müəllim _____ Tarix _____

No/№	Şagirdin adı, soyadı və atasının adı	Alt st.-1.1.1	Alt st.-1.1.2	Alt st.-1.1.3	Alt st.-1.1.4	Alt st.-4.1.1	Alt st.-4.1.2	Alt st.-4.1.3
1								
2								
3								

* – pis mənimsəyib
 ** – qismən mənimsəyib
 *** – tam mənimsəyib

**ŞAGİRDlərƏ MƏNİMSƏDİLƏCƏK
MƏZMUNUN ALT STANDARTLARI**

TƏDRİS VAHİDİ ÜZRƏ ÜMUMİ TƏDRİS

SAATLARININ SAYI: **7 saat**BİLİYİN SUMMATİV QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ: **1 saat**

Bölmə	1. KOMPÜTERLƏ TANIŞLIQ
	1-ci dərs / mövzu: KOMPÜTERİN TƏRKİB HİSSƏLƏRİ (1 saat)
Məqsəd: • Şagirdləri kompüterlə tanış etmək. • Kompüterin əsas hissələrini və onların təyinatını şagirdlərə öyrətmək. • Kompüterin əsas hissələrini oxşar əşyalarla müqayisə etməyi öyrətmək. Dərsin tipi: Yeni bilik verən dərs Dərsin forması: Müzakirə-dərs Üsul: Müşahidə, müzakirə, oyun, qrup çalışması Fənlərarası inteqrasiya: Tex. 4.1.1 Təchizat: Kompüter, rəngli kalendarlar, kompüterin hissələri olan plakatlar, CD-ROM "İnfo-ko 1" Diferensial təlim: Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər. Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 5 nömrəli çalışmaları həll edirlər. Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər Kompüterə sərbəst yandırıb CD-ROM-dan "İnfo-ko 1" proqramını işə salırlar.	Motivasiya. M: – Evinizdə hansı maşınlar var? – Paltaryuyan maşın, tozsoran, ətçəkən maşın, mikser. – Onlar sizə hansı işlərdə yardım edir? – Bəs sizə informasiya verən və onu dəyişdirən hansı qurğuları tanıyırsınız? – Televizor, mobil telefonlar, kalkulyatorlar, kompüterlər. – Kim kompüterdə işləyib? – Kimin evində kompüter var? Ümumi müzakirə üçün. – Kompüter vasitəsilə hansı işləri görmək olar? Mənimləmə. (Sınıfdə, heç olmasa, bir kompüter və ya onun hissələrini əks etdirən plakat olmalıdır). Bizə informasiyanı dəyişdirmək üçün də köməkçi maşınlar lazımdır. İnformasiyalar ilə işləmək çox çətindir: onları qəbul edib ötürmək, saxlamaq, lazım olan məlumatları seçmək, informasiyaları dəyişdirmək lazımdır. Ona görə də insanlar informasiya ilə işləyən maşın – kompüter yaratmışlar. Kompüter informasiyanı saxlayan, ötürən, qəbul və emal edən qurğudur. Kompüterdə şəkil çəkmək, mətn yığmaq, məktub göndərmək, oyun oynamaq, musiqiyə qulaq asmaq olar. Kompüterlər böyük və kiçik olur. Böyük kompüterlərdən iri müəssisələrdə istifadə olunur. Onlar kosmik raketlərin uçuşlarını idarə edir, elektrik stansiyalarının və s. işlərini tənzimləyir. Bir iş yeri üçün nəzərdə tutulan kompüter fərdi kompüter adlanır. Fərdi kompüterlər də masaüstü, portativ və cib tipli ola bilər. İnformatika dərslərində hələlik, biz sizinlə ancaq masaüstü, fərdi kompüterlərdən söhbət açacağıq. Müasir fərdi kompüterin əsas hissələri: – sistem bloku, – monitor, – klaviatura və siçan. Bundan başqa, ona əlavə qurğular qoşmaq olar. Sistem bloku kompüterin əsas hissəsidir. Onun içində informasiyanı saxlayan və dəyişən – emal edən qurğular yerləşir. Monitor televizora oxşayan bir qurğudur, ədədləri, mətnləri və şəkilləri ekrana çıxarmaq üçündür. Klaviatura informasiyanı kompüterə daxil etmək və onu dəyişdirmək üçündür. Müəllim əlində siçan qurğusunu tutub (və ya plakatda göstərib) şagirdlərə müraciət edir: – Kim deyər, bu qurğu nəyə oxşayır? – Düzdür, uzunquyruqlu siçana oxşayır. Onun adı da elə siçandır. Siçan kompüterini idarə etmək üçündür.

Əlavə qurğular:

Printer informasiyanı kağızda çap etmək üçündür.

Səsucaldanlar səsi qaldırır.

Biliyin möhkəmləndirilməsi. D.-1, 2, 3, 4, 5.

OYUN. Müəllim sinfi 4 komandaya ayırır və sual verir (hansı komanda daha çox cavab versə, o, qalib gəlir).

Evlərdə olan hansı cihaz və qurğuları tanıyırsınız və onlar nə iş görür?

- telefon (uzaqda olan insanlarla danışmaq)
- radio (verilişlərə və musiqiyə qulaq asmaq)
- televizor (verilişlərə baxmaq, xəbərləri dinləmək)
- maqnitofon (kasetdə olan mahnılara qulaq asmaq)
- elektrik piletəsi (yemək bişirmək)
- elektrik radiatoru (havanı qızdırmaq)
- kondisioner (havanı sərinləşdirmək)
- paltaryuyan maşın (paltarları yumaq, sıxmaq)
- qabyuyan maşın
- tozsoran
- ətçəkən maşın
- tərəzi (əşyaların çəkisini ölçmək)
- saat (vaxtı təyin etmək)...

İ.D.-1, 2, 3, 4, 5.

2-ci dərs / mövzu: **KOMPÜTERLƏ DAVRANIŞ QAYDALARI** (1 saat)

Məqsəd:

- Kompüterlə iş zamanı texniki təhlükəsizlik qaydalarına riayət etməyi öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs, praktik iş

Üsul:

Müşahidə, müzakirə, oyun, qrup çalışması

Fənlərarası**inteqrasiya:**

H-b. 2.4.1, 4.2.1,
Tex. 1.3.3, 3.1.1

Təchizat:

Kompüter, plakat, rəngli karandaşlar, CD-ROM "İnfo-ko 1"

Motivasiya.

- Evdəki əşyalardan istifadə zamanı hansı qaydalara riayət edirsiniz?
- Niyə qızmar ütüyə əl vurmaq olmaz?
- Niyə yaş əllərlə televizorun naqiline əl vurmaq olmaz?
- Niyə televizora çox yaxın oturmaq olmaz?

Ümumi müzakirə üçün.

Qaydalara əməl edilmədikdə nə baş verə bilər?

Mənimləmə.

(Bu dərsi kompüter otağında keçmək daha məqsəduyğun olardı). Bildiyiniz kimi, kompüter də elektrik qurğusudur. Onunla işləyəndə bəzi təhlükəsizlik qaydalarına riayət etmək lazımdır ki, kompüterdə işləmək rahat olsun, o sizə ziyan verməsin.

Müəllim dərslikdəki şəkilləri göstərir və izahat verir.

Təhlükəsizlik qaydaları:

- 1.** Yaş əllərlə kompüterdə işləmək olmaz! (su klaviaturanın, siçanın içinə keçsə, o işləməyəcək, çünki su cərəyan keçirir).
- 2.** Elektrik naqillərinə və avadanlığına toxunmaq olmaz! (Cərəyan vura bilər).
- 3.** Müəllimin icazəsi olmadan kompüteri qoşmaq olmaz! (müəllim sizə nəzarət etməsə, qurğuları korlaya bilərsiniz).

Diferensial təlim:**Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər** İ.D. 1,

2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Təlim nəticələri**yüksək olan şagirdlər**

əlavə olaraq, İ.D. 5 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Kompüterdə işləmək**bacarığı olan şagirdlər****CD-ROM**-da "Alqoritm"

bölməsindəki uyğun tapşırıqları yerinə yetirirlər.

4. Sinfə artıq əşyaları gətirmək olmaz! (dərs prosesinə mane olar).

5. Kompüterin üstünə heç bir əşya qoymaq olmaz! (çünki klaviaturanın klavişlərini basılı vəziyyətdə saxlayır ki, bu da kompüterin düzgün işləməsinə səbəb olar, sistem blokunda ventilyatorun qabağını kəsə bilər, bu da onun qızması və işləməsi ilə nəticələnə bilər).

6. Barmaqlarınla monitorun ekranına toxunma! (ekran cızılar, xarab ola bilər).

7. Kompüterin qarşısında düzgün oturmaq lazımdır! Ayaqlar yerə söykənməlidir, çiyinlər aşağı salınmalıdır, gözlə ekran arasında məsafə 60-70 sm olmalıdır.

Bundan başqa, kompüter otağına tələsmədən, bir-birini itələmədən daxil olmaq lazımdır. Təmizliyə və nizam-intizama riayət olunmalıdır.

Kompüterdə işləyərkən hər 10-15 dəqiqədən bir gözlər üçün gimnastika keçirilməlidir (əlavəyə bax!).

Biliyin möhkəmləndirilməsi.**D.-1, 2, İ.D.-1, 2. Sərbəst iş. D.-3, İ.D.-3, 4, 5, D.-4.****(Nə etmək olmaz)** Müəllim şagirdlərə müəyyən söz deyir. Şagirdlər isə nə etmək lazım olmadığını deyirlər.

[Məsələn]:

Sınıf: – qaçmaq, bir-birini itələmək**Lövhə:** – cızmaq, icazəsiz yazmaq**Parta:** – üstünü yazmaq, kənara çəkmək**Pəncərə:** – icazəsiz açmaq, oradan nə isə tullamaq, ona bərk şey atmaq**Elektrik rozeti:** – əl vurmaq**Kitab:** – çirkli əllə toxunmaq, üstünə yemək qoymaq, cırmaq**Klaviatura** – üstünə kitab qoymaq, yaş əllə işləmək**Monitor** – ekrana əl vurmaq, itələmək.**3-cü dərs / mövzu: KOMPÜTERDƏ
ƏMƏLİYYATLAR (1 saat)****Motivasiya.**

Keçmiş dərsdə biz evlərdə olan köməkçi cihaz və qurğulardan söhbət açdıq (tozsoran, soyuducu, paltaryuyan maşınlar).

Onları necə işə salmaq və söndürmək olar?

(Şəbəkə kabelini cərəyana qoşmaq, uyğun düymələri basmaq lazımdır.)

Ümumi müzakirə üçün.

Biz cihaz və qurğuları düzgün idarə edə bilməsək, nə baş verər?

Mənimsəmə.

Müxtəlif cihaz və maşınları idarə etmək üçün onlarda idarəetmə elementləri var:

düymələr, klavişlər, elektrik açarları

Məqsəd:

- Kompüterin imkanlarını nümayiş etdirmək

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs, praktik iş

Üsul:

Müşahidə, müzakirə

Fənlərarası**İnteqrasiya:**

Riy. 1.3.3, Riy. 3.2.2, A-d. 3.1.7

Təchizat:

Kompüter sinfi, rəngli karandaşlar, CD-ROM "İnfo-ko 1"

Diferensial təlim:**Təlim nəticələri zəif**

olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Təlim nəticələri

yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 5 nömrəli çalışmanı həll edirlər.

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər

CD-ROM-da "Rənglə", "Nəğmə dərsi", "Hesab" və "Klaviatura trenajoru" bölmələri ilə tanış olur.

Müəllim misallar gətirə və göstərə bilər, işığı yandırır-söndürmək üçün sinifdəki düyməni basar, mobil telefonu işlətmək üçün müxtəlif düymələrdən istifadə edə bilər.

Kompüter də maşındır və onu da idarə etmək lazımdır. Buna görə də kompüterdəki çoxlu düymənin təyinatını öyrənmək lazımdır.

Kompüterdə işləməyə başlamaq üçün onu əvvəlcə cərəyana qoşmaq lazımdır. Sonra isə sistem blokunun önündə yerləşən **Power** düyməsini basmaq lazımdır.

Müəllim qeyd edir ki, təhlükəsizlik qaydalarına riayət edərək, siz öyrənənə kimi o özü kompüterə yandırır-söndürəcək.

Müəllim əvvəlcə kompüterlə davranış qaydalarını şagirdlərlə təkrar edir, bundan sonra şagirdləri kompüterin arxasına əyləşdirir (şagirdlərin oturuşuna fikir vermək lazımdır!).

Yadda saxlayın ki, şagirdlərin ilk dəfə kompüter qarşısında əyləşmə müddəti 10 dəqiqədən artıq olmamalıdır!

Müəllim siçan qurğusunu göstərir. Onun, adətən, iki düyməsi olur:

sol və sağ.

Əsas düymə sol düymə hesab olunur. Sağ əlin şəhadət barmağı sol düymənin, orta barmağı isə sağ düymənin üstündə olmalıdır. Baş və dördüncü barmaqlarla siçanı yarlardan tutub, masa üstündə hərəkət etdirmək olar. Müəllim şagirdlərə siçanı tutmağı və düyməsini basmağı göstərir. Siçanı masanın üstündə hərəkət etdirəndə, ekranda balaca ox tərpənir. O, siçanın göstəricisidir.

Şagirdlər bu praktik dərstdə öyrənməlidirlər:

- göstəricini qrafik obyektlərin üstünə gətirməyi;
- ixtiyari obyekti seçdirməyi;
- proqramları başlatmaq üçün siçanın sol düyməsini iki dəfə ardıcıl basmağı.

Obyekti seçmək üçün siçanın göstəricisini obyekt üzərinə gətirib, sol düyməsini bir dəfə basmaq (çıqıldatmaq) lazımdır. Praktik dərs zamanı şagirdlər siçanın sol düyməsini iki dəfə ardıcıl çıqıldatmağı öyrənməlidirlər. Şagirdlərə başa salmaq lazımdır ki, düymənin basılması halları arasında vaxt intervalı çox az olmalıdır. Əgər bu əməliyyat düzgün yerinə yetirilsə, onda lazımi proqram açılacaq. Kompüterə söndürməyin bir neçə yolunu göstərmək olar.

Kompüterə söndürmək üçün siçanın göstəricisini **Start** düyməsinin üstünə gətirib, sol düyməsini bir dəfə basmaq lazımdır. Açılan siyahı **əsas menyu** adlanır. Şagirdlərə sual vermək olar: **menyu sözünü harada eşidiblər?** – restoranda – yeməklər menyusu. **Menyu** siyahı deməkdir. Açılan siyahıdan axırıncı sətiri seçib **Shut down** və balaca pəncərədən ortada olan şəkli çıqıldatmaq lazımdır (siçanla). Kompüter sönəcək. Kompüterə söndürməyin ən asan yolu isə yandırır-söndürmə düyməsini basmaqdır. Dərsin davamı kompütersiz keçdiyindən şagirdlər kompüterlərin arxasından dura bilərlər. Dərs iş dəftəri və dərslik ilə davam etdirilir.

Biliyin möhkəmləndirilməsi. D.-1, 2, 3, 4, İ.D.-1, 2, 3, 4, 5.

Bölmə	2. KOMPÜTERİN İMKANLARI
	1-ci dərs / mövzu: KOMPÜTERDƏ MƏTNİN YİĞİLMƏSİ (1 saat)
Məqsəd: • Klaviaturanın əsas klavişlərinin vəzifəsini öyrətmək. • Kompüterdə söz və söz birləşmələrini yığmağı öyrətmək. • Redaktə xarakterli sadə tapşırıqları yerinə yetirməyi öyrətmək. Dərsin tipi: Yeni bilik verən dərs Dərsin forması: Müzakirə-dərs, praktik iş Üsul: Müşahidə, müzakirə Fənlərarası inteqrasiya: A-d. 2.2.8 Təchizat: kompüter, CD-ROM "İnfo-ko 1" Diferensial təlim: Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər. Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 5 nömrəli çalışmanı həll edirlər. Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Klaviatura trenajoru" bölməsi ilə tanış olurlar.	Motivasiya. Siz artıq bütün hərfləri tanıyırsınız, sözləri və sadə cümlələri yazma bilirsiniz. Sözü yazanda səhv buraxarkən onu necə düzəldirsiniz? Düzəldilmiş səhvdən sonra onun izi qalır mı? Ümumi müzakirə üçün. Kompüterdə mətn nə üçün yığılır? Mənimsəmə. Bu gün biz kompüterdə mətn yığmağı öyrənəcəyik. Kompüter vasitəsilə yığılan mətni çətinlik çəkmədən düzəltmək olar. Bu halda heç bir ləkə qalmır. Mətni yaxşıca yoxlayandan sonra onu kağızda çap etmək olar. Mətni kompüterdə yığmaq üçün klaviatura qurğusundan istifadə olunur. Onun çoxlu klavişi var. M: – Siz klavişləri daha hansı əşyalarda görmüsünüz? – Pianino, qarmon, çap makinası, telefon, kalkulyator. Pianino və qarmon musiqi alətləridir. Onların klavişlərinin üstündə heç nə yazılmayıb, lakin ixtiyari klavişi basanda, alətdən müəyyən səs çıxır. Çap makinası isə klaviaturanın "uzaq qohumudur". Onun klavişlərinin üstündə hərflər və başqa simvollar yazılıb. Əvvəllər çap makinaları vasitəsilə mətnləri yazırdılar, lakin mətnə səhvlər buraxılanda, bu mətnləri yenidən yığmaq lazım gəlirdi. Klaviatura ilə yaxından tanış olaq. Müəllim klaviaturanın əsas klavişlərinin adlarını çəkir və təyinatını deyir. Gördüyünüz kimi, bəzi klavişlərin üstündə sizin tanıdığınız hərflər və rəqəmlər var. Bunlar vasitəsilə sözlər, söz birləşmələri, cümlələr yığmaq olar. Onun üçün kompüterdə xüsusi proqramlar var. Onlara mətn redaktoru deyilir. Bu proqramlar vasitəsilə mətnləri yığmaq, düzəltmək, həm də kompüterin yaddaşında saxlamaq olur. Sözü yığarkən onun sonuncu simvolunun sağında işıqlanan qara xətt olur. Bu, kursor adlanır. O hər hansı simvolun yerini göstərir. Sözlərarası məsafə qoymaq üçün uzun klaviş var. Əgər kursordan qabaqda səhv simvol yazılıbsa, onu silmək üçün Backspace klavişini basıb, düzgün simvolu yığmaq lazımdır. Kursordan sonrakı simvolu silmək üçün Delete klavişini basmaq lazımdır. Kursorun yerini dəyişmək olar. Onun üçün klaviaturada üzərində ox işarələri olan klavişlər var. Sözün birinci hərfini böyük yazmaq üçün Shift klavişini həmin hərflər olan klavişlə birgə basmaq lazımdır.

Tam sözü və ya cümləni böyük yazmaq üçün **Caps Lock** klavişini bir dəfə basıb, sonra sözü yığmaq olar. Əvvəlki balaca kiçik hərflərə keçmək üçün yenidən **Caps Lock** klavişi basılır. Yeni sətərə keçmək üçün **Enter** klavişi basılır.

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

D. -1, 2, 3, 4

Müəllim şagirdlərlə kompüter sinfində davranış qaydalarını təkrarlayır. Sonra işə şagirdləri klaviatura ilə yaxından tanış etmək üçün kompüter arxasına əyləşdirir. Dərsin praktik hissəsi 15 dəqiqədən artıq olmamalıdır.

İ.D.-1, 2, 3, 4, 5, D.-5, 6

2-ci dərs / mövzu: **KOMPÜTERDƏ HESABLAMALAR** (1 saat)

Məqsəd:

- Kalkulyator proqramında sadə hesab əməliyyatlarını yerinə yetirməyi öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs,
praktik iş

Üsul:

Müşahidə, müzakirə

Fənlərarası

inteqrasiya:

Riy. 1.1.3, 1.3.3

Təchizat:

Kompüter, Kalkulyator proqramı, CD-ROM
"İnfo-ko 1"

Diferensial təlim:

Təlim nəticələri zəif

olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3 nömrəli çalışmanı həll edirlər.

Təlim nəticələri

yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 4 nömrəli çalışmanı həll edirlər.

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Hesab" bölmələrində işləyirlər.

Motivasiya.

Siz artıq saymağı və bəzi hesab əməllərini öyrənmişiniz. Hesablamaq çətindir? Ədədlər böyük olarsa, onları bir-biri ilə toplayıb, vurmaq çox çətin olur.

Ümumi müzakirə üçün.

Kompüterdə hesablamalar nə üçün aparılır? Hansı işlərdə hesablamalar aparmaq lazımdır?

Mənimləmə.

Mürəkkəb hesablamalar aparmaq üçün insanlar özlərinə köməkçi alətlər fikirləşiblər. Əvvəlcə **çötkə** alətindən istifadə edirdilər. Onun vasitəsilə ədədləri toplayır və çıxırdılar. Lakin insanlar daha rahat alət fikirləşib icad etdilər – bu, kalkulyator idi. Kalkulyator ingilis dilində "*hesabləyici*" deməkdir. Yəqin ki, siz mağazalarda, hətta evlərinizdə də kalkulyator görmüşünüz.

Kompüter də yaranan gündən riyazi hesablamalar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Ona görə də onun da adının tərcüməsi "*hesabləyici*"dir. Lakin sonra ondan başqa məqsədlər üçün də istifadə etməyə başladılar. Kompüterdə Kalkulyator adlanan proqram var. Proqramın görünüşü adi kalkulyatora oxşayır. Onun düymələrini barmaqla yox, siçan vasitəsilə basmaq olur. Rəqəmləri iki yolla yığmaq olar: siçan vasitəsilə müvafiq düymələri çıqqılatmaqla və klaviaturada rəqəmlər olan klavişləri basmaqla. Kalkulyator, əsasən, 4 riyazi əməli yerinə yetirə bilir: toplama, çıxma, vurma, bölmə. Hər əməl üçün müvafiq düymə var. Siz hələ iki əməldən istifadə edəcəksiniz:

(+ və -).

İşləmə qaydası yazdığımız kimidir. Yəni belədir:

"ədəd 1" "əməl" "ədəd 2" "bərabərdir".

Uyğun olaraq:

1. Birinci ədədin rəqəmləri yığılır;
2. Lazımi riyazi əməlin düyməsi basılır;
3. İkinci ədəd yığılır;
4. = işarəsinin düyməsi basılır.

Əgər ədədin sonuncu rəqəmi səhv yığılıbsa, onda **Backspace** düyməsini basmaqla həmin rəqəm silinir. Onun yerinə lazımı rəqəm yığmaq olar.

Əgər tablonu (ədədlər və nəticələr əks olunan sətir) təmizləmək lazımdırsa, onda **C** düyməsi basılmalıdır. Misalların nəticəsini görmək üçün **=** düyməsini basmaq lazımdır.

Hər misalın əvvəlində ekranı təmizləmək lazımdır. Proqramdan çıxmaq üçün sağ yuxarı küncdə düyməsini çıqqılatmaq lazımdır.

Biliyin möhkəmləndirilməsi.

D.-1, 2, İ.D.-1, 2, 3

Müəllim şagirdlərlə kompüter otağında davranış qaydalarını təkrarlayır. Sonra şagirdlər kompüter arxasında əyləşib, Kalkulyator proqramında işləyirlər (15 dəq). **İ.D.-4, D.-3**

3-cü dərs / mövzu: KOMPÜTERDƏ ŞƏKİL ÇƏKİLMƏSİ (1 saat)

Motivasiya.

- Şəkil çəkməyi xoşlayırsınız mı?
- Şəkil rəngləməyi xoşlayırsınız mı?
- Şəkil çəkmək asandır, ya çətin?
- Şəkil çəkərkən hansı alətlərdən istifadə edirsiniz?
- Əlinizlə adi karandaş vasitəsilə düz xətt, dairə və düzbucaqlını səliqəli çəkmək asandır, yoxsa çətin?

Ümumi müzakirə üçün.

Kompüterdə şəkil nə üçün çəkilir?

Mənimsəmə.

Əgər siz özünüzü rəssam kimi hiss etmək istəyirsinizsə, onda kompüter sizə kömək edə bilər.

Siz artıq bilirsiniz ki, kompüterdə mətn yığmaq və bəzi he-sablamalar aparmaq olar. Kompüterdən şəkil çəkmək üçün də istifadə etmək olar. Onun üçün kompüterdə **qrafik redaktor** adlanan proqramlar var, ən sadəsi **Paint** proqramıdır.

Paint proqramının pəncərəsini açmaq üçün iş masasında uyğun simgəni iki dəfə ardıcıl çıqqılatmaq lazımdır və ya **Start** düyməsini basıb, **Programs – Accesories – Paint** bəndlərini ardıcıl seçmək lazımdır. Paint proqramının pəncərəsi bir neçə hissədən ibarətdir. Solda **rəsm alətləri** yerləşir. Müəllim bəzi alətlərin – karandaşın, pozanın, fırçanın, boyanın təyinatını deyir.

Aşağıda **rənglər palitrası** var. Bunlar bizə rəng seçməyə imkan verəcək. İxtiyari rəngi seçmək üçün siçanın göstəricisini

Məqsəd:

- Şagirdləri qrafik redaktor anlayışı ilə tanış etmək.
- Alətlər qutusunda alətlərin təyinatını öyrətmək.
- Sadə fiqurların və şəkillərin çəkilməsini öyrətmək.

Dərsin tipi:

Yeni bilik verən dərs

Dərsin forması:

Müzakirə-dərs, praktik iş

Üsul:

Müşahidə, müzakirə

Fənlərarası

inteqrasiya:

Riy. 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3,
Tex. 1.1.1, T-i. 2.2.1,
2.2.2, 2.2.5

Təchizat:

Kompüter, Paint proqramı,
CD-ROM "Info-ko 1"

Diferensial təlim:

Təlim nəticələri zəif olan şagirdlər İ.D. 1, 2, 3, 4 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Təlim nəticələri yüksək olan şagirdlər əlavə olaraq, İ.D. 5 nömrəli çalışmaları həll edirlər.

Kompüterdə işləmək bacarığı olan şagirdlər CD-ROM-da "Rənglə" və "Qrafik redaktor" bölmələrində işləyirlər.

müvafiq rəngin üstünə gətirib, sol düyməni basmaq lazımdır. Müəllim əvvəlcə özü **Paint** proqramında bir neçə fiqur çəkir, onların içini rəngləyir, düz xətləri çəkir.

Karandaş və fırça ilə iş qaydaları: əvvəlcə alətin rəngi seçilir, sonra isə iş sahəsinin lazımi yerində siçanın sol düyməsini basılı saxlayaraq, istədiyiniz şəkli çəkmək olar. Ondan sonra sol düymə buraxılır.

Qapalı sahələrin içini rəngləmək olar. Əgər sahə qapalı deyilsə, onda boya bütün iş sahəsinə yayıla bilər.

Kompüterdə son əməliyyatı ləğv etmək üçün (məsələn, nəşə səhv alınanda) klaviaturanın iki **CTRL** və **Z** klavişlərini birgə basmaq lazımdır.

Biliyin möhkəmləndirilməsi.**D.-1, 2, 3, İ.D.-1, 2, 3, 4**

Müəllim şagirdlərlə kompüter otağında davranış qaydalarını təkrarlayır. Sonra şagirdlər kompüterin arxasında əyləşirlər (15 dəq). **İ.D.-5**

4-cü dərs / mövzu: KOMPÜTERDƏ OYUN (1 saat)**Məqsəd:**

- Şagirdlərə kompüterdə işləmək vərdislərini aşılamaq.
- Məntiqi oyunlar vasitəsilə iti düşünmə qabiliyyətini formalaşdırmaq.
- Siçan və klaviaturadan istifadə bacarığını artırmaq.

Dərsin tipi:

Oyun-dərs

Dərsin forması:

Praktik iş

Üsul:

Məsləhət, müzakirə

Təchizat:

Kompüter, CD-ROM
"İfo-ko 1"

Bu dərs kompüter otağında keçirilməlidir. Müəllim imkan olan qədər şagirdləri kompüterlər qarşısında oturdaraq, "İfo-ko 1" diskini yükləyir və oradan "Məntiqi oyunlar" bölməsindəki oyunlardan bəzilərini seçərək uşaqlara nəzarət edir. Kompüterlərin sayı az olarsa, şagirdlər növbə ilə işləyə bilərlər.

Bu dərs kifayət qədər sərbəst dərslər və oyun oynayarkən şagirdlərin hissə qatılmaları təbiidir.

Bu mövzu ilə üçüncü tədris vahidinə yekun vurmaq üçün şagirdlər dərslərdəki yoxlama suallara cavab verir və iş dəftərində yekun qiymətləndirmə tapşırıqlarını sərbəst yerinə yetirirlər. Buna bir tədris saati nəzərdə tutulmuşdur.

Bu yoxlamanın nəticəsi olaraq müəllim özü üçün aşağıdakı qiymətləndirmə cədvəlini doldurur.

Bununla da, müəllim növbəti tədris vahidinə keçməzdən qabaq uşaqların əvvəlki mövzuları necə mənimsədikləri barədə məlumat almış olur. Bu isə növbəti dərslər zamanı hansı mövzulara bir daha diqqət yetirməyin vacibliyini müəllimin nəzərinə çatdırır.

Alt standartlar üzrə
bacarıqların qiymətləndirilməsi cədvəli

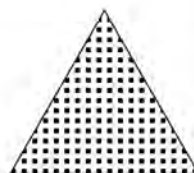
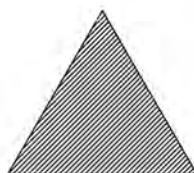
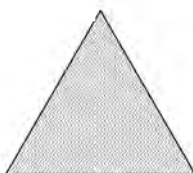
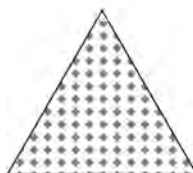
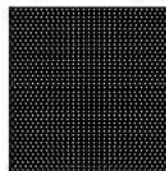
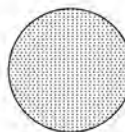
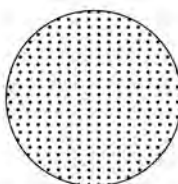
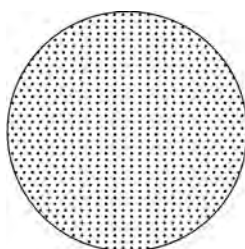
Tədris vahidi – 4. Kompüter.

Müəllim _____ Tarix _____

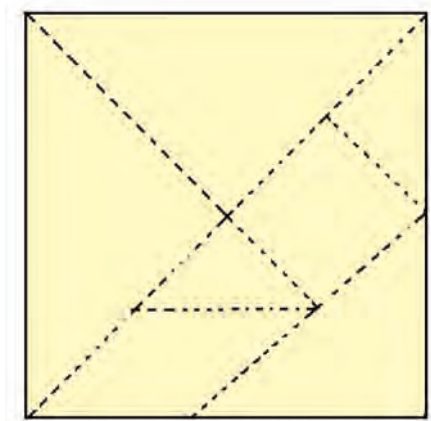
Nö/№	Şagirdin adı, soyadı və atasının adı	Alt st.-1.2.1	Alt st.-1.2.2	Alt st.-2.1.1	Alt st.-2.1.2	Alt st.-3.1.1	Alt st.-3.1.2	Alt st.-3.1.3	Alt st.-3.2.1	Alt st.-3.2.2	Alt st.-3.2.3	Alt st.-3.2.4	Alt st.-3.2.5	Alt st.-3.2.6	Alt st.-3.4.1	Alt st.-3.4.2	Alt st.-3.4.3	Alt st.-3.4.4	Alt st.-4.1.3
1																			
2																			
3																			

- * – pis mənimsəyib
- ** – qismən mənimsəyib
- *** – tam mənimsəyib

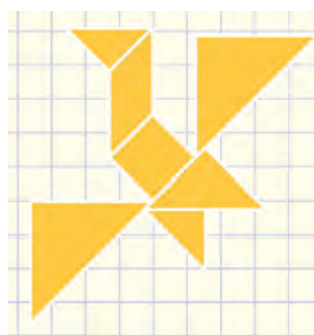
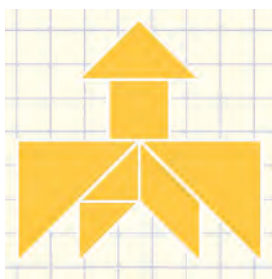
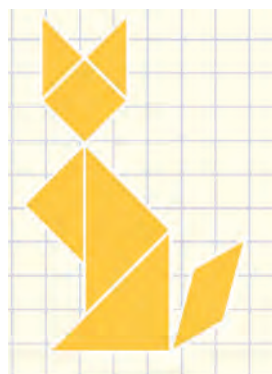
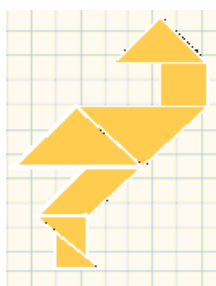
Əlavə 1. "Əşyanın forması" mövzusu üçün

Əlavə 2. Tanqram. “Əşyaların tərkib hissələri” mövzusu üçün

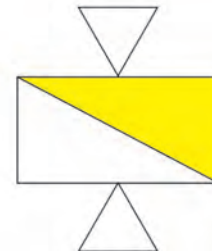
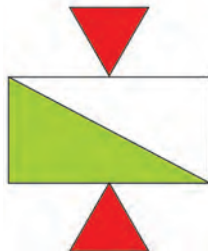
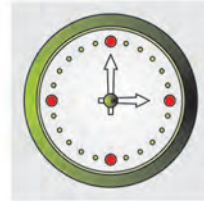
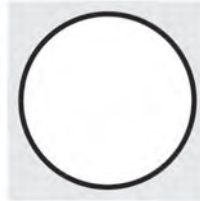
Tanqramdan hazırlanan fiqurlar

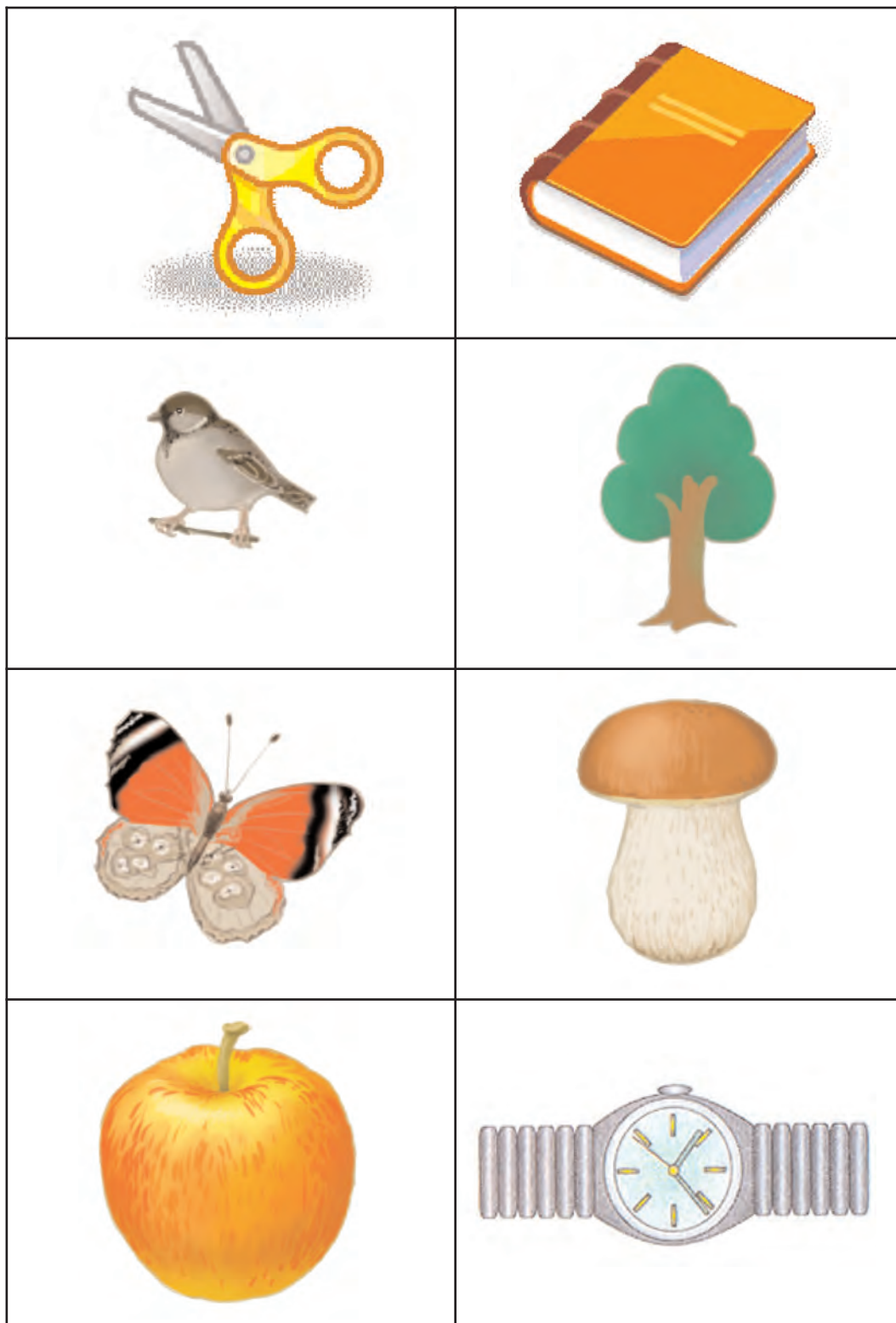
Əlavə 3. "Əlamətlərinə görə əşyanın tanınması" mövzusu üçün

Əlavə 4. "Eynidir – Fərqlidir" mövzusu üçün

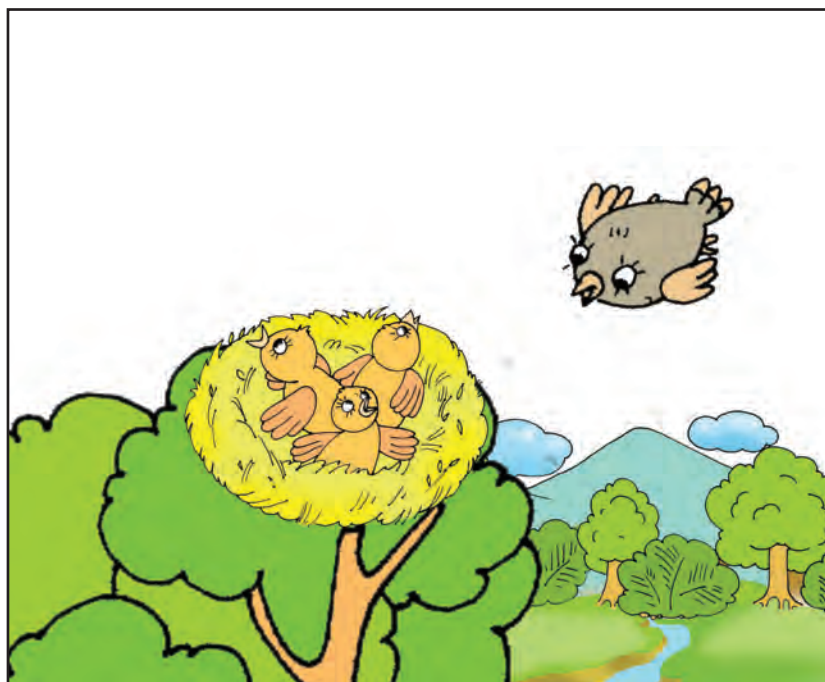
Əlavə 5. **“Doğru və yalan. İnkər”** mövzusu üçün

Əlavə 6. **"İnsan və informasiya"** mövzusu üçün

Əlavə 7. **"İnformasiyadan istifadə üsulları"** mövzusu üçün

Əlavə 8.**Kompüterdə işləyərkən fiziki fasilə**

Ayağa qalx, üzünü müəllimə doğru dayanaraq, onun göstərişi ilə aşağıdakı hərəkətləri ardıcılığını – alqoritmi yerinə yetir:

1. Əllərini belinə qoyub, gövdəni sol və sağ tərəfə bir neçə dəfə hərəkət etdir.
2. Başını əvvəlcə sol tərəfə, sonra isə sağ tərəfə əy. Bunu 10 dəfə təkrarla.
3. Gözlərini tez-tez qırp. Sonra gözlərini yumaraq sakit dayan və 5-ə kimi say.
4. Gözlərini möhkəm yum, 2-yə kimi say və geniş aç. Bu hərəkəti 3-4 dəfə təkrarla.
5. Gözlərini əvvəlcə sağa və sola, sonra isə dairəvi hərəkət etdir. Bunu 3-4 dəfə təkrarla.
6. Gözlərini pəncərədən görünən, yaxud sinifdəki ən uzaq obyektə zilləyib, 10-a kimi say.

Mənbələr

1. Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün İnformatika kurikulumu (I-IV siniflər). Bakı-2007
2. **Bilişim Texnologiyaları**. Öğretmen kılavuz kitabı-1, 2, 3. MEB. DEVLET KİTABLARI. Promat-İstanbul-2007.
3. **Bilişim Texnologiyaları**. Öğrenci çalışma kitabı-1. MEB. DEVLET KİTABLARI. Promat-İstanbul-2007.
4. **Bilişim Texnologiyaları**. Öğrenci çalışma kitabı-2. MEB. DEVLET KİTABLARI. Promat-İstanbul-2007.
5. **Bilişim Texnologiyaları**. Öğrenci çalışma kitabı-3. MEB. DEVLET KİTABLARI. Promat-İstanbul-2007.
6. Mehmet Metin Arslan, Recayi Akkaya və b. **Matematik 1**. Ders kitabı, **Öğretmen kılavuz kitabı, Öğrenci çalışma kitabı**. Anittepe yayıncılık. Ankara, 2005
7. Ann Montague-Smith, **100 Maths Framework lessons**, Scolastic LTD, 2007
8. Z. A.Veysova. **Fəal/İnteraktiv təlim: müəllimlər üçün vəsait**. UNICEF, Bakı, 2006
9. С.В. Симонович. **Информатика, 2 класс**, АСТ-ПРЕСС, Москва, 2002
10. С.Н.Тур, Т.П. Бокучава. **Методическое пособие по информатике для учителей 1-х классов общеобразовательных школ**. БХВ-Петербург, Санкт-Петербург, 2005
11. С.Н.Тур, Т.П. Бокучава. **Методическое пособие по информатике для учителей 2-4 классов общеобразовательных школ**. БХВ-Петербург, Санкт-Петербург, 2007
12. В.В.Горячев, Т.О.Волкова, К.И.Горина. **Информатика в играх и задачах. 1 класс. Методические рекомендации для учителя**. Баласс, Москва, 2003
13. Ю.А.Соколова. **Информатика**. Эксмо, Москва, 2004
14. Ю.А.Аверкин, Н.В.Матвеева, Т.А.Рудченко. **Дидактические материалы для организации тематического контроля по информатике в начальной школе**. Бином, Москва, 2004.
15. С.Е.Гаврина, Н.Л.Кутявина, И.Г.Топоркова, С.В.Щербинина. **Развиваем мышление**. Росмен, 2006.
16. PC CD-ROM/ Bilgisayar bulmacalar. Kara Korsanın Hazinesi. EuroSoft.
17. PC CD-ROM/ Bilgisayar bulmacalar. Eşleştirme. EuroSoft.
18. PC CD-ROM/ Супердетки. Новый диск.
19. PC CD-ROM/ Дракоша и занимательная информатика. Медиа 2000.
20. PC CD-ROM/ Учимся анализировать. Новый диск.
21. PC CD-ROM/ Учимся мыслить логически. Новый диск.
22. PC CD-ROM/ Учимся думать. Новый диск.
23. www.curriculumonline.gov.uk
24. www.curriculum.edu.au
25. <http://www.curriculum.org>
26. www.meb.gov.tr
27. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler>
28. <http://pedsovet.intergu.ru/>
29. <http://www.rusedu.info/index.php?module=CMpro&func=showmap&pageid=32>
30. <http://www.websib.ru/>
31. www.piter.com/project/informatika/
32. http://festival.1september.ru/2005_2006/index.php?subject=11
33. <http://www.lbz.ru/>
34. <http://lavina80.narod.ru/work.htm>
35. <http://256bit.ru/informat>
36. <http://education.alberta.ca/>
37. <http://ergo.human.cornell.edu/>